

WOHL STEPHANIE

ÉVA

**ELBESZÉLÉSEK, RAJZOK, KÖLTEMÉNYEK PRÓZÁBAN,
AFORISZMÁK**

**BUDAPEST
MÉHNER VILMOS KIADÁSA
1888.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-301-4 (online)
MEK-17868

TARTALOM

**AZ ARANY PILLANGÓ
AZ AUTOMATA
MINDÖRÖKKÉ - SOHA TÖBBÉ!
KLUBBOK ÉS SALONOK
KERINGŐ
AZ ÉLŐHALOTTAK
AZ ELSŐ RÁNCZ
ELVESZTETT PARADICSOM
SIMILIA SIMILIBUS
EGY HÁZASULANDÓ ODYSSEÁJA BUDAPESTEN
A HALHATATLANSÁG REGÉJE
A SZÖKTETÉS
DRÁMA A BÁLTEREMBEN
IN VINO VERITAS!
NYÁRÉJI ÁLOM
VARGA PALI BOSZÚJA
EGY MODERN ÉVA GONDOLATAI
EGYEDÜL**

AZ ARANY PILLANGÓ

Egy szép tavaszi reggelen, a nyitott ablakon beszállt hozzám egy óriás pillangó. Szinarany volt mindkét szárnya és olyan fénylő, hogy beragyogta az egész szobát.

Künn a pacsirta csattogott és a tavaszi fuvalom édesen játszott homlokom körül.

- Honnan jösz? - kértem a pillangótól, reszkető hangon és félig lezárt szemekkel, melyek kápráztak a vakító fénytől.

A pillangó nem felelt - csak fénylett.

S e fényben mely mind ragyogóbbá, mind sugárzóbbá lett, láttam magam előtt elvonulni mindazokat kiket szerettem, kikben hittem, kik rajongásom és bámulatom tárgyai voltak, és úgy látszott mintha jobbakká, szebbekké és nagyobbakká válnának azon sugárözönben, mely a pillangó szárnyairól áramlott.

Láttam a jelent, olyan szépnek mint a paradicsom, hervadhatlan virágokkal, melyeknek üde kelyheiben nem volt méreg, és árnyas ligetekkel, melyek nem váltak csalékony délibábbá a pusztá végtelenjén.

S a jövőt is láttam. Tulvilági bűbájban lebegett előttem: csupa beteljesült remény, megvalósult ígéret, megtestesült ábránd és olyan tündérálom, melyből nincsen ébredés!

- Ki vagy? Ki küldött? - kértem szinte ittasan a csillámló ragyogástól a mely környezett.

A pillangó nem felelt - csak fénylett.

Fénylett és e fényben nem éreztem szenvedést; fénylett és e fényben, mely mindent csábító bűbájjal ruházott fel, olyannak tűnt fel nekem az élet minden árnya, mint egy muló felhő, melyben nincs valóság.

Egy ideig tartott ez a káprázat, aztán a pillangó kiterjeszté szárnyait és elrepülni készült.

- Maradj! Ne szállj el! - kiálték ijedten s a pillangó után kapkodtam, mely mellettem elsurranva, kezemet érinté.....

De mig az ablakhoz futottam, már eltűnt, és midőn kihajoltam hideg, csipős szél érte arczomat és láttam - hogy alkonyat van.

Abból a fényből, abból a tündérvilágból pedig mit a pillangó elém varázsolt, nem maradt semmi, csak egy kis aranycsillám azon a kézen - melylyel a tollat tartom.

AZ AUTOMATA

Es ist eben geschehn! - -

Ketten ültek a szánban, mely nyílsebességgel röpült tova a beláthatlan fehér pusztaságban. Czéltalanul futottak versenyt a hóförgeteggel, eleinte még látva, mint hasítja át futtában a négy pej a láthatárt bevonó hószin leplet, mint a czirkuslovak az eléjükbe tartott fehér papirkarikát, de nemsokára ezt se látva többé.

A fiatalabb utas aggódva igyekezett tekintetével a sűrű hóleplen áthatni, az idősebb beismerve, hogy itt minden igyekezet hiábavaló, cinikus közönnyel vállat vont.

- Nyugodj bele, Ernő! Most is csak egy ismeretlen erő ragad egy ismeretlen cél felé, mely egészen más mint az, a mit kitűztél. Az egész élet sem egyéb.

Aztán mindketten elhallgattak.

Néhány órával ezelőtt vidáman hagyták el a vasuti állomást egy barátjuk szánján, kinek vadász kastélyába készültek és eleinte kitűnő tréfának vették a mind sűrűbben hulló havat, mely pár perc alatt királyi hermelinné változtatá a szánt betöltő pompás medvebőröket; de most, néhány órai tévelygés után a hószivatarban, jókedvük elmúlt. Orrig bundáikba burkolódzva ültek ottan, meg se mozdulva, ha csak olykor kulacsukat nem emelték ajkaikhoz, melynek tartalma legalább egy időre új életet öntött dermedő tagjaikba.

A nyalka oláh kocsis, mintha csak tudná, hogy a természettel való harcban az ösztön sokkal biztosabb fegyver az észnél, már régen a lovakra bizta mindhármuk életét s a négy nemes állat száguldva, fáradhatlanul futott tovább.

Alkonyodni kezdett.

A vakító hóvilágítás jó ideig küzdött az esthomálylyal, de lassanként mégis esteledni kezdett s az utasokat nemsokára megszállta amaz álmatag zsibbadás, melynek nagy hidegben mindig veszélyes engedni. Az idősebb küzdött is egyideig az álmoság ellen, sőt olykor felrázta ifju utitársát is, de végre belefáradt és már-már szunyadozni készült, midőn a közelben kutyaugatás hallatszott és a szán egy zökkenéssel megállt.

- Ihol ni - egy ház! - kiáltá örvendve a kocsis, elzsibbadt lábait dörzsölgetve, hogy a bakról leszállhasson. A két férfi ugyanazt tevő, majd a szán medvebőröiből kibontakozva, hálát adtak az égnek, hogy egy ilyen oláh legényben is több az ösztön mint az ész. Mert ők, civilizált szemekkel, bizony sehol se láttak házat. A legény vezetésére kellett magukat bizniok, ki kézenfogva őket, a homály és arcukba csapó hó daczára, végre egy kapura rátalált, melyen zörgetni kezdett.

Sokáig kellett zörgetniök. Belülről is csak kutyaugatás hallatszott, de semmi emberi hang.

- A hol kutya van, ott ember is van - biztatá a kocsis az utasokat s csakugyan nemsokára csoszogó léptek hallatszottak, a kulcs megfordult a zárban és a kapu kinyilt.

Őszhaju, majdnem kettégörbült rongyos bérruhás öreg állt előttük, ki kezében faggyugyertyát tartott. A kapuszinból sajátságos nedves penészszag áramlott, melytől a két férfi önkénytelenül visszahőkölt. De itt nem volt idő sem a megfontolásra, sem a magyarázgatásra. A fürgeteg egy perc alatt hóval borítá el a kapuszin s akarva, nem akarva, be kellett lépniök. Az öreg azonnal becsapta ismét a kaput, miután néhány szót váltott oláhhul a kocsissal, ki künn maradt. A lovakat nyilván más uton kellett az udvarba szállítani.

Az öreg ki nem nyitá többé száját. Mit sem felelt az urak udvarias kérelmére, hogy az éjjelre szállást adjon; vontatott léptekkel ment előre gyertyájával és egy hosszú, sötét, félelmetesen elhagyatott folyosón végig vezetve vendégeit, tágas szobába nyitott, melyben a penészszag még sokkal fojtóbb volt mint odakünn.

Ott letette a gyertyát az asztalra és szó nélkül távozott.

A két férfi meglepetten nézett össze, aztán az idősebb elnevette magát.

- Valóságos megbüvölt kastély! - kiáltá vigan. - A te kedvedért Ernő, mindenesetre kívánom hogy a tündérmeséhez hiven, valami különösen bűbájos királyleányt találjunk benne.

- Már bocsáss meg édes Ákos, de ez egyszer szivesen elengedném a legszebb királyleányt egy jól lobogó tüzért - felelé Ernő dideregve.

S mintha e háznál csakugyan a tündérmesék bűvhatalma működnek, mely a kimondott kívánságot azonnal megvalósítja, kinyitott az ajtó és egy kétes tisztaságu, mezitlábos szolgáló lépett be, nagy hasábokkal karján, melyek mihamarább kedélyes világosságot és jóltevő meleget árasztottak.

A két férfi felvilágosítást igyekezett nyerni a szolgától hollétük felől, de az csak oláhul tudott és kerek barna szemével bámészkodva nézett a magyar urakra.

- Annál jobb ha nem tudjuk hol vagyunk - mondá Ákos nagy léptekkel fel alá járva, hogy felmelegedjék. - Annál érdekesebb és annál több tér nyílik leleményességünk kimutatására. Nem valóságos charade-e ez a mi menedék helyünk? Fejtsd meg Ernő: Elhanyagolt, düledező kapuszin; vén szolga, ki egyszersmind portás szerepet visz, de kinek rongyos bérruhájának gombjaira grófi korona van vésve; penészszagu, pókhálós szoba mesés értékű persa szőnyeggel asztalán és - tevé hozzá félhangon - ilyen gyertyatartókkal?! - mert éppen most lépett be újra az öreg szolga két pompás régi karosgyertyatartóval kezében, melyekben azonban szinte csak faggyugyertyák égtek.

- Tönkrement nagyur - felelé félvállról Ernő, miután az öreg ismét némán távozott.

- Helyes, öcsém, eltaláltad - nevetett Ákos.

Majd a kandalló mellé telepedve, szivarra gyujtott és teljesen átengedé magát a biztosság és kényelem kellemes érzetének.

Vagy egy félóra telhetett így el. Az urak nyugodtan szivaroztak, egykedvűen nézve a rendetlen és poros, de izléssel berendezett szobát, midőn Ákos véletlenül a falra tekintve, nagy érdeklődéssel felállt.

- Mily pompás faburkolat - mondá a műértő igazi örömevel világítva meg a diszes faragványu ébenfával szegélyezett falakat.

De ugyane perczben visszatántorodott és a gyertyatartó majdnem kiesett kezéből.

- Szent Isten! - kiáltá elhalványulva - hisz ezek a veérfalvi gobelinek! Aegidnél vagyunk!

Ezzel, mintha lábai megtagadnák a szolgálatot, a legközelebbi karszékbe rogyott.

Ernő, ki még mindig a kandalló mellett ült, felugrott és barátjához rohant. Ilyen hangot a közömbös és mindig gunyorosan kedélyes Ákostól soha sem hallott; halványsága meg éppen megijesztő. Még mielőtt azonban felindulásának magyarázatát kérhette volna, az öreg újból megjelent a küszöbön.

- A nagyságos grófné vacsorára kéreti az urakat - mondá kifogástalan magyarsággal és magatartással. Külseje is megváltozott. Fehér nyakkendő és keztyű volt rajta, valamint jóval tisztább kabát.

Ákos fel nem állt karszékéből.

- Köszönjük a szives meghívást - felelé udvariasan, de még mindig felindulástól remegő hangon. - A báró úr hálásan fogadja, de mi engem illet, az ut annyira megviselt, hogy képtelennek érzem magamat a szobát elhagyni. Csak egy csésze teát kérek. - Azután barátjához fordulva angolul folytatá. - Az istenre kérlek Ernő, valahogy ki ne ejtsd nevemet a háziasszony előtt, valahogy el ne áruld előtte utitársad kilétét. Igérd, becsületszavadra igérd, hogy hallgatni fogsz!

Ákos annyira ki volt kelve képéből, fájdalmas izgatottsága oly nyilvánvaló volt, hogy Ernő kérdés nélkül mindent megígért, bár égett a kíváncsiságtól megtudni, mi zavarhatta meg ily teljesen, sztoikus barátja nyugalmát.

- Se baj, legalább egyelőre meglátom a rejtélyes háziasszonyt, ki Ákos életében nyilván nagy szerepet játszott - gondolá magában az öreget követve, ki a vendéget széles márványlépcsőn felvezetve pompás ódon stílusú ebédlőbe nyitott, melynek csak közepe volt megvilágítva.

Az első mi a belépő Ernő szemébe ötlött, a legszebb férfiarcz volt melyet valaha látott. Szoborszerű, görög profilja, mit az arcz halotthalványsága még feltűnőbbé tett, egy fehér kaméa tisztaságával vált le a szoba sötét háttéréről; mandulaalakú barna szemei fölött, merész, tiszta ívet képezett a koromfekete szemöldök s a hosszú, selyemszerű fekete szakáll még impozánsabbá tevé a már ugyis megkapó jelenséget. A férfi a hosszú patkóalakú asztal fejénél ült és meg nem mozdult midőn a vendég belépett.

- Furcsa háziur! - gondolá magában Ernő, de egyszersmind sajátos borzongást érzett tagjain végig futni, mit azonban ideje sem volt figyelembe venni, mert egy szembenlévő ajtó feltárult és rajta egy magas, királynői alak lépett be, uszályos fekete bársonyruhában. Utána egy férfi jött, ki a kálvinista lelkészek hosszú kabátját viselte.

Már nem fiatal, de nagyon szép asszony volt az, ki most fedhetetlen nagyvilági nyájassággal nyújtott kezét a mélyen meghajló Ernőnek, de a fiatal ember mégis fázott e gyönyörű jelenségtől. Mert a nagy, világló szemekben, melyek nem néztek arczába de mellette el, nyugtalan, téveteg fény lobogott és a szép, nemes arcz, a vakító teint-el és élveteg vérpiros ajkakkal, iszonyúan sovány volt.

- Bocsánat grófné, hogy így sans façon, utiruhában bátorkodom megjelenni, - mondá Ernő magát bemutatva, - de a podgyászkodó szállító kocsis isten tudja hol vesztegel az uton, tán meg is akadt a hóban, mi alkalmasint mivelünk is megtörténik, ha e vendégszerető lakra rá nem találunk.

- A véletlen ezzel mindenesetre kedvezett nekünk, - felelt a szép asszony, halk, igen zengzetes hangon, de bizonyos gépies udvariassággal, mintha egy rég betanult leckét morzsolna le. Ezzel elfogadta Ernő karját és az asztalhoz vezetteté magát.

- Férjem, - folytatá az asztalnál ülő mozdulatlan alakra mutatva, melynek széke mögött foglalt állást az öreg komornyik. Majd egészen közel hajolva az alakhoz, hangosan, tisztán a fülébe kiáltott:

- Aegid!

Az alak szemeiben az értelem egy szikrája lobbant fel és lassan, darabosan, mint egy zsinag által mozgatott fabáb, fordítá fejét a beszélő felé.

- Vendégünk van, báró Szederkényi Ernő, - beszélt tovább az asszony, folyvást ily lassu, tiszta hangon.

Az alak ajkai megmozdultak.

- Ernő - ismétlé mint a viszhang, azután előbbi némaságába esett vissza.

A fiatal ember újból azt a sajátságos, szokatlan borzongást érezte a hátán mint előbb, míg szórakozottan, majdnem öntudatlanul kezét fogott a lelkéssel a kit bemutatottak.

Leültek, enni kezdtek, az automata - mert hogy ez élő ember, azt Ernő nem bírta elképzelni - szinte evett, azaz lenyelte az ételt mit kanalanként tett szájába az öreg komornyik; a lelkész udvariasan sajnálkozott vendégük kellemetlen utikalandja fölött, mit az röviden elmondott, aztán beszélt tovább monoton, ércztelen hangon, a vidéki honorátiórok nehézkes fontoskodásával az időről, a gabona emelkedő áráról... s az egész idő alatt Szederkényi Ernő úgy érezte magát, mintha álmodnék.

Oly kisérteties, oly félelmetes volt az egész jelenet. A gyéren világított terem, a sűrű fojtó levegővel, mely mindjobban mellére nehezült; a Meduzafő vele szemben, mely ellentállhatatlan varázsszal bilincselte le tekintetét; az aranyhaju szép asszony, a soványságtól majdnem átlátszó arczzal, ki nagyranyilt, rejtélyesen kétségbeesett szemekkel mohón lesi, mint nyel az a kőbálvány melynek nyilván testestől, lelkestől rabja - mindez folytonos izgalomban tartá idegeit és teljesen elvette étvágyát. Midőn asztalhoz ültek, rosszul volt a nyolcz órai bőjtöléstől, de e környezetben nem birt enni. Minden harapás torkán akadt s csak néhány csésze teát öntött magába.

Időnként Lili grófné - így szólítá a szép asszonyt a lelkész - egy-egy rövid kérdést intézett vendégeihez, de válaszukat alkalmasint meg sem értette, mert nyugtalan, fátyolozott tekintete, mely olykor elfordult az automatától, csakhamar annak arczára szegződött ismét. Nézte, folyton nézte, mintha valami szörnyü igézet alatt állna, mely emésztő tüzként pusztit ereiben és kiszáritja a velőt csontjaiban, ama kisérteties soványsággal homályosítva el búbajos szépségét, mely Ernőre mindjárt első perczen oly ijesztő hatással volt.

Vacsora végével a lelkész kifogyván az időből és a termésből, a környékbeli emberekről kezdett beszélni; főképp egy fiatal parasztleányról, ki szavairól ítélve, afféle falusi Gretchen lehetett. Ezen tárgy némi érdekléssel birhatott a grófné előtt, mert szeme gyakrabban hagyá el az automata arczát és olykor egy-egy megjegyzést tett.

- Rá kellene birni a legényt, hogy vegye el az Örszét, olyan jó, tisztességes leány volt mindig - mondá fáradt, vontatott hangon, szelid sajnálkozással.

- Ugyan hova gondol grófné! Biró Mátyás uram soha sem adná beleegyezését fia ezen házasságához. És aztán, rossz példa is volna, - folytatá a lelkész kenetteljes szigorral.

- Szegény, szegény leány, - suttogott Lili grófné.

- Bizony szegény leány, de ki segethet rajta? Csak tegnap beszéltem a lelkére, mely a milyen megtört, még mindig tele van földi kívánságokkal. A lelkére beszéltem és igyekeztem vele megértetni, hogy e földön már csak az igazi, töredelmes megbánásban találhat megnyugvást.

A lelkész alig ejté ki e szavakat, midőn valami váratlan történt.

Lili grófné hátra vetette magát székében és hangosan, harsányan felkaczagott. Szörnyü, vigság nélküli, szinte örült nevetés volt ez, melytől a fiatal ember ereiben megfagyott a vér. Majd szép kezeit görcsösen összekulcsolva és nagy, kétségbeesett szemeit egy leirhatatlan tekintettel ég felé emelve:

- A megbánásban! - tört ki belőle szinte vadul. - Nincs az a megbánás, nincs az a bünhődés, mely meg nem törtétté tehetné azt, a mi megtörtént!... A mi megtörtént... ismétlé tompán, kezeit két oldalán lebocsátva és fejét mellére horgasztva.

Erőnek úgy látszott, mintha az öreg komornyik az automata széke mögül, feddő pillantást vetne a lelkészre, ki a grófné ezen kitörése által lehütve, elhallgatott. Majd urnőjéhez hajolt az öreg és fülébe súgott valamit.

Lili grófné mélyen felsóhajtva, egy fáradt mozdulattal simítá el kezét homlokán, azután felállt és szemeivel intett az öregnek, ki az automata hóna alá nyúlva, azt lassan, óvatosan felhúzta székéről. Az alak, mintha egy rugót nyomtak volna meg bensejében, felegyenesedett és lábaira állt. Csak most látta Ernő, mily hatalmas, minden arányában tökéletes termeten nyugszik az a büszke szépségű, kísérteties fő.

Az öreg az automatának előbb egyik lábát tette előre, azután a másikat s az alak így mozgásba hozatva, mereven, darabosan, mintha fából volna, ment tovább, az öreg által követve, kivel csakhamar egy oldalajtón eltűnt.

Erő merőn nézett utánuk, midőn Lili grófné zengzetes hangja felriasztá azon ígézetből, mely lekötve tartá.

- Tehát csakugyan holnap hajnalban indulnak? - kérdé nyájasan, bár nagy, szomorú szemei még fáradtabban, szórakozottabban tekintettek maguk elé. Nyilván annyira el volt tompulva minden idegen külső benyomásra nézve, hogy öntudatával sem birt annak, mikép az előbbeni jelenet egy hivatlan tanújával beszél.

- Hajnalban grófné. Kegyes engedelmeivel már most köszönöm meg barátom nevében is a sziveslátást, és elbúcsúzom. Hosszú tévelygésünk a hófürgetegben nagyon kifárasztott.

- Örvendtem hogy szerencsénk volt és sajnálom hogy már mennek - felelé a szép asszony ismét oly gépiesen, mintha egy betanult frázist ismételte.

Erő a kinyújtott szép kéz fölé hajlott, azután elbúcsuzott a paptól és egy buta kinézésű, fehér keztyűs gyerkőcöt követve, ki az öreggel együtt az asztalnál felszolgált és most gyertyával kezében állt az ajtóban, várva, hogy a vendéget lakosztályába világítsa - sietősen hagyá el a termet.

Alig várta hogy Ákossal közölje a látottakat s e ház rejtélyes lakói felől felvilágosítást nyerjen; alig várta, hogy megtudja, helyes-e sejtelve, s csakugyan csendes örült-e a szép Lili grófné, csendes örült, kivel elhitetik, hogy az a halottias arcú automata, a rugók által mozgatható tagokkal, rég megholt férje?

Midőn szobájukba nyitott, csaknem összeütközött Ákossal, ki elébe rohant. Izgatottsága Ernő távolléte alatt nemhogy csillapult volna, de még növekedett s halvány, feszült arczczal tekintett barátjára.

- Láttad? - kérdé halkán, mély felindulástól remegő ajkakkal.

- Mindent láttam. A kísérteties automatát és a csodaszép asszonyt - - -

- Csodaszép! Huszonöt évi vértanuság után még mindig csodaszép? Vértfagyasztó szívósság! És Aegid?

- Hát csakugyan Aegidnek hívják és élő lény ez a titán a Meduzafővel? - kérdé Ernő lelkendezve és előbb hadarva, összefüggés nélkül, de azután mind élénkebbé, mind melegebbé váló ékesszólással festé le az elmúlt óra élményeit.

Ákos az egész idő alatt fel alá járt, majd barátja előtt megállva, majd egy felkiáltással vagy kérdéssel félbeszakasztva elbeszélését.

- S most - végzé Ernő, mélyen fellélegzelve - mondd meg végre, hogy ki Aegid és ki a felesége, s főképp magyarázd meg, milyen összeköttetésben állasz te ezen rejtélyes emberekkel? Nagy szerepet játszhattak életedben, mert nyugalmad, melyből oly nehezen vagy kizavarható, teljesen elhagyott.

- Ugy van, elhagyott. De ki maradhat nyugodt, ha a mult kísértete váratlanul megjelen előtte, sirjából kikelve, feltámadva, de szemfedőben mint egy visszahozhatatlan, örökre letűnt időnek szomorú árnyképe? Ki maradhat nyugodt, ha ez a kísértet azt susogja édes és ah! oly ismerős hangon: Én vagyok ifjúságod, én vagyok szivednek hajnalhasadása, az első isteni mámor az élet kelyhéből - mit első szerelemnek neveznek!

- Ül le és figyelj - folytatá a kandalló mellett álló karszékek egyikére mutatva, míg önmaga a másikban foglalt helyet. - Titkom, mit annyi éven át hiven őriztem, most nyomja lelkemet. Megfulnék tőle ha el nem mondhatnám; megfulnék tőle ezen házban, mely gondtalan ifjúságom vidám kacagását hallá és első szívfájdalmam tanyája volt.

- Ide, ezen földszinti szobákba szállásoltak be bennünket fiatalokat, valahányszor Veérfalvi Aegidnél vendégség volt. Nem hogy Veérfalvi Aegid akkor, a hatvanas évek elején maga is nem lett volna fiatal-ember. De ő korán megnősült és ezen körülmény olyan tekintélylyel ruházta fel, hogy nekünk, könnyelmű garçonoknak, idősebbnek látszott mint valóságban volt.

Az egész erdélyi fiatalság imádta Aegidet. Ő volt eszményünk, mintaképünk s ha nem is sikerült egyikünknek sem ily magasra nőni, ily herkulési erőre és impozáns szépségre szert tenni, sem pedig ily bűbajos, ellentállhatlan teremtést meghódítani, mint a minő a szép Lili grófné volt - legalább modorát, magatartását, egész lovagias, nagyuri, elegáns fellépését utánoztuk a lehető leghivebben. A szép Lilibe egytől egyig mindnyájan belébolondultunk, én kissé jobban mint a többiek, de természetesen épp oly reménytelenül. Minden rajongásunk mellett örültségnek tartottuk volna férjével vetélkedni, ki úgy nézett ki, mintha a föld minden szép asszonya csupán az ő kedvéért léteznék.

- Aegid testi-lelki barátja Szentandrassy Viktor volt - - -

- Szentandrassy Viktor, a híres Afrika-utazó! - kiáltá Ernő meglepetten.

- Az, csakhogy akkor még nem igen gondolt Afrikára. Beírta vele, ha Aegiddel megmászhatta havasainkat és zergét lőhetett oly helyen, hova eddig ember nem hatolt. Épp oly szenvedélyes sportsman volt mint Aegid és vézna alakja daczára, a legkitartóbb vadászok egyike.

- Soha gyöngédebb, önfeláldozóbb barátságot mint azt, mely e két embert egyesíté! Szomszédok lévén, együtt növekedtek és úgy megszerették egymást, hogy elválaszthatatlanokká váltak. Az erdélyi társaság megszokta Aegid hódító szépségét és szeretetreméltóságát, Viktor ragyogó esprit-jével fűszerezve élvezni, kinek arisztokratikus kis feje, a nagy szellemes szemekkel és finom érzékeny szájjal, még barátja mellett sem vesztett érdekéből.

- Nekünk, fiataloknak, Viktor, ki Aegidnél is pár évvel idősebb volt, határozottan imponált, ugyannyira, hogy őt még utánozni sem jutott eszünkbe. Az ő fölénye oly szubtilis valaminek látszott, miképp elismertük ugyan, de elemzését sem kíséreltük meg.

- Aegid nősülésével a két barát folytonos együttléte természetesen megszakadt, de a veérfalvi kastélynak nem volt gyakoribb látogatója Szentandrassy Vikornál. Lilit nagyon megkedvelte. Úgy bánt vele mint egy gyermekkel, kivel évődik, bohóskodik az ember, de kit nem vesz komolyan. A szirén ki mindnyájukat megbabonázott, éppen nem zavarta meg Viktor nyugal-mát, ki különben sem volt udvarló és rendesen kissé félvállról beszélt a nőkről.

- Az ifjú pár szerette a társaságot és vigan élt. Nehezen fogod elképzelhetni, hogy ezen elha-nyagolt, penészsztágtól áthatott, magányos ház, huszonöt évvel ezelőtt a legszebb kastélyok

egyike volt. A fényűzés minden raffinementjával lévén berendezve, a legnagyobb társaság is napokra sőt hetekre talált benne főuri ellátást és tágas termei folyvást zajos jókedvtől vizshangoztak. Szindarabokat játszottunk, charadeokat és élőképeket adtunk elő, hangversenyeket rendeztünk és mindig Lili volt e multságok fénypontja, Lili, csodálatos arany hajával, királynői természetével és kissé tartózkodó, érintetlen modorával, mit akarata ellenére is kimondhatlanul ingerlővé tett, élvezeteg ajkainak szemkápráztató mosolya.

- Én voltam tán a legbolondabb a sok vig gyerek között, kiket Aegid maga köré gyűjtött. Megvallom, hogy cseppet sem hasonlítottam egy boldogtalan szerelmeshez, sőt többet mondok, nem is voltam az. A fiatalság képzelete oly hatalmas, az álom a mit álmodik oly édes, hogy könnyen nélkülözheti a valósulást. S azután, az elérhetetlen utáni vágy nem is jár valódi fájdalommal; csak az fáj, csak az bánt, ha kizárva látjuk magunkat egy olyan paradicsomból, mely mások előtt nyitva áll. Az a boldogtalan szerelem, mely tantaluszi kinokat szenved, midőn az elérhető kénytelen magára nézve elérhetetlennek elismerni.

- Nem tudom mikor esett az első árny vidám életünkre, csak annyit tudok, hogy Viktor volt az oka. Idő multával szellemes, finom arczát mind ritkábban láttuk körünkben és ez nagyon rosszul esett Aegidnek. Panaszkodott, hogy könyvmoly válik barátjából, ki mindig otthon ül és se mulatságra, se semmiféle sportra rá nem vehető többé.

- Miután én is nélkülöztem Viktort, meglátogattam és csakugyan könyvei között találtam, még pedig pongyola, elhanyagolt öltözetben és feltűnően rossz színben. Arcza be volt esve és szemeiben lázas, nyugtalan fény lobogott.

- Ez nem járja Viktor, így megbetegszel! - mondtam feddőleg. - Nyomban öltözködjél és jér velem Aegidékhez. Mindnyájan ott leszünk e héten s szégyen volna, ha éppen te hibáznál.

- Olyan különösen nézett rám, mintha meghívásomat gyanusnak találná, azonban csakhamar elmosolyodott.

- „Sok lesz ennyit Aegidékhez járni” - monda tréfásan, de kitérőleg. - „Hátha megégeted szárnyaidat?”

- „Már megtörtént!” - felelém kissé érzélgősen. - „Lili grófné első naptól fogva rabbá tett.”

- „És ő?” - kérdé előrehajolva és még mindig mosolyogva. Csak később, sokkal később jutott eszembe, mily sajtáságos mohósággal ejté ki e szavakat.

- „Ő?” - felelém meglepetve. - „Ő Aegid felesége. Kisebb gondja is nagyobb annál, mintsem hogy az ilyen magamféle paránnyal törődjék.”

- Akkor nem jött el velem és azután sem igen láttuk Veérfalván. Betegnek jelenté magát s bár Aegid, ki maga soha sem volt beteg, szeszélynek vette kifogásait, szorgalmasan ellátogatott hozzá. Néha én is elkísértem s ez időtáiban beszélt először afrikai uti terveiről, melyeket mint tudod, később egész terjedelmükben megvalósított. Nekünk akkor kissé merésznek látszott az eszme s főképp Aegid mindent megtett, hogy barátját lebeszélje róla. Nem bírta a gondolatot elviselni, hogy valamikor éveket legyen kénytelen Viktor nélkül eltölteni.

- Pár nappal utolsó látogatásunk után volt Lili születésnapja és Viktor, Aegid unszolásának engedve, megígérte, hogy eljön. El is jött és most már mindenkinek feltűnt, mily iszonyuan megváltozott s mily betegnek és megtörtnek látszik. De azért nagyon vidám volt, tán tulságosan az. Ideges kaczagása minduntalan felhangzott s miután ellentállhatlanul tudott élczelni, tulcsapongó vigsága az egész társaságra ráragadt. Csak Lili volt komolyabb mint rendesen. Ha künn jártunk a szabadban, minduntalan Aegidhez csatlakozott és éppen Viktorral beszélt legkevesebbet, kinek tulzott vidámsága ugylátszék kellemetlenül érinté. Vacsora alatt tréfás megjegyzést tettem komolysága fölött.

- Elfelejt, hogy huszonkettedik születésnapomat üljük - felelé szép ajkát felbigyesztve, - Maholnap vén asszony leszek. S még csodálkozik, hogy komoly vagyok?
- Jót neveltünk a szép Lili ötletén és még vidámabban üritgettük pezsgős poharainkat a jövődöbeli „vénasszony” egészségére. Majd fokozódó érdeklődéssel hallgattuk Aegidet, ki kitünő elbeszélő lévén, ez este egy különösen érdekes vadászkaland sikerült leírásával mulattatott bennünket.
- Mig az egész társaság feszülten figyelt, poharam után nyulva, tekintetem véletlenül Viktorra tévedt, ki csekély távolságra tőlem éppen Lilivel szemben foglalt helyet. Elmélyedve ült ottan, két vérpiros folttal halotthalvány arczán és tekintete oly vad, parancsoló, hatalmaskodó szenvedélylyel függött a fiatal asszonyon, minőt soha se láttam emberi szemben. És Lili is nézte, nézte, ahogy soha se nézett férjére. Ha száz évig élek, el nem felejttem azt a tulvilági ragyogást az eszményi szépségü, bűvös bájos arczon .....
- Nekem ugy látszott, mintha egyenesen szivemre mértek volna egy borzasztó csapást. Reszketni kezdtem, a szoba keringett velem, fejem zugott. Óriási erőfeszítéssel fordítám el szemeimet az egymás nézésébe elmerült pártól.
- Eleget láttam! Eleget láttam, hogy bálványom hussá s vérré válva, a tantaluszi vágynak egész poklát gyujtsa meg szivemben.
- Tántorogva keltem fel az asztaltól. Ingerkedni kezdtek, hogy a pezsgő fejembe szállt - nem mondtam ellent. Elvánszorogtam ide, bezártam az ajtót és mig fölöttem, ugyanazon teremben, hol az imént az automatával esteliztél, hangosan folyt a vigság, az ágyra vetve magamat, zokogtam mint a gyermek.
- S milyen éjet töltöttem azután!
- Fáztam és égtem, reszkettem a szerelem és féltékenységtől és ezer örült tervet forraltam boldog vetélytársam ellen. De közben voltak világos perczeim, midön nemcsak önmagam, de Viktor előtt is szégyeltem magamat. Éreztem, hogy féltékenységem igazságtalanná tesz. Nem küzdött-e szenvedélye ellen, nem maradt-e el a háztól, nem martirizálta-e szivét és testét a lemondással azon kincsről, mely barátjáé, nem, mely nem is barátjáé többé - hanem az ö v é? Mert Lili én előttem már házasságtörő nő volt, ki jobb, nemesebb felét elvette férjétől és odaadta másnak.
- Haha! Bolond fogalmakkal bir az ilyen husz éves platonikus a jóról és a rosszról! Nem ismer fokozatot, a vágyat összetéveszti a tettel és próbálatlan erejének nevetséges elbizakodottságában, drákói szigorral itél a gyengék felett.
- Jóval éjfél után hallottam, mint jönnek le barátaim a lépcsőn. Felkeltem, óvatosan felzártam az ajtót, azután ujra lefeküdtem és ugy tettem mintha mélyen aludnám.
- Nem háborgattak, sőt halkan beszéltek, hogy fel ne költsenek. Kinomban eleinte azt hittem, hogy soha sem fogok többé alhatni, de midön virradni kezdett, a testi és lelki kimerültség végre győzött kétségbeesésem és mély, nehéz álomba merültem.
- A nap már teljes fényében ragyogott be az ablakon, midön Aegid érczes hangja felvert álmomból.
- „Az egyik hajnalban elmegy, a másik délben még alszik mint a marmota!” - kiáltá rosszkedvüen. - „Képzeld, Viktor a kapufélfától sem vett bucsut és haza ment. Tán le sem feküdt, olyan jókor indult. Szép barátság!”

- Még kábult valék a nehéz alvástól, de lassanként visszatért eszméletem és vele az elmúlt est emléke. De fiatal voltam és egészséges; az aranyos napfény elárasztá szobámat, Aegid teljes, tündöklő szépségében, mint egy félisten állt ágyam mellett és Viktor, távoztával egyelőre romba döntött minden eszeveszett tervet, mit ellene forraltam.

- Hátha az egész nem volt egyéb mint egy rossz álom, a pezsgő által felhevült képzelet játéka? Hátha - - - de aztán, a mig öltözködve Aegiddel beszélgettem, egyszerre csak tisztán magam előtt láttam ismét Lilit és Viktort ott az asztalnál és később reggelinél, Lilivel kezét fogva, féltékeny tekintetem mély sötét karikákat fedezett fel szemei alatt és édes arcán az álmatag mélaság egészen új kifejezését. Nem álmodtam valóság volt. Létezett, bár kívülem nem látta és nem tudta senki, mint sok más, mi pusztit és rombol az emberi életben, anélkül hogy tett vagy esemény válnék e rombolás kézzel fogható jelévé.

- Néhány nappal azután azt a hirt vettem, hogy Viktor hosszabb tartózkodásra Svájcba utazott. Nem bucsuzott Veérfalván s most már Aegid is elhitte, hogy beteg. Könnyes szemekkel mondta el nekem, hogy midőn az elutazása előtti estén nála volt, úgy nézett ki mint a haldokló.

Hideg borzongás futott végig rajtam és újra megszállt a gyűlölet vetélytársam ellen. Hogy szerethette Lilit! Mily öldöklő szenvedély pusztíthatott bensejében s mily hősiezen küzdötte le szerelmét, bár tudta, hogy viszontszeretik. Gyűlöltem őt is, magamat is, hogy bámulatomat meg nem tagadhattam tőle.

- Viktor elutazása után én lettem Aegid Piladese. Fellengző barátságomat vértül használtam örült szerelmem ellen és minél többet voltam Aegiddel, annál jobban bámultam, annál melegebben ragaszkodtam hozzá. Aegid a teljes testi és lelki egészség eszményképe volt. Gyanu, rosszakarát, irigység, azon ezer gyengeség mely az emberek szenvedéseinek kutforrását képezi, soha sem fért hozzá. Szép természetének nemes egyensúlyát egyetlenegy kicsinyes gondolat vagy érzés nem zavarta meg. Ragaszkodni kellett hozzá, már azért is, mert az erősek azon kifogyhatatlan gyöngédségével birt, mely embereket és állatokat egyaránt rabjaivá tett. Mindnyájan a tűzbe mentünk volna érte s nem volt az a szilaj, megcsökönyösödött paripa, mely kezének érintésére vagy delejes hangjának egy szavára, meg ne szelidült volna.

- Lilinek is szemefénye volt. Most inkább mint valaha járt kedvében és ragaszkodásának ezer kedves, megható jelét adta. És mégis! Elfojtott féltékeny szenvedélyem mindebben nagyon is sok igyekezetét látott. Meg voltam győződve, hogy szereti férjét - Aegidet lehetetlen volt nem szeretni - de egyszersmind tudtam, hogy máskép is tud szeretni. Ha szeme gyöngéden s a szeretet oly kimondhatlanul megható kifejezésével csüggött férje arcán, átkoztam azt a pillanatot, midőn felfedeztem, hogy ezen szemek még máskép is tudnak nézni.

- Senkinek se tűnt fel, hogy Lili olykor halavány és fáradt, csak nekem. Senki se látta, hogy voltak perczek, midőn édes ajka körül feltűnt egy szenvedő, fájdalmas vonás, csak én. Csak én voltam arra kárhóztatva tudni, hogy Aegid életének koronája - hitvány aranyfüst.

- Egyszer jelenlétemben levél érkezett Viktortól. Aegid felolvasta és nem vette észre, mily mélyen hajol Lili kézimunkája fölé és ajkai mily idegesen rángatódznak. Később, midőn már más, közömbös dolgokról beszélgettünk, a fiatal asszony felállt és az ablakhoz ment. Szórakozottan hallgattam Aegidet, mig szemem a bájos, nyulánk alak minden mozdulatát követé. Háttal állt hozzánk és tisztán láttam, hogy párszor megrázkódik és homlokát görcsösen szoritja az ablakhoz.

Midőn megfordult, nagyon halvány volt. Szótalanul odament férjéhez és előttem, mit eddig sohasem tett, megcsókolta kezét.

- Szegény Lili! Szegény gyenge virágszál, mit megragadott az a fürgeteg, melynek tölgyek se bírnak ellentállni!

- Elmult a nyár és különösen szép őszi napok következtek, melyeket Aegiddel, sőt olykor Lilivel is, ki bátor és ügyes lovárnő volt, Veérfalván vagy pedig a környéken rendezett vadászatokon töltöttünk. Többek között Tárnokházy Dezső hívta meg a társaságot nagyszerű hajtó vadászatra. Garçon létére csak férfiakat látott magánál s miután négy-öt napi távollétre készültünk, Aegid rendkívül érzésteljesen bucsuzott el Lilitől, ki durczásan panaszkodott, hogy oly gyakran magára hagyja. Aegid mosolyogva vigasztalta. Jól esett neki Lili durczászkodása, jól esett neki azon tudat, hogy bármilyen rövid időre távozik, betölthetetlen ürt hagy maga után azon nő életében, kit gazdag szívének egész rajongásával szeret.

- A tárnokházi vadászat pompásan és nagy sikerrel folyt s a társaság a legjobb kedélyben mulatott, midőn a harmadik napon távirat érkezett, mely jelenté, hogy az öreg Tárnokházy hunyadmegyei birtokán haldoklik. Ezzel természetesen véget ért a vadászat; a háziur a legközelebbi vonattal édes atyja halálos ágyához sietett, a vendégcsereg pedig a szélrőzsa minden irányában széteszlott.

- Az ily váratlanul érkezett gyászhir, mindenkire nyomasztólag hatott. Mi is meglehetősen leverten indultunk hazafelé, midőn Aegid arcza egyszerre kiderült.

- „Igaz, el se mondtam Ákos! Sándor Imre azt beszélte ma reggel, hogy Viktor hazaérkezett. Tegnapelőtt találkozott vele az n-i állomáson.”

- Ugy emlékszem, mintha csak tegnap történt volna, hogy e szavakra lélekzetem elállt és szívemet egy megmagyarázhatatlan, baljóslatu érzés szorítá össze.

- Szinlelt örömmel feleltem, míg újból feléledt oktalan féltékenységem, a legtulzottabb, legörültebb sejtelmekkel tölté el lelkemet. Nyomban reá ugyan megvettem magamat azon gyávaságért, melylyel gyanusítani merem legjobb barátom legjobb barátját, ki hősies önmegtagadással önkényt számüzte magát körülből, hogy Aegiden még gondolatban se váljék árulóvá, de az a rejtélyes, nyomasztó aggodalom, azért folyton facsarta szívemet, nem hagyott nyugodni.

- Belső küzdelmem még komorabbá, levertébbé tett s utoljára kénytelen voltam hangulatomat az idő rovására tenni, mely az előtte való est óta megváltozott. Egész éjjel esett és most is borúlt, de a mellett tikkasztó meleg volt.

- Aegid látva, hogy még a Viktorra vonatkozó jó hírekkel sem bír felderíteni, szinte elhallgatott s némán ültünk egymás mellett szekeren, melyen nyilsebességgel - Aegidnek voltak mindig a legjobb lovai Erdélyben - robogtunk hazafelé.

- Már közletről sötétlett a híres veérfalvi fásor, százéves gesztenyefáival, s árnyas vadszölővel benőtt lugasaival, melyek két oldalt minden tiz-tiz terebélyes fát elválasztanak, midőn Aegid lerázva a rólam ráragadt mélaságot, vidáman felkiáltott:

- Tudod mit Ákos, lepjük meg Lilit! Ő csak holnapután vár, hogy fog örülni a kis bohó, ha egyszerre maga előtt lát, anélkül hogy szekere ismeretes zörgése bejelentett volna.

- Ráálltam, mindenre ráálltam volna, csak hogy egy perczre megszabaduljak gyötrő eszméimtől. Kiszálltunk. Aegid rendeletet adott a kocsisnak, hogy kerülő uton menjen haza, mi pedig a fásorba lépve, lassan indultunk a ház felé.

- Aegid is, én is önkénytelenül visszaestünk némaságunkba. Tán a tikkasztó, nedves levegő nehezült mellünkre és azért nem szólunk, vagy a halálos csend körülöttünk csendesített el minket is? Egy falevél se zörrent, egy hang se hallszott. Az éjjeli esőtől átázott süppedékes, neszfogó talajon, némán, mint két kísértet mentünk tovább a komor, vigasztalan esthomályban.

- A faszor közepe felé érve, egyszerre nesz üt meg fülünket. Nem tudtuk sóhaj volt-e, vagy halk, elnyomott kiáltás, de a siri csendben sajátságos, kísérteties hatással volt idegzetünkre. Majd ismét elcsendesült minden. De pár perc múlva a nesz ismétlődött és most már tisztán kivehettük, hogy a legközelebbi lugasból ered. Emberi hangok voltak: majd elnyomott, édes suttogás, majd szenvedélyes, lázas kitörés.

- Aegid egész testében megrázkódva, a karomba markolt.... Napokig égett utána a karom, mintha tüzes vassal érintették volna - de akkor nem éreztem....

- Megálltunk és hallgatództunk.

- Egymásba fogódzva, előre hajolva, lélekvesztett mohósággal szívtuk magunkba a mind halkabbá, mind sóhajszerűbbé váló hangokat .....

- Ekkor egyszerre, egy olyan ugrással, mint a prédájára csapó tigris, Aegid a lugas nyílása elé termett és széles melléből iszonyu, lelketrázó ordítás tört elő.

- Azután, mintha a villám csapott volna belé, a hatalmas alak inogni kezdett és egy mély nyögéssel, arcczal előre, a földre terült .....

A kandallóban elalvófélben volt a tűz. Ernő dideregve huzódott közelebb hozzá, míg Ákos felállt és néhány hasábot tett a parázsra. Azután sötéten folytatá:

- Midőn felemeltük - az volt a mi mostan.

- Soha sem eszmélt, soha sem változott többé. A világ legelső orvosai, mert képzelheted hogy mindent megtettek érdekében, részbeni agybénulást konstataáltak nála, mit kétségkívül valami borzasztó rázkódtatás idézett elő. Rendkívül ritka, gyógyíthatatlan bajnak mondták, melynek kulcsát mint sok más hasonló bajét, még eddig hiába keresi a tudomány. Ama végzetes rázkódtatás okát pedig ép oly hiába keresték az emberek. Hármunkon kívül soha senki nem sejté, mi ölte meg a nemes, nagy és gyöngéd lelket e büszke, isteni szép testben.

- És Lili?... és Viktor? - kérde Ernő halkán.

- Lili hetekig élet-halál között vergődött, de szívós természete győzött a sorvasztó betegségen és felépült. Azóta férjének elválaszthatlan árnyéka. Ugy a mint ma láttad, úgy él huszonöt év óta. Huszonöt év óta életének minden percze nem egyéb szörnyü, vérfagyasztó bűnhődésnél, egyetlenegy gyenge, egyetlenegy önfeledt óráért. ...Viktor elhagyta a hazát s a világ előtt a híres Afrika-utazó lett. De valóságban földönfutó mint Kain, földönfutó, kit helyről helyre, sivatagból sivatagba üz, élőhalott barátjának kísérteties képe.

- Én akkor a mig lehetett Aegidnél maradtam és Lilit is ápolni segitettem, de csak a mig magánkívül volt. Midőn eszmélni kezdett, gyöngédségből elmaradtam. Nemsokára rá következett atyám bukása; elhagytuk Erdélyt, Magyarországon új existenciát kellett alapítanunk és a létért való nehéz küzdelemben, lassanként elmosódott bennem első szerelmem tragikus emléke.

- De sajátságos, szinte félelmetes véletlen! Huszonöt év óta most vagyok először Erdélyben és az első küszöb amit át kell lépnem, ez elátkozott háznak küszöbe .....

Ugy amint tervezve volt, hajnalban indultak. A havazás megszűnt. Beláthatlan fehér szemfödele alatt a vidék csendes volt mint a temető, csak a jeges széltől mindjobban keményedő hó csikorgott, amint a szán elrepült fölötte.

- Nézd - monda Ákos az elhagyatott, elhanyagolt lakra mutatva, mely mögöttük elmaradozott.

- Nézd, nem ide való volna-é Dante poklának kétségbeesett felirata:

„Lasciate ogni speranza, voi ch’entrate!?”

MINDÖRÖKKÉ - SOHA TÖBBÉ!

Oly természetesnek látszott, hogy Elza ma fehérbe öltözött.

Megjelenése összhangzott a tavaszi verőfényvel, mely beragyogta az ódon kastély barna falait, a rózsás virágokkal behintett fákkal, a rétek gazdag szinpompájával. A mint ott állt a nyitott ivezetes ablak mellett, mit a felkuszó vadvenyige egész kis lugassá változtatott át, kedves, leánydad alakja egybeolvadt az egész vidék üde, bűbájos képével.

A leány szemeiben mohó várakozás égett, félnyitott élveteg ajkai remegtek, keble hullámzott. Mintha azon erős lüktetés a természetben, mely virágokat fakaszt a fáknek ágain és a rét fűvében, az ő ereiben is lüktetne, mintha őt is megragadta volna a tavasznak névtelen, nyugtalan sóvárgása.

A midőn lassan elfordult az ablaktól, szeme a régi órára tévedt, mely a terem egyik sarkát elfoglalta s látta, hogy még csak hat óra. Egy félóra választá el a várva várt percztől.

Felsőhajtott s kezét sötétbarna fényes haján elsimitva, egy öblös karosszékbe veté magát, melyben a kicsi, légies teremtés csaknem elveszett. Arcza elkomolyodott s szemei fátyolozott tekintettel néztek maguk elé. Most tűnt csak fel, hogy nem oly fiatal többé, mint a milyennek az elébb látszott, sőt minél jobban erőt vett rajta az álmatag mélaság, annál inkább mosódott el ajkainak gyermekded kifejezése. Nem egy tizenöt éves, fejletlen leányka álmodozott ottan, de egy husz-huszonkét éves nő, ki már szeretett és tán - szenvedett is.

Lassan multak a perczek s a mély magányt a leány körül nem zavarta semmi.

Nem hallatszott más zaj, mint kívülről fecskék csiripolása, bent pedig a régi óra hangos, száraz ketyegése.

Pedig ketten voltak ott az ablak mellett, a nagy ódon karosszékben; a leány és még egy alak, mit mások nem láttak, de mely el nem hagyta éjjel-nappal, ébren és álomban; melylyel századszor, ezredszer átélte a legtisztább boldogság óráit, attól a percztől fogva, midőn Albert hatalmaskodó szenvedélye először ejté remegésbe érintetlen szívét, egész azon perczig, midőn a válás órájában ujjára huzta a menyasszonyi gyűrűt. Hiába volt távol hónapok óta, neki mindig jelen volt! Talán abban a kis karikagyűrűben rejlett a varázs, mely oly teljesen egyesíté szive bálványával, hogy távolléte merő álomnak látszott s valónak csak az, hogy szüntelenül ama nagy, sugárzó szemeknek delejkörében érzi magát. Mióta utoljára karjaiba zárta, egy perczig sem csökkent ezen érzés s bármikor mint most, behunyta szemeit, ujra ajkán érezte égő ajkát s szive épp oly örületesen dobogott, mint akkor.

Ha eddig oly boldog volt, mi lesz majd ezután? Ha a válás perczében azt hitte, hogy meghal a boldogságtól, mi lesz majd a viszontlátás perczében?!

Elza felugrott és újra az ablakhoz lépett.

Neki levegő kellett, verőfény, virágillat, madárdal! Kezeit egy hosszú fohászszal szoritá szívére, azután egy ujjongó kiáltással kitérte karjait. Mert a messze láthatáron, éles tekintete egy négyes fogatot fedezett fel, mely villámsebességgel közeledett.

Néhány perczcel később a leány sugárzó arcczal bontakozott ki két erős férfikarból, mely gyöngéden, melegen átölelte. Sokan voltak körülöttük, Elza szülei, több rokon s a cselédség, mely Albert fogatával volt elfoglalva. Elza érezte, hogy környezete sokat vont el üdvözlétének bensőségéből s a mint Albert karján a házba lépett, mohón kereste szemeit, hogy egy tekintettel kárpótolja. De Albert boldog izgatottságában mindenüvé nézett, jobbra, balra - csak nem Elza szemeibe.

Az est hangos vigszágban folyt le. Albert csakugy szikrázott a jókedvtől s nyilván pompásan érezte magát arája fesztelen, barátságos családi körében. Jó kedélye mindenkit meghódított. Azt találták, hogy előnyére változott s azon néhány hónap, mit budapesti kineveztetését megelőzőleg a bécsi követségél töltött, valódi csiszolt világit csinált a komoly, kissé zárkózott kedélyü férfiből.

Elza le nem vette róla szemeit.

Dobogó szívvel, sugárzó arczzal nézte s ha egy-egy percze egyedül maradtak, odaadó bensőséggel simult hozzá. Tulvilági fény ragyogott ilyenkor a leány szemeiben s ajka körül édes, sóvár mosoly játszott. De az egyedüllét perczei rövidek voltak, és Elza utánuk mind csendesebb, mind halványabb lett. Mintha valaminek hiányát érezte volna, midőn Albert karjai átölelték; mintha az a csók, mit ajkára nyomott, nem lett volna olyan forró, olyan édes, mint akkor!

Theázás közben Albert az egész társaságot mulattatá s mig nevetséges történeteket beszélt a bécsi nagyvilágból, olykor lopva szoritgatta a mellette ülő Elza kezeit, vagy kaczer ingerkedéssel nézett a leány szeme közé. Elza, ki eleinte osztani látszott vidámságát, most már ugy ült ottan, mintegy álomban. Keveset beszélt, semmit sem evett s Albert kézzorításait mind gyöngébben viszonzá.

Ha az élénk társalgás annyira el nem foglalja a jelenlévők figyelmét, észre kellett volna venniök, hogy minél vigabb lesz Albert, annál komolyabb lesz Elza, minél jobban gyul ki Albert arcza a pezsgőtől és saját kicsapongó vigságától, annál halványabbá, szótanabbá válik a leány. Eleinte igyekezett Alberttel észrevétlenül néhány halk szót váltani, de midőn az hangosan és tréfásan felelt, ezen kísérletekkel is felhagyott. Szinte fázott szomszédjától, - mintha nem is szivének választottja ülne mellette - hanem egy idegen.

- Maga bohó kis jószág, hogy bánkódott utánam, hisz egészen belehalványult, - mondá Albert arája lehajló arczzát felemelve, midőn tea után végre mégis egyedül maradtak.

Elza összerezte.

Csak most jutott sajátóságos kedélyállapotának öntudatára, csak most érezte, még pedig mintegy szemrehányásképen, hogy e néhány óra alatt, melynek hetek óta oly reményteljesen nézett elébe, egészen megváltozott, komoly és bánatos lett. Hangulatáról nem birt magának számot adni s ezt be szerette volna Albertnek vallani. El szerette volna mondani, hogy mostani halványsága csak látszat s hogy szerelme oly boldoggá tevé őt az elmúlt hónapokban, hogy se vágnak, se bánatnak hely nem maradt szivében. Mindez és még sok édes vallomás remegett üde, gránátpiros ajkán, midőn Albert tekintete ujra elnémitá. Ugyanazon idegen tekintet volt ez, mint asztal alatt: kaczer, önelégült, ingerkedő - de minden delej nélkül.

Hideg borzongás futott végig a leányon s hirtelen, ösztönszerű ellenszenvvel szabaditá ki állát a férfi kezéből.

Albert méltatlankodva lépett vissza.

- Mi történt magával Elza? Mintha nem is örülne visszatértemnek, mintha terhére volnék?

Ez őszinte, szemrehányó szavak jól estek a leánynak. Kipirult arczzal, szenvedélyesen ragadá meg a férfi kezét és könybelábadt, kérdő szemekkel nézett fel reá.

- Ugy-e szeretsz, még szeretsz, örökké fogsz szeretni? - susogá halkan s olyan bensőséggel, mely a férfit is meghatotta.

Gyöngéden magához vonta a leányt és megcsókolta ajkát.

- Mindörökké! - felelé ünnepélyesen és bizonyos elszántsággal mit Elza tán észre sem vett. Vagy észrevette? Vagy azért borzadt újra össze s nézett maga elé olyan sajátságos, ijedt tekintettel? .....

De ez a hangulat csak egy pillanatig tartott, azután az ellenkező extrembe csapott át. Elza épp oly szilaj, épp oly izgatottan vidám lett mint Albert, épp oly kevésbé kereste vele az egyedül-létet mint ő, s midőn végre éjfélkor meleg öleléssel elváltak, szülők és rokonok megegyeztek abban, hogy összeillőbb, szeretőbb mátkapárt soha sem láttak.

Mi volt az tehát, mi még hajnalban ébren tartá Elzát?

Mi történt, hogy a leány kibontott hajjal, sápadtan mint a halál, egész éjjel töprenkedve ült ágya szélén?

Megőrült, hogy végre nagy, ijedt szemekkel maga elé bámulva, összekulcsolt kezekkel, remegő ajkakkal suttogá:

- Nem szeret többé! - De vajjon kit szeret?

Másnap Elza még vidámabb volt mint Albert. Annyit nevetett, csicssergett már a reggelinél, hogy az átvirrasztott, átszenvedett éjtől elbádogyadt szemei kigyultak s arcza lázas pirban kezdett égni. Mindenki annak tulajdonítá tulcsapongó jó kedvét, hogy Albert, Elza szüleinek beleegyezésével, igen közeli időpontot tüzött ki az esküvőre s még az nap este a fővárosba volt visszatérendő, hogy az előkészületeket az egybekelésre sürgesse.

Elza ellentállhatlanul szeretetreméltó volt. Albertnál udvariasabb, megnyerőbb vőlegényt pedig képzelni sem lehetett. Sokat voltak egyedül s a leány vőlegényét bizonyos könnyelmű játszissággal mulattatá, mely minden érzélgést kizárt. Ama édes bohóságok helyett, melyek két szerelmes beszéd tárgyait szokták képezni, Elza minduntalan az elmúlt tél bécsi élményeire terelte a társalgást s remegő mohósággal figyelt Albert minden szavára. Szerelmök úgy kezdődött, hogy Albertet lekötötte a szellemes leány társalgási képessége, kivel nyiltabban, bizalmasabban beszélgethetett mint más nőekkel. Előbb legjobb barátnőjének nevezé, s csak azután változott e nyugodalmas érzés szenvedélyes szerelemmé. És sajátságos!.... Mintha ezen átváltozás meg se történt volna, mintha még ott lettek volna a hol voltak egy esztendővel ezelőtt, midőn még egyikök sem képzelte, hogy valaha szerelmes pár válhatnak belőlük.

Albert melegen, szeretettel beszélt a leánynyal, de nem mint menyasszonyával - hanem mint barátnőjével. Feltárta előtte szívét, leírta azon hatást, mit ez vagy amaz a nő gyakorolt reá az utóbbi időben - s azután egyszerre eszébe jutott kivel beszél és nevetve kért bocsánatot.

Elza még jobban nevetett.

- Nemcsak vőlegényemnek, de férjemnek se tiltanám meg hogy mulasson, - mondá vidáman, - de aztán - folytatá azon ideges kaczérsággal, mely egész mostani magaviseletét jellemzé - megkövetelném, hogy engem is mulatni hagyjon.

Albert erre ünnepélyes komolyságot színlelt és protestált. - Hogy az más, hogy ő féltékeny lenne stb. - s azután enyelegve csókolgatá Elza kicsi, fehér kezeit, melyek jéghidegek voltak s melyeket az övéi között melengetnie kellett.

A leány hagyta magát dédelgetni, mosolygó, közönyös odaadással. Egyszer midőn Albert hosszasan kezeiben tartá kezeit, rejtélyes szikra lobbant fel szemeiben, fájdalmas, sovár várakozás vonaglott ajka körül. De ez csak egyszer volt.

Este, holdfénynél, azután kiültek a szalon szőnyeggel elzárt erkélyablakába. Itt töltötték őszzel ama feledhetetlen órákat, melyekre most Albert elégikusan kezdett visszaemlékezni, annál elégikusabban, miután már két óra múlva ismét a vasutra készült.

De arája nem volt ömlengésre hangolva. Egész lényén bizonyos elnyomott nyugtalanság vett erőt. Mindenről beszélt össze-vissza, majd ábrándosan, majd szilaj csipősséggel. Izgatottsága olyan delejt árasztott, mely Albertre is kihatott és sajátságos tulfeszített s a mellett álmatag állapotba ejtő, mit a holdfény s a kertből eredő erős virágillat még fokozott.

Ez állapotban nem vevé észre, hogy Elza folytonosan kérdezősködik s hogy ő felel, megfelelkezve az óvatosságról, egészen átadva magát az óra, a kábitó környezet hatásának. Társalgásuk a régi téma körül forgott, mely mindig új marad s mit soha sem untak megvitatni.

- Tehát - mondá Elza odavetőleg - a lassanként fejlődött, későn ébredt szerelem, szerinte, nem is szerelem.

- Szerelem az is, ki tagadhatná? De vajmi távol áll azon hatalmas, démoni érzéstől, mely belénk csap mint a villám s lángjaival elárasztja egész valónkat, mielőtt még számot adhatunk volna magunknak felőle. Mely független mindentől mi eddig rokonszenvünk föltételeit képezte, független mindattól, mit eddig nőben szeretetre méltónak, lebilincselőnek, szentnek tekintettünk.

- De valamitől mégis csak függ, valami előidézi?

- Meglehet, talán, még nem gondolkoztam felőle. Tán a termet hajlékony bűbája, egy pár fehér váll, egy apró láb, mely a szoknya csipkefodrai közül előkandikál, mint egy ingerlő tiltott gyümölcs. Vagy egy aranyszőke hajkorona - igazi királyi diadém! Tudja-e Elza, hogy mi sajátságos? A szerelem igazi királynői mind szőkék voltak!

A leány szinte véresre harapja ajkát, de nyugodt hangon felel:

- Igazán? Egészen új theória.

- Nem új, olyan régi mint maga a világ. Évától fogva egész a Loreleyig és Meluzináig, mind szőkék voltak azok az asszonyok, kik után a férfiak bolondultak.

- Ah!

- Szőkék és fehérek - folytatá Albert halkán, álmodozó tekintettel. - Fehérek, mint a hab, mely a szépséget szülte - és épp oly állhatatlanok mint az.

Elza idegesen felkaczagott. Pikáns barna arczán két biboros folt gyult ki, a mint előrehajolt.

- Magára úgy látszik még sem hatott annyira a csáb, hogy az analysis szellemét megölje magában.

De Albert nem hallotta megjegyzését; eszméi messze csapongtak a kedélyes kis erkélyszobától és fehér ruhás, üde arczu szomszédnőjétől.

- Az ilyen alakoknak a világ zaja való - folytatá ugyanazon révedező tekintettel - a tömjén fellege, mely ezen istennőknek természetes légköre, a százhangú imádat, mely őket megilleti. Azon halandó pedig, kit boldog áldozatul kiszemelnek, fehér karjaikban megfordítva éli át Semele kalandját Jupiterrel.

- Ah, hát így néznek ki a főnixek!

A férfi még mindig annyira el volt mélyedve, hogy nem vevé észre a metsző gunyt Elza szavaiban, a mint az remegő ajkakkal, sötéten villogó szemekkel végig nézett rajta. Bágyadt, álmatag tekintete csak annyit látott, hogy a leány hátra dőlt székében s a holdfény csillogó szemeit, piros élveteg ajkát még igazabbá tevő.

Mohón előre hajolt s karját dereka körül akará fűzni.

A leány visszaborzadt, mintha kígyó marta volna meg.

Albert hirtelen kijózanodva, meglepetten tekintett reá.

Elza észrevehetőleg reszketett a mint fehér kendőjét vállain összevonta.

- Fázom - mondá remegő ajkakkal.

- Talán bemennénk, hűvös lett?

Elza megragadá karját s ismét arczába tolult a vér midőn majdnem parancsolóan mondá:

- Nem, maradjunk még! Maga szokatlanul érdekesen társalog ma este.

Albert önelégülten mosolygott.

- Kedves kis Elza! Mintha magával másképp lehetne társalogni mint érdekesen, magával, ki még az ostobákat is szellemesekké teszi. Hisz sajtószereplő adomány, hogy mindig olyan tárgyra tudja terelni a társalgást, mely az emberre nézve éppen a legislegvonzóbb.

- Ez nagy bók, de mindjárt vissza is adhatom magának. Ma este legalább, épp oly ösztön-szerűen kitalálta mi érdekel most különösen s hogy jelenleg a szerelem problémái foglalkoztatnak leginkább.

- Maga kis bölcsész! S én, a ki azt hittem hogy egy leány, ha szerelmes, csak érez és nem gondolkodik.

Elza felkaczagott élesen, keserűen. Ha a férfi eszméit el nem foglalja valami, mi mostani környezetétől szüntelenül elvonja figyelmét, a leány modorának szükségképen fel kell neki tünnie. Így azonban semmit sem vett észre.

- Nincs öntudatos gyakorlat, alapos elmélet nélkül - felelé Elza bájos pedantériával - s ennél fogva, hogy tárgyunkat legalább ideiglenesen kimentsük, feleljen még egy kérdésemre. Mit tesz például egy jellemes férfi, ki le van kötve, - ki nős vagy mátkás s kit az említett „villámszerű” szenvedély, mely „mindentől független,” megragad?

Albert összerezzenet és előrehajolva fürkészően nézett menyasszonya arczába. De Elza e perczen a komoly, ártatlan kíváncsiság mintaképe volt.

Albert vállat vont.

- Ezt a kérdést - felelé erőt véve magán - nyilván rossz regények adták ajkára, melyekben a szerelmet, a szenvedélyt rendszeren mint győzedelmest szokták feltüntetni. Pedig a valóban jellemes férfi mindenkor megteszi kötelességét, megtartja szavát.

- Megváltozott érzelmei daczára?

- Megváltozott érzelmei daczára. Érzelmeinkről nem vagyunk felelősek, de igenis felelősek vagyunk tetteinkről. A szív nagyon következetlen valami, míg a jellem nagyon következetes. Ilyen komplikált esetekben - folytatá kissé erőltetett mosolylyal - lehetőleg békésen osztozkodniok kell a feleknek. Egyiké a szív - másiké a jellem!

E perczen valaki kívülről felemelé az erkélyfüggönyt.

- Nem segíthetek rajtatok gyerekek, de válni kell - szólt be Elza atyjának vastag hangja. - Siess Albert, különben biztosan lekésel a vonatról.

Még egy ölelés, még egy csók arája ajkára, azután kézszorítások, kézcsókok mindenfelé és nemsokára Albert már fogatán ült, mely csakhamar elragadá a tornáczon állók szemei elől.

Elza jó éjt sem kívánt szüleinek, hanem felszökött szobájába. Ott azután magánkívül, indulatosan dörzsölni kezdte kendőjével ajakát.

- Soha többé! - tört ki, dult arcczal s az undor kimondhatatlan kifejezésével - soha! .....

Két nappal később Albert színházból hazatérve, két postán érkezett levelet és egy kis csomagot talált asztalán. Az egyik levél és a csomag Elza kézírását mutatták, de Albert nem azok után nyult. Mohón kapott a másik levél után s kalapját félredobva, beleveté magát egy karosszékbe és olvasni kezdett.

Egész kis kézirat volt ez a levél, sűrűn irt tizenkét oldal. De Albertnek mégis rövidnek látszott, mert első olvasás után újra belefogott betűzésébe, minden sornál megállva, töprenkedve, minduntalan változó arczkifejezéssel, mely végre ittas, diadalmas boldogságot árult el. Azután fel alá kezdett járni, elmélyedve, elgondolkozva, nyilván habozva, míg végre csöngetett.

Öreg szolgája megjelent a küszöbön.

- Költs fel holnap hat órakor. Indulunk.

- Egerfalvára! - kiáltá az öreg örvendőve.

Albert összerezett. Csak most jutott újra eszébe az asztalon fekvő levél.

- Dehogy Egerfalvára - Bécsbe, hivatalos ügyben - felelé indulatosan és hátat fordított az öregnek, ki fejcsóválva távozott.

Albert összevont szemöldökkel lépett az asztalhoz és vontatva vette kezébe előbb a levelet, aztán a csomagot.

Meglátszott rajta, hogy nehezebbre esik figyelmét ha csak perczekre is elvonni ama sűrűn irt kéziratról, mely mintha bűvös delejt árasztana maga körül, mindig újra meg újra magára vonta tekintetét. Végre mégis elhatározta magát és kibontá a csomagot. Kis doboz volt.

- Pandora szelenczéje - mormogá gúnyoros keserőséggel, mit azonban csakhamar leplezetlen megdöbbenés váltott fel. Mert a kis dobozból, mit csak nagy nehezen birt kinyitni, egyszerre csak finom karikagyűrű gurult ki.

Elza jegy-gyűrűje volt.

Albert mélyen elhalványult. Egy perczig szótalanul bámult a gyűrűre, azután a levél után kapott és izgatottan, reszkető kezekkel kibontá azt.

Csak néhány sor volt:

„Tisztelt barátom!

Emlékszik mult esti társalgásunkra, mit elutazása félbeszakasztott? Én akkor már meg nem mondhattam Önnek, hogy véleményeink nem csak érzés, de jellem dolgában is teljesen ellenkezesek. Az Ön véleménye szerint, az adott szót, az eskü szentségét meg nem szegtük, ha a holt betűhöz ragaszkodva, szó szerint teljesítjük kötelezettségeinket, bármit érezzünk mellette. Én másképp gondolkozom s miután jobban szeretek a világ előtt, de még Ön előtt is szószegőnek látszani, mint hazugnak érezni magamat saját szivemmel szemben, visszaadom Önnek szabadságát s visszaveszem a magamét, azon nyilt és kendőzetlen indokolással - hogy nem szeretem többé!

Ön maga mondta ki, hogy érzelmeinkről nem vagyunk felelősek s így könnyen meg fog bocsájtani, ha nem cselekszem szellemesen paradox utolsó szavai szerint, midőn kenyér helyett kövel kínálám meg, azt követelvén: hogy szivem helyett érje be - jellememmel.

Őszinte barátnéja
Elza.”

A férfi egy perczig mozdulatlanul állt ottan, aztán indulatosan homlokára csapott.

- Talán hallott valamit, - mormogá fogai között. - de nem, nem lehet, ki mondta volna meg neki s különben ki is tud róla? Vagy én árultam volna el magamat?... Dehogya.... hisz épen engem bántott mindjárt első nap nyilvánvaló hidegsége, mit azután egyes, jól játszott kitörésekkel igyekezett palástolni...

- S én, a ki martirizálni akartam szívemet, ki fel akartam áldozni szerelmemet, hogy adott szavamhoz hű maradjak! Én bolond, én gyáva! .....

És Albert a levelet eldobva magától, az igazságosak méltó felháborodásával vagy egy óráig izgatottan rohant fel alá szobájában.

Azután egyszerre hangosan, gunyosan felkaczagott.

- Még egy bizonyíték arra, hogy minden theória sántit, - nemcsak a szőkék állhatatlanok!

Ez volt Elza szerelmének sirbeszéde.

KLUBBOK ÉS SALONOK

EGY ELLESETT CSEVEGÉS.

- Nekünk egy ellenségünk van - és az a klubb! - mondja a szép asszony duzzogva Elekhez, ki szokása szerint mellette foglalt helyet a kis félhomályos salonban, míg a nagy terem à giorno világított tág terén, javában foly a harc: tizennyolczéves kincskeresők és tartózkodó epouseurök, kivirult, meglett rózsák és ártatlan zöld ujonczok között.

- Pardon - felelé Elek cigarettére gyujtva és kényelmesen elnyújtózkodva a tüzvörös plüszölyeszékben, melyről bizarr, sötét cigányfeje előnyösen válik le - önöknek egy ellenségük van - és az a salon.

- Már ez megint micsoda paradoxon? Válasz ez?

- Hogy ne volna, ha egyszer pozitive tudom, hogy nem azért nem járunk a salonokba, mert a klubba szeretünk járni, hanem azért, mert a salonokba nem szeretünk járni.

- Maga az udvariasság mintaképe. Ha megengedi, holnap diszkötésben küldöm el magának az életbölcesség azon quintesszenciáját, mit egy „Illem” czimü kötetbe szoritott „egy nagyvilági hölgy” álnevet viselő titokszerű egyéniség.

- Köszönettel fogadom, legalább megtudom belőle, mit ne tegyek, hogy „érdekes” hirnevemet fentartsam és ne váljak banálissá. Mondja - maga is jobb szeretné ha udvariasabb volnék?

- Ez egy olyan probléma, mely fölött még nem gondolkoztam. Előbb látnom kellene, milyen ha udvarias.

- Machiavellhez méltó felelet. Mindig mondtam, hogy a nők született diplomaták.

- No lássa! Hát miért van az mégis, hogy Pesten nincs politikai salon? Pedig itt volna az leginkább helyén. Csoda-e, ha nálunk nincs igazi, nemesebb értelemben vett társasélet, ha a társaság egyik fele épen azzal a témával nem törődik, mely tán az egyetlen, mely a társaság másik felét komolyan érdekli.

- Hát miért nem törődik vele? Különben - mit is mondok - isten ments, hogy törődjék! Politizáló asszonyok - brr! - És Elek az undor egy leirhatatlan mozdulatával rázza meg hatalmas fejét.

A szép asszony gunyosan végignézi rajta.

- Vaskalapos férfiak - brr! - felel, azt a leirhatatlan mozdulatot elbájoló kecscesel utánozva. - Különben legyen nyugodt. Az az asszony, a ki politizál - már nem való arra, hogy politikai salont tartson.

- Aztán engem vádol paradox-szal. Egy olyan elragadó, rejtélyes kis sfinx!

- Egy olyan bölcs és mély belátásu honpapa!.... Nem tudja, hogy Pompadour asszony öltözőszobájában két „mouche” felrakása közben, néha többet lendített valami politikai megoldáson mint három minisztertanács összevéve? Pedig királyi udvarlójával lábainál ugyancsak nem politizált.

- Még mindig nem értem, micsoda vonatkozás - - - -

- Semmi vonatkozás - csak azt akarom magával megértetni, hogy a nők a maguk drágalátos politikai életükben, csak olyanféleképpen játszhatnak szerepet, mint az a kis fiú a King-Fu belsejében, a melyről senki sem tudott.

- Abban már igaza van. Cherchez la femme. Ha az egyszer annyira előtérbe lép, hogy keresni sem kell többé, félértékét elvesztette. - S azért ne is hozza többé elő a politikai salont, ne is törődjék a mi unalmas nagy horderejű dolgainkkal, melyek ily szép, gyenge fejekbe nem valók. Férfi az élet gondja!

- Szép maxima, és meg is fogadják, a milyen nehéz. Mert nehéz feladat így a retorika üres szalmáját csépelni évről-évre; kivihetetlen terveket szőni hosszú beszédekben; a kritika ostorát suhogtatni azzal a pikáns virtuozitással, mely ezt a könnyű mesterséget egész művészetté fejleszti s a theoria egész meddő skáláját végigfutni a szellem, az élcz, az irónia villám világításánál. Nagy és nemes feladat - és igazán asszonyos kicsinyesség részemről, ha ennyi fáradság, munka és önfeláldozás után - még az e r e d m é n y t is számon kérem.

Elek felegyenesedik és nevetve néz a nagy, csillogó szemekbe.

- Ah, hiszen ez egy egész filippika politikai működésünk ellen! Hát mi igazán ilyen gyakorlatlanok volnánk? Még elhiteti velem szép barátnőm, hogy - magukhoz kellene iskolába járnunk.

- Oh dehogy - hogy is mondhat ilyet! A tetterős férfiak a passzív asszonyokhoz; a gimnáziumot és egyetemet végzett tudós urak az egyszerű nőkhöz, kiknek egyetlen számbavehető tudományuk - „was sie von der Frau Mutter ererbt”; a nagy szofisták és ügyvédek azon közönséges gondolkozású lényekhez, kik előtt még kétszer-kettő négy, holott önök felsőbbségük egész elvitázhatatlan hatalmával kimutatják és elhitetik az emberrel: hogy például kétszer két deficit - egy nyereség az országnak.

Elek befogja füleit.

- Deficit! Csak ezt a borzasztó szót ne ismétlje - betegje vagyok, görcsöt kapok tőle!.... Szeretném magukat látni ezzel a szóval szemben, mely januártól decemberig s deczembertől januárig a fülökbe csengene!

- Talán nem csengene fülünkbe, mert nem volna deficitünk, legalább ilyen mérvben nem. Vegye például nőegyleteinket.....

Elek kétségbeesetten felugrik.

- Deficit! nőegyletek! maga minden áron tönkre akar engem tenni. Az istenért, beszéljünk másról!

De a szép asszony nem tágit. Egyszer életében könnyíteni akar lelkén - még pedig épen Elek előtt, kiről biztosan tudja, hogy a nőt nem tekintí másnak, mint egy szép bábnak vagy legfeljebb mulattató gépnek.

- Sajnálom, de nem tehetem. Ez egyszer végig kell hallgatnia engem, már büntetésül is azért, hogy egy életen keresztül félreismert bennünket. Jöjjön, üljön le mellém és legyen egyszer életében igazságos. Nem bizonyítjuk-e nőegyleteink által, hogy legalább látszata van annak, ha mi valamibe belefogunk s hogy a mi szóbőségünk, ha nem is vezérlik a logika rendithetlen elvei és nem is ékitik a retorika cifra szóvirágai, legalább tettekben nyeri befejezését, magyarázatát és - mentségét? S azután deficitről - deficitről meg éppen szó sincs nálunk!

- Hja, ha mi olyan eszközökhöz nyulhatnánk, mint maguk! Például a fosztogatáshoz mosolylyal, szép szóval....

- Az exekució mosoly és szép szó nélkül, persze sokkal nemesebb dolog.

Elek úgy fordítja fauteuiljét, hogy épen szembe kerül felhevült szép ellenfelével és figyelmesen ránéz.

- Maga ugylátszik ma szokása ellenére, komolyan akar vitatkozni. Csak azt szeretném tudni, mit szeretne tulajdonképpen reám disputálni?

- Ön egy megfizethetetlen ember! Lássá, ha asszony volna, ezt már nem kérdezné. Régen kitalálta volna.

Elek vállat von.

- Hála istennek, nem vagyok asszony - felel elégedetten felsóhajtva - és ennek boldogító tudatában örömet veszem magamra a nehézkesség ódiomát. Különben - folytatja mosolyogva és előrehajol - mi hasznunk volna abból, ha a klubb helyett inkább a salont látogatnók?

A szép asszony helyeslőleg bólint fejével.

- Örvendve látom, mikép ha nem is asszony, de legalább meglátszik rajta, hogy sokat volt nőtársaságban. Magából még lehet valami. Ami pedig azt a pozitív „hasznot” illeti, a mi önökre háramlanék, ha a klubb helyett gyakrabban térnének be hozzánk, az kétféle volna.....

Először is nem találkoznának minduntalan csak a maguk pártbeli emberekkel, kiknek egy része diktátor, másrésze mameluk s kik már azért sem tanulhatnak egymástól semmit, hanem alkalmuk nyílnék ezen a semleges parketten más pártbeliekkel is összeveszni, mi minden-esetre jó előkészület volna a parlamenti vitára; másodsor - és a szép asszony egy elragadó fél pajkos és fél szerény mosolylyal néz fel Elek arczába - két tréfa között olykor tán - egy kibuvó eszmével szolgálhatnánk nehézségeik tömkelegéből.

Elek grimace-t csinál.

- Oh kérem, ne tessék képeket vágni - folytatja a beszélő élénken. - El ne felejtse, hogy Ariadne vezette ki Theseust a labirinthból, egy egyszerű zsinégfonál segítségével, mely persze a nagy hősnek, az antik világ ezen Szt. Györgyének eszébe sem jutott volna. Mi „szük”, „korlátolt” eszünkkel, szerintök, csak a közel fekvő dolgokat látjuk, de olykor a közel fekvő dolgokban fekszik a megváltás - holott önöket tág eszmekörük és mély tudományosságuk Rozinantéja, rendesen messze elragadja és eltereli az egyszerű megoldás mindennapiságától.....

- Nem emlékszik Dickens Copperfieldjének elejére, midőn a szegény fiu rongyosan, piszkosan és félholtan érkezik nagynénjéhez? A jó asszony előbb a kert közepette ül le megilletődésében, azután a csodálkozás és meglepetés sokféle kifakadásai után, végre odaáll féleszü laktársa elé és zavartan, aggályosan kérdi: Mr. Dick, mit tenne ön mostan? És Mr. Dick fontos arcczal ujját orra mellé teszi, végignéz a poros, fáradt gyermekeken és kenetteljesen így szól: Megmosdatnám!

- Higyje el, édes barátom, akárhányszor jutott eszembe ez a jelenet, ha végig hallgattam hosszú vitáikat, akárhányszor kívántam önöknek egy Mr. Dicket, vagy annak hiányában egy pár talpraesett, praktikus asszonyt, Ariadne közönséges zsinégfonálával kezében.

- Madame Adam ugyancsak megköszönné ezt a két hasonlatot - a féleszü Dickkel és az ott-hagyott Ariadnéval... Mert, szép barátnóm, mi tagadás benne, de Theseus csakugyan otthagya a praktikus Ariadnét.

- Elég gyalázat. Tán csak nem fogja pártját a hálátlannak? Ugy beszél, mintha Ariadnénak kellene magát szégyelnie.

- Isten ments! Hanem hát - bocsássa meg - de attól tartok, hogy akárhány Theseus lesz közöttünk, ha maguk egyszer Ariadnékká válnak a politika tömkelegében; a salon pedig, nem hogy inkább felkeresnök - de az lesz a maguk Naxosa.

- És ennek illusztrálására keresi most claque-ját, hogy megszökjék!

- Kitalálta. Megyek a klubba és a tarokkba igyekszem ölni azt, amiről közelében hiába kerestem feledést - a politikát.

KERINGŐ

„Szabad kérem!”

Magas férfialak hajol meg a fiatal asszony előtt, egy delejes pillantás nyilal szívébe és a mint az erős, ruganyos karok átfogják karcsu derekát, szinte felujjong tuláradó gyönyörében, míg apró lábai nyilsebességgel repülnek el a tükörsima padló fölött .....

Mily szép a világ, mily boldogság élni! Az az ezerfényű csillár ott fejük fölött, maga a nap, mely tündérkertre szórja arany ragyogását, tündérkertre, egész büszke tavaszi szinpompára, mely körülöttük forog és inog, repül és ringatózik, ama kábitó zene rhythmusára, mely őt is elragadja magával, el a távolba, messze a földtől, abba a hazába, a hol boldog a szerelem.

A zene szól - forognak tovább. De a mit hall, az nem zene többé, hanem ezer hívó csábos hang.... A mit szí, az nem levegő, hanem Lethe forrásának bűvös habja, melyben elmerül a mult, az a szintelen mult, az az egyhangu, örömtelen idő, melyben nem élt, csak tengette életét.... Nem, ez nem volt élet, csak most érzi, most tudja, most, hogy szíven kopogtat az ébredő, hatalmas érzés és azt susogja égi hangján: Csak én vagyok az élet, én, a szerelem!

A zene szól - forognak tovább. Szorosabban és szorosabban öleli őt magához az az erőteljes, aczélos kar s tagjain halálos zsidbadás fut végig..... Meghalni így, mily édes volna!... Meghalni a gyönyörtől még ártatlanul, mint az ujonszülött gyermek; meghalni, mielőtt boldogsága kárhozattá vált. Lefeküdni a koporsóba fehéren mint a liliom és épp oly tisztán, felszállni a mennyországba azon szeplőtelen érzés szárnyain, mely csordultig tölti meg reszkető szívet.

A zene szól - és gyorsabban, rohamosabban forognak. Barna fürtök vegyülnek el szőke hajával és égő ajkak susognak valamit fülébe, a mi néki édesebb a sphärák zenéjénél. Nem keringőt járnak ők most, egy bűvkörben forognak, ama varázshatalmu háromtagos szónak szívcsábitó rhythmusára, mely után semmit sem kíván többé hallani. Fülében cseng, szívében dobog, ereiben lüktet, szemeiben ragyog, ajkán reszket - az a szó, az az édes, édes szó - a mit nem mer ismételni.

A zene szól - forognak tovább. Bádgyadtan, fáradtan járnak egy helyen, alig haladva, mint két karcsu, álmatag virágszál, mit a szellő ölében ringat. Hátravetett fejjel, félcsukott szemekkel nézik egymást és szólnak egymáshoz azon a csodálatos nyelven, mely két szempár között születik és két szempár között enyészik el. Ékesszóló, szivreható nyelv ez, melytől elsáppad a férfi és reszket az asszony. - „Velem jössz, el nem hagysz többé?!” - szól a mélytüzű fekete szem. - „Veled megyek, el nem hagyok,” - felelnek a könnyben uszó, ábrándos csillagok. És így nézik egymást, megigézik egymást - ez az ördög keringője.

Igen, az ördögé! Ah, hogy forognak ismét! A férfi magával ragadja a karcsu, légies alakot és viszi, sodorja örületes szédítő futásban, mintha meg nem akarna állani az örvény fenekéig, a pokol legmélyéig .....

És az asszony nem áll ellent. Mily tűz körülöttük, hogy ég a lég! Boldog volt és elkárhozott. Egy perczig fején érezte az élet koronáját, mely most töviskoszoruként nyomja, sebesíti lehajló homlokát. Oh édes fájdalom, oh gyönyörteljes kin! így uszni az égő habokon, így érezni a pokol emésztő lángját, míg a messze távolból, az emlék hazájából átszeng feléje az az égi zene, mely rövid boldogságát ringatá! .....

S a zene ringatja tovább, és tovább repül, ittasan, lihegve. S a mint forog, mind szilajabban, örültebben, egyszerre egy ismert édes dallam üti meg fülét; egy ismert édes dallam, melynek hallatára egész testében remegni kezd és úgy érzi magát, mint a ki hosszú, kábult álomból ébredne fel..... Hisz ez tán nem is keringő, a mit most játszanak, hanem bölcsődal, egy rég

elfelejtett, halk melodia, melyet rég elnémult ajkak zummogtak az elfüggönyözött alkovban, a ringó bölcső mellett.

Hogy jutott e dal a bálterembe, a keringő vidám zenéjébe s a forgó, tolongó sokaság közé, hogy jutott be egyszerre ez a szomoru, szelid arcz, az összeboruló hajkoronával, mely gyermekkorának szentképe volt? .....

S a mint önfeledten, megigézve nézi azt a szomoru szelid arczot, mely az üdvözültek glóriájával homlokán lebeg fölötte, az ölelő karok, melyek fogva tartják, egyszerre csak izzó lánczokká változnak karcsu dereka körül és az a mélytüzi szempár, mely az övét keresi, félelemmel, iszonyattal tölti el.

Csak szabadulni tőle és e káprázattól, csak vissza a megvetett mult zöld oázisába, mely enyhe, hüs árnyával kínálja eltikkadt lelkét; csak ki e szédületből, e lángtengerből, oda a lefüggönyözött alkóvba, ama másik bölcső mellé, mely az ő ringató dalát várja .....

A zene mind halkabban szól, a tánczó párok oszlanak. Az asszony egy gyors, határozott mozdulattal bontakozik ki az ölelő karokból, melyek nem akarják elbocsájtani és szeme komoly, hideg pillantással néz fel a férfi szenvedélydult arczába.

A zene elhallgat - a keringőnek vége.

AZ ÉLŐHALOTTAK

A tömeg már oszolni kezdett a német iróné érdekes estélyén és mi is épen a háziasszony felé tartottunk, hogy elbucszunk, midőn egy magas, erőteljes férfialak, őszbecsavarodott hosszú barna szakállal, előzött meg bennünket és kezét fogott a kedves ősz matrónával, kinek salonja a legkedélyesebbek egyike Rómában.

Ez a férfi már előbb is feltűnt nekem, még pedig nem büszke, előkelő magatartása, sem pedig mély tüzü sötét szemeknek sajátságos, nyugtalan fénye, hanem borzasztó, csaknem kísérteties halványsága miatt. Soha se láttam emberi arczon ilyen élettelen ólomszint, sem ilyen merev mozdulatlanságot mely még akkor sem engedett, midőn elbucszva, egy pár halk, udvarias szót intézett a háziasszonyhoz.

- Ki ez a sajátságos jelenség asszonyom? - kérdém német barátnőnkhez lépve. - Olyan mint a parancsnok szobra Don Juanban, vagy egyike azon félelmetes vampyroknak, kikről Hoffmann regél fantasztikus meséiben.

Az öreg hölgy helyeslőleg intett fejével.

- Igaza van kedves gyermekem. „Le bel assassin” külseje, teljesen megfelel ezen elnevezésének.

- Le bel assassin?

- A társaságban így nevezik gróf T. Vincenzót, ki, ha nem is kísértet vagy vampyr, de mindenesetre egy élő regény, vagyis inkább egy járó-kelő tragédia. Különben - folytatá a kedves asszony, helyesen értelmezve az arczomon leplezetlenül tükröződő érdeklődést - szívesen elmondok önnek felőle mindent, ha bevárják, míg vendégeim elszélednek és egyedül maradunk.

Igy történt, hogy midőn már mindenki eltávozott és a nagy csillárokat is eloltották az üres, kongó termekben, mi még ott ültünk a kis salon egyik sarkában, a háziasszony karszéke körül és lélekvesztett figyelemmel hallgattuk azt a szivrendítő drámát, mely egyszerű, kendőzetlen előadásában mélyen meghatott bennünket.

- A hatvanas évek elején volt - kezdé elmélázó tekintettel - midőn gróf T. Rómába hozta szép fiatal feleségét. Velencei nő volt, egyike azon vöröshaju, fekete szemü, vakító arcbőrü szépségeknek, a minőket Tintoretto és Paolo Veronese örökölt meg vásznaikon. Ezt a venusi testet lángoló, szenvedélyes lélek lakta. A ki csak egyszer hallotta a contessát énekelni, a ki csak egyszer követte tiszta, csengő althangját magas röptében és megremegett az elfojtott szenvedélytől, mely énekén átrezgett, azt önkénytelen sejtelem fogta el, hogy ennek a megkapó jelenségnek még története lesz, és hogy ő és az a Don Juani természet, melylyel a sors összefűzte, valamikor végzetesen össze fognak koczcanni. Mert gróf T. akkortájt még valódi szivcsábitó volt, egy ember, kinek az asszonyok nem tudtak és nem akartak ellentállni s ki szerelmi házassága daczára, oly kevésbé birt volna elszokni attól, hogy az utján kinálkozó virágot leszakítsa, mint a szivarozástól vagy bármilyen más sporttól a mit kedvteléssel üzött.

- Természetesen eljött az az idő, midőn a szép asszony tudomást nyert férjének apró hűtlenségeiről. Nem tartozott azok közé, akik féltékenykedéseikkel lármát csapnak, sőt, a mint később fejlődni láttam jellemét, midőn figyelemmel követtem magaviseletét a világban, hol elég gyakran találkoztunk - tán szemrehányást sem tett neki soha. Csakhogy észrevettem, hogy lassanként átváltozik.... A hideg, büszke, megközelíthetetlen asszonyból érdekes, kaczer, majdnem kihívó jelenség vált, kibe nemsokára belebolondult Róma fél fiatalága.

Soha ilyen ünnepezt asszonyt! Ha mernek, tán kifogják a lovakat kocsijából s úgy viszik haza minden bálból, minden estélyből, melynek bálványozott királynéja volt. A gróf mindezt jó szemmel, sőt bizonyos büszkeséggel nézte. Tán mert feltétlenül bizott nevében, vagy, mi valószínűbb, mert annyira el volt bizakodva, hogy nem bírta elképzelni mikép egy nő, kit ő feleségül választott, komolyan észre vehesse, hogy még más férfi is létezik a világon. Egy szóval legkevésbé sem törődött neje diadalával, már azért sem, mert ez időtájt egy szép színésznővel volt elfoglalva, ki éppen nem maradt érzéketlen feltűnő hódolatával szemben.

- A grófné ezt is megtudta és a szó legteljesebb értelmében beleőrült magába fojtott féltékenységebe. Eddig csak általánosan szórta szemsugarait és lehetetlen lett volna ráfogni, hogy valakit kitüntet, de azon percztől fogva, midőn férjének emez új és komolyabb viszonyáról hallott, eszeveszetten kezdett kaczerkodikni Róma legszebb fiatal embereinek egyikével, egy fiatal nobileval, ki - völegény volt.

- Ez egyszer mindenki megbotráncozott, - csak a férj nem. Vagyis inkább csak nagyon ügyesen rejtette el megbotráncozását, mert a mint később kitűnt, már akkor figyelemmel kísérhette nejét... Hogy miért nem szólt semmit, hogy miért nem ébresztette fel a szerencsétlen, féltékenységtől elvakított gyermeket, a szenvedély azon mámorából mely vesztét okozta, még ma is rejtély előttem!.... Tán sértett büszkeség, tán hiúság volt a mi visszatartotta!..... Ki tudná ezt megmondani!..... Csakhogy nem tett, nem árult el semmit és a félőrrült asszony mindjobbban belebonyolódott a veszedelmes játékba, melybe belefogott.

- Minden áron kompromittálni akarta magát, minden áron meg akarta magát boszúlni azon emberen, kit déli természetének egész féktelen szenvedélyével szeretett, és látva, hogy kaczerkodásával még nyugalma sem bírja megzavarni, komoly lépésre határozta el magát: - fényes nappal, saját kocsijában, elment kitüntetett udvarlója lakására.

- A fiatal nobile szerette menyasszonyát és éppen csak mulatott a szép, ellentállhatatlan asszonnnyal; azonban nem csoda, ha mégis eszt veszté, midőn az hozzá belépett. De ha első perczen azt képzelte is, hogy iránta való szerelme vitte rá szép látogatóját ezen meg-gondolatlanúságra, csakhamar kiábrándult, mert a grófné oly visszataszító hidegséggel fogadta szenvedélyes kitöréseit, hogy abba hagyta az ostromot és éppen a köztük megszokott tréfás hangon akarta a társalgást folytatni, midőn az inas jelenté - hogy csengettek. A fiatal ember elhalványul, a grófné nyugodt marad. A fiatal ember kéri szép vendégét, vonulna vissza a másik szobába, honnan csigalépcső vezet az utcára, a grófné gunyosan felkaczagva azt feleli: hogy nem bánja, ha egész Róma megtudja, hogy itt van.

E közben már nyílik az ajtó és belép fesztelen, nyugodt magatartással - gróf T.

- Egy modern drámairó ezzel a jelenettel pompás hatást idézhetne elő. Dumas fils például azonnal felhasználná a „Tue la” egy újabb hathatós változatára, mely ez esetben, az asszony tökéletes ártatlanságának pikáns zamatjával bírna. - Én csak a valót mondhatom el, a való pedig az volt, hogy a gróf szeretetreméltó nyájassággal kezét csókolt nevének, üdvözölte a háziurat és egy zsölyébe vetve magát - a legújabb operáról kezdett beszélni.

- A grófné legelőbb únta meg a situációt. Halotthalványan, reszketve a tehetetlen felindulástól, felállt hogy távozzék. Férje mosolyogva nyújtja karját, levezeti lenn váró kocsijához, gondosan beleülteti, meghajtja magát és jelt adva a kocsisnak az indulásra, visszatér a fiatal nobilehez.

- Másnap golyót röpitett a fiatal ember fejébe, kinek menyasszonya az iszonyu hir hallatára megőrült és nemsokára rá meghalt. - Azóta nevezzük gróf T.-t „le bel assassin”-nek.

- Iszonyú! És a grófné?

- A grófné, - felelé a matróna halkán, mig látható borzongás futott végig rajta, - a grófné élve eltemetkezett, hogy levezekelje azt a szörnyü szerencsétlenséget, melynek okozója volt.

- Élve eltemetkezett? Tán férje falasztotta be? Nem csodálnám.

- Hisz ez semmi sem volna, a halál a legkevesebb. A mi ő vele történt, ezerszer rosszabb a halálnál. Ő a fogantatás ferenczrendi nővéreinek szerzetébe lépett, kiket mi itt Rómában „Le sepolte vive”, az élve eltemetettek-nek nevezünk.

Kérdőleg néztem reá.

- Hogy e szerencsétlen asszony sorsának iszonyatát egészen felfoghassa - felelé a matróna kérdő tekintetemre - előbb tudnia kell, mik azok a „sepolte vive”-k, mi az a borzasztó zárda, azon élő-halottakat tartalmazó kripta, a középkor fanatizmusának ezen borzalmas maradványa, mely még mindig fennáll Rómában. Tudja, mik a karmeliták?

Igenlőleg intettem fejemmel.

- A „sepolte vive”-k szerzete még szigorúbb a karmeliták szerzeténél. A kik a fogantatás ferenczrendi nővéreihez belépnek, nemcsak az élet örömeiről, de annak kötelességeiről is lemondanak. El vannak tiltva minden munkától. - egyetlen foglalatosságuk az imádság. A nap huszonnégy órájából tizenhatot szentelnek az imádságnak és szent elmélkedésnek s nem csoda, hogy sokan beleőrülnek a teljes tétlenségbe, melyre őket a szerzet természetellenes szabályai kárhóztatják. A mi házimunka van a zárdában, azt a szerzet néhány világi nővére végzi, ki azonban a többiekkel sohasem jöhet érintkezésbe s csak háromszoros rácson keresztül, jelek útján veheti át kívánságaikat, mert beszélniök, a főnöknőt kivéve, általában nem szabad. Amint az áldozatok egyszer átlépték e zárda küszöbét, sokasam vehetnek többé hirt szeretteikről, sohasem érintkezhetnek többé velök sem szóval, sem írásban. Ha valamilyeknek legközelebbi rokona elhal, a főnöknő csak ennyit mond:

„Nővéreim, imádkozzunk egyikünk atyjáért, anyjáért vagy testvéreért, aki elhagyta a földet, hogy a mennyei dicsőségnek részesévé váljék.”

- De nevet nem említ s egyikök sem tudja, őt érte-e a nehéz veszteség, ő maradt-e árván, őt illeti-e meg a gyász, mely szívét kétszeresen marcangolja, az iszonyu bizonytalanságban.

- S ilyen életre kárhóztatta magát a boldogtalan asszony!

- Képzeljék e szép, élettelt, ragyogó teremést ezen élőhalál közepette; vénusi termetét a durva szőröcsuhában, melyet közvetlenül a testhez tapadva, minden fehérnemű nélkül viselnek az apácák s mit czellájuk kemény földjén hálva, két éven át sem éjjel, sem nappal nem szabad levetniök, bár a kitűzött időpontig már a szó teljes értelmében, foszlányokban válik le róluk. Képzeljék ezt az élő, dobogó, szenvedélyes szívet, ezt a szívet, mit épen a magány, a tétlenség ébreszthetett még lüktetőbb életre, elfogott madárként verdesve annak a sötét, vigasztalan tömlöcznek könyörtelen rácsát, melybe önkénynt elzárkózott!

- Borzasztó! borzasztó! S férje hogy bírta ezt túlélni?

- Hisz látták. Az asszony élőhalott a zárdában, a férj élőhalott a világban - ez az egész különbség.

- Biztosan tudják hogy az asszony még él, hogy képes volt ezt az életet elviselni?

- Biztosan ezt senki sem tudhatja. Hirt nem adhat magáról, hisz a „sepolte vive”-k egyedüli összeköttetése a külvilággal - egy virágszálból áll. Minden nővér egy bizonyos napon és órában, egy virágszalat dobhat a falon át, künn várakozó rokonainak vagy barátjainak, jelezve, hogy még életben van - ha a virág elmarad, a künn várakozók tudják, hogy az illető nővér beteg vagy meghalt.... Már most ki merné gróf T-t kérdezni, - őt a ki annyi virágot szakasztott életében - künn jár-e a Rione dei Monti zárdafala előtt, a hónap valamely napján, azt a virágot keresve, mely hirt ad a legszebb, elhervadt rózsáról? .....

Öreg barátnénk mély megilletődéssel elhallgatott s mi is még egy ideig némán, elmélázva ültük körül zsölyeszékét. Elbeszélése a legnagyobb mérvben költötte fel érdeklőnket, a „sepolte vive”-k zárdája iránt s midőn végre elbúcsúztunk, elhatároztuk, hogy minden áron engedélyt szerzünk annak megtekintésére. Hogy ez nehézséggel fog járni, arra el voltunk készülve, mert barátnőnk tudatta velünk, hogy a bebocsátásra szükségelt „permessik” csupán a vatikáni udvar különös protekciója által kaphatók meg, annál inkább, miután azok csak számtalan bibornok, érsek, püspök és kanonok sajátkezű aláírásával ellátva, érvényesek.

Szerencsére, a vatikáni udvar pártfogását ugyis birtuk s így nagynehezen, de mégis megszereztük utoljára azt a becses okmányt, melynek segítségével megnyitlak előttünk a Rione dei Monti fantasztikus kriptájának kapui.

Fagyasztó siri levegő érintette arcunkat, midőn a kolostor első nehéz vasajtaja feltárult előttünk. Ezt a vasajtót egy második, harmadik, negyedik, ötödik követte s mindannyinak zára nyikorogva nyilt meg, mindannyi tompa, kísérteties morajjal csapódott be hátunk mögött.

Megvallom, nem volt épen biztató érzés, így ötször egymásután elvალasztatni az élők világától s borzongva, szorongó szívvel mentünk végig egy komor, a szentek kinlódásait és a pokol iszonyatait feltüntető képekkel teleaggatott nedves folyosón, mig a fogadási szobába értünk.

A szoba üres volt. Fehérre meszelt falai csupaszok, disztelenek, apró, rácsozott ablakai szűk udvarra nyilhattak, mely soha sem látott napsugarat. A zárt, fülledt levegő itt még nyomasztóbban nehezült mellünkre, mint a folyosón.

Néhány perczig vártunk. Ekkor a világi nővér, a ki szóttalanul, mosolyttalanul fogadott bennünket és vezetett idáig, félrevont egy fehér függőnyt, mit a meszelt falon alig vettünk észre és egy nagy kerek rácsra mutatott, mit a függőny eddig elrejtett szemeknk előtt.

Közelebb léptünk s a rács mögött még két rácsot fedeztünk fel, ezek mögött pedig egy mozdulatlan, hófehérbe öltözött alakot, melynek fejét nagy fátyolszerű szőrszövetdarab fedte, úgyannyira, hogy még az alak körvonalait sem lehetett alatta megkülönböztetni.

A „sepolte vive”-k főnöknője volt.

Ereimben jéggé fagyott a vér e jelenség láttára, mely ott állt mozdulatlanul, mereven, mint Sais elfátyolozott szobra, mely az „örök semmi”-nek titkát rejtette magában.

Szívem úgy dobogott, hogy alig birtam szóhoz jutni, pedig tudtam, hogy mindössze tíz percnyi audienciánk van e síri világ kísérteties királynőjénél.

Végre erőt vettem magamon és felszólaltam - hangom tompán viszhangzott a nagy, boltozatos szobában. - Kérdeztem, boldogok-e e halottias nyugalomban, szívek megnyugvást talál-e ezen falak között, melyekből ki van zárva minden földi vágy és kívánság, minden földi gond és küzdelem?

A főnöknő hangja elfojtottan, homályosan, mintegy messze távolból hangzott ki hozzánk, midőn a legtisztább toskániai kiejtéssel felelé:

- Igen, boldogok vagyunk... A mi örömnkről, a mi nyugalmonkról, a világban eltévedtek fogalommal sem birnak.

- De hiszen ez az öröm, ez a nyugalom - maga a halál - feleltem.

A válasz ismét elfojtottan, tompán hangzott ki hozzám:

- Mindnyájunknak réve a halál. - Én és nővéreim az Úrban, csak előbb jutottunk e révbe és imádság, vezeklés útján hamarább érzük el a paradicsom gyönyöreit, melyek mindazokra várnak, kik a világ hiú örömeitől elfordulnak és léha szemfényvesztését megvetik.

- De hiszen Isten azért adta az életet, hogy élvezzük.

- Isten azért adta az életet, hogy a kísértés elől kitérve, az élvezetet megvetve, ájtatos gyakorlatok által készüljünk az örökkévalóságra.

A hangban, mely mindezeket mondta, nem volt semmi szigorúság, semmi ascetizmus, inkább bizonyos megadásteljes meggyőződéses, ihletett szelidség szólt belőle, mely meghatott és elvette egész elfogultságomat..... Sőt önkénytelen kétely fogott el saját világias, követelő felfogásomra nézve, bizonyos sóvár vágy e zavartalan nyugalom, e küzdelem nélkül való, önmagában befejezett lét után és midőn a fehér alak nehéz fátyla alatt kiterjesztette láthatlan kezét, hogy áldást mondjon reám, igazi kegyelettel és azon kívánsággal hajtottam le fejemet: bár szállna reám valami e szent nő megnyugvásának égi malasztjából!...

A mint ismét felemeltem fejemet, a rács mögötti tér üres volt és a világi nővér némán intett, hogy kövessük.

A kápolnába vezetett, hol e rend megalapítója: Francesca di Gesu e Maria, a hercegi Farnese-ház leánya van eltemetve. Egyszerű, kőlap jelöli sírját, ez évszámmal: 1643. A kápolna különben komor és kopár, mintha nem is volna katolikus imahely. Egyetlen érdekes részlete, az a dupla ráccsal ellátott zárt galeria, hol az apácák istentisztelet alatt ülnek és énekelnek.

Ide e komor, zárt helyre, de hol legalább éneken könnyíthetett zaklatott lelkén, képzeltem azt a szépséges, szerencsétlen asszonyt, ki életének egyetlen tévedését egy másikkal, még nagyobb tetézte, midőn tétlen vezeklésre kárhoztatta gazdag, lángoló szívét..... Ha ez ugyan tévedés volt, ha nem jutott csakugyan a révbe, midőn küzdelem és szenvedés helyett, azt az égi békét választotta, mely a főnöknő egyszerű, szelid szavaiból felém hangzott?... És szívemet újra elfogta az a névtelen sóvárgás, mely a fogadási szoba háromszoros rácsa előtt erőt vett rajtam s a kápolna titokzatos homályában mintha kiterjesztett fehér karok hívtak volna magukhoz, azon nyugalomba, mely elért vágy a fáradt szívnek és nem lemondás .....

Pár percz múlva, ismét becsapódott mögöttünk az öt vasajtó és künn álltunk, Isten szabad ege alatt, a sugárzó olasz verőfényben, mely kétszeres meleggel és ragyogással kínált, a kolostor siri levegője után.

S a mint ismét beszivtam a tiszta, illatos léget, a mint végigtekintettem a Piazza dei Monti hemzsegő életén, végkép eloszlottak a sötét árnyak, melyek lelkemre borultak, végkép megszűnt az a beteges vágy, ama élő halál után, melynek szemtanuja voltam.

Csak élni a mig élünk!

Fürödni a napfényben, vagy a szélvész zugását hallani fejünk fölött. Megküzdeni a természet és saját szívünknek fékevesztett elemeivel; hallgatni a szenvedély csábitó hangját, mely elveszi éjeink nyugalomát és fülünkben cseng, mint egy ígész, boldogító, ellentállhatatlan és -elfogadhatatlan ígérlet. Keblünkre tüzni a szerelem hervadó rózsáját és érezni, mint marcangolja tövisre martírrá vált szívünket akkor is még, midőn minden szirma elhullott már.... Élni, élni, egész lelkünkkel, egész szívünkkel élni ezt a létet, mely magába zárja a poklot és a paradicsomot, ha mindjárt a pokol a való és a paradicsom csak álom volna is! Könnyeket szántani és mosolyt aratni olyan ajkáról, melyek elfeledtek mosolyogni, és ha lankadó kézzel, roskadó lélekkel is, de elvégezni a reánk mért munkát!

S azután igazán meghalni!

Nyugalomra térni, mint a fáradt gyermek, kinek vánkosa még nedves utolsó könnyétől és aludni azt az álomtalan álmot, mely az egyetlen valódi pihenés!

AZ ELSŐ RÁNCZ

Az Uristen befejezte törvénykönyve egyik legbonyolultabb paragrafusát és fejét fáradtan támasztá kezére. Beismerte hogy drákói törvény az, mit az „anyagcsere” látszólagosan egyszerű és ártatlan elnevezésével jegyzett be örök betűkkel könyvébe s mely annyit jelentett mint: hervadás a rózsának, pusztulás a rétnek és halál az embernek.

„Hja, a cél szentesíti az eszközt!” sohajtá végre az öreg úr, hiábavaló tépelődéséből felocsúdva - s ezzel hozzálátott az új törvény kijelentéséhez.

Legkönnyebben ment ez a természettel. Az nem szokott okoskodni s minden teketória nélkül fogadta el uralkodójának új rendeletét. Még egyszer, rövid időre teljes lélekből élte világát s a bachanszó koszorújával fején, megittasodva a szőlő illatos nedvétől, magára hullatá a kalászkok arany esőjét. Azután fáradtan hanyatlott hóágyára.

Ádámmal már nehezebben birt elbánni. Azon mindjárt teremtésétől fogva erőt vett a gondolkodás rossz szokása s nem igen nyugodott bele semmibe, ha csak érthetően meg nem magyarázták neki minden „miért”-nek „azért”-jét. Az öreg ur nagy „speech”-et tartott. Büchner maga sem tudta volna világosabban kimutatni, milyen szükséges az a világrendszerre nézve, hogy por porrá váljék s miután Ádám belátta, hogy a logikának megfelelő dolog, ha megöszül és meghal - megdicsérte a szép előadást és belenyugodott sorsába.

Már most csak Éva volt hátra. Meg kell vallanunk, hogy az öreg ur ösztönszerűleg rettegett ettől a találkozástól és azért is hagyta utóljára.

A szép asszonyt egy patak partján sziklán ülve találta. Aranyhajának köpenyéből alabastrom fehéren váltak ki gömbölyű karjai, melyekre fejét támasztá. A mi szőke ősanyánk, a víz fölé hajolva, keservesen zokogott.

Ez már rosszul kezdődött. Az öreg ur természetesen nem szívelhette a siró asszonyokat, s ha nem röstelli, azonnal megszökik. De röstelte és ott maradt.

„Miért sirsz, gyermekem?” kérdé végre nyájasan.

A szép asszony felemelte könyben úszó szemeit és egy tragikus mozdulattal homlokára mutatott.

Az öreg úr úgy tett, mintha nem venne észre semmit.

„Nem értelek, mit akarsz mutatni kedvesem?”

„Itt, ezt, ezt a szörnyű dolgot a homlokomon, mely olyan mint ennek a csúf sziklának a hasadéka, és mely homályt vet arcom szépségére!” Ezzel könnyei ismét megeredtek s két csillogó patakként özönlöttek égkek szemeiből.

Ezen kétségbeesés láttára az Úristennek, nagyon melege lett. Jaj hogy szeretett volna otthon lenni!

„De hiszen kedvesem ez csekélység - majd elmulik,” mondá vigasztaló hangon.

„Dehogy mulik. Régóta tart már és itt is kezdődik,” ezzel Éva hátrasimítá aranyhaját és egy második finomabb vonalat mutatott a halántékán.

Az öreg ur érezte, hogy akarva, nem akarva, tul kell esnie a dolgon. Összeszedte magát és még nagyobb ékesszólással, még világosabban adta elő mindazt, mit Ádámnak elmondott. A szőke asszonyka ezalatt a sziklán csendesen zokogott.

Midőn az öreg ur befejezte mondókáját, nagyot lélegzett és csodálkozva látta, hogy hosszú dictionája cseppet sem enyhített az asszonyka bánatán.

„De gyermekem, - mondá szeliden s megfogta kezeit - miért sírsz, ha megértettél?”

De a szép Éva haragosan rántotta ki kezét az övéből.

„Dehogyan értettelek! - kiáltá sirva és dühösen. - Sohasem fogom megérteni, hogy mi az a törvény, paragrafus, anyagcsere és mindaz a sok hiábavalóság, a mit itt összehadartál! Azért sem fogom megérteni!..... S nem akarom ezt a csuf dolgot a homlokomon, - érted? nem akarom és sohasem fogom akarni, - ha ezer paragrafus parancsolja is!”

Ezzel levetette magát a sziklára és az ifjú természet csodálkozva szemlélte az első hysterikus rohamot.

De az Úristen már abból semmit sem látott. Elfordult s a milyen gyorsan tehetett, felhősátra felé tartott.

S azóta sohasem igyekezett többé Évát kapacitálni. Évezredek születnek és mulnak, tavaszok virulnak és hervadnak, Darwin és Büchner váltig ismétlik mindazt, a mit az öreg ur akkor speechelt - de Éva a modern tükör előtt még ép úgy zokog az első ráncz fölött, mint egykor, az új természet ölében, a patak melletti sziklán.

ELVESZTETT PARADICSOM

Férj: Az Uristennek nem azt kellett volna Évának megtiltania, hogy az almába harapjon, de azt, hogy a kigyóval beszéljen.

Nő: Azt sem. - Ádámnak kellett volna megtiltania, hogy Évát egyedül hagyja.

Künn finom őszi eső permetez és a sűrű köd még feketébbé teszi a csillagtalan éjet - benn az almapiros függönyöktől árnyalt budoirban, fiatal asszony ül a kandalló mellett, elől nyitott, kaczer háziruhában, apró csattos czipőit a kandalló rácsára támasztva. Az asszonyka nagyon izgatott, arcza ég míg kezei és lábai jéghidegek, s a karcsu alakon olykor ideges remegés fut végig. Vár - lelkendezve vár. - Minden kis neszre összerezzen és kezei idegesen szoritják térdeihez a könyvet, melyben lapozgat. Olykor felugrik és lázasan jár fel alá.

Hol késik ma Andor? Béla rég elment a kaszinóba és mégis csak boszantó, hogy Andor épen ma nem siet jobban, mikor a rossz idő miatt tán nem jön senki s oly kedélyesen lehetne elbeszélgetni.

Erőltetett nyugalommal ül vissza zsölyéjébe.

De miért is várja egyszerre ily türelmetlenül. Ha itt van, sokkal nyugodtabb, hidegebb és utoljára nincs is min nyugtalankodnia. Merő unalomból izgatott. Béla pár napja oly csipősen beszélt e látogatásokról. No bizony! Tán egyedül töltse a délutánt és estét, míg ő nap-nap mellett láthatatlan; nappal a hivatalba, képviselőházba, este a kaszinóba s még isten tudja hova jár s hetek mulnak, anélkül hogy egy bizalmas szót váltanának együtt. Ha ő megunta, van a ki értékeli; ha ő elhanyagolja, van a ki mohón kap az alkalmon, hogy vele társaloghasson. S utoljára is mi kifogása lehet Andor ellen? Soha se fogadta máskor, mint fogadási óráiban és soha sem tartotta másnak, mint eszes, mulatságos embernek, ki még nem is udvarol neki - oh nem - hogy is merne! .....

De az áruló vér e gondolatra mégis csak arczába szökik a fiatal asszonynak, midőn eszébe jut egy-egy tekintet, egy-egy kézszorítás, egy-egy odavetett szó. És ez emlékekre szívet egyszerre vad, szilaj, bódító gyönyör fogja el és egyszersmind végtelen rémület. Megrendül, szédül, mint aki egyszerre örvényt lát maga előtt tátongani és érzi, mint vesz erőt rajta a mélység titokzatos, vonzó csábja .....

És most csengetnek - itt van! Ah! -

A fiatal asszony felugrik. Arcza, mely csak az elébb sötét pirban égett, halálsápadt lesz, a mint reszketve fogózik a szék támlájába és lélekvesztett, mohó várakozással tekint a lefüggönyözött ajtó felé.

A függöny szétválík és egy férfi jelen meg a küszöbön.

- Béla!

E halk sikoltás ijedséget, csalódást, haragot fejez ki - de a férfi meg nem érti. Mosolyogva közeledik nejéhez és két jéghideg kezét ajkaihoz emelve, vidáman felkiált:

- Ugyebár, valóságos csoda! Béla, aki éjfél előtt haza jön a kaszinóból. - Kissé rosszul éreztem magamat, fáztam - elég az hozzá, hazavágytam és hazajöttem.

Eddig már belevetette magát a kandalló melletti egyik zsölyébe, míg a fiatal asszony némán, gépiesen, mint egy alvajáró, foglalt helyet átellenében.

A férfi kényelmesen nyújtózkodott ülőhelyén.

- Ejnye beh jó dolgom van! Mondhatom hogy pompásan értesz a komforthoz és ez a félhomály is olyan megnyugtató, kellemes. Nem csoda, hogy annyian keresik fel ezt a te szép, kényelmes kis fészket. Apropos! Andorral találkoztam az utcán és fel akartam hozni, de nem jöhetett, soiréba megy.

Az asszony még mindig nem birt magához térni tompa megdöbbenéséből - üres tekintettel bámult maga elé, tán nem is hallotta, mit beszél a férje.

Béla előrehajolt és megfogta kezét.

- Milyen szép vagy ma Malvin, - suttogott lágyan.

Az asszonyt ez a mozdulat felébreszté fél aléltóságából. Sértődve, indulatosan vont vissza kezét.

- Igazán, kegyeskedel észrevenni? Rég nem történt rajtad!

A férfi ajkába harapott.

- Milyen ingerült vagy! az ember azt hinné, hogy valami boszant. Tán nem is e n g e m vártál?

A fiatalasszony halk, zengzetes kacajba tört ki.

- Téged! Haha! Ez jó! Tán csak nem képzelted édes férjem uram, hogy a mióta házon kívül töltöd az estéidet, én az enyéimet arra vesztegetem, hogy t é g e d várjalak. Költői, megindító eszme - de kimondhatlanul naiv.

- Mikor elvettelek, nem találtad volna olyan naivnak ezt az eszmét.

- Mikor elvettél!.... Hja, ennek egész harmadfél éve.

- Egy modern öröklét - ugye?

- Öröklét bizony. Elég a szerelemre és a kiábrándulásra és egy öröklét alatt sem tehet az ember ennél bolondabbat és - okosabbat.

- Milyen bölcsesség! Hol tanultad ezeket a paradoxonokat?

- Az az én titkom.

- Férjed előtt nem lehet titkod.

- Ah - nem lehet? Ismét egy naivság! - És a szép asszony egy elragadóan kaczer, kihívó pillantással nézett férje szeme közé.

A férfi valóján ez a tekintet éles tördőfésként hatott keresztül.

Hol tanulta neje ezt a nézést! Hol azt a kihívó modort, melylyel zsölyéjében hátradől és apró lábait a kandalló rácsára támasztja; hol a társalgás ezen frivol fesztelenségét?..... Régóta észreveszi, hogy Malvin változni kezd: egy-egy elejtett szó, egy-egy fellobbanó tekintet áruló biztossággal jelezték a tapasztalt férfi előtt, a készülő forradalmat. S most átkozza indolenciáját, mely oly soká hallgatásra birta és sajátságos borzadályt, hidegséget érez szívében, a mint erőt vesz rajta az a meggyőződés, hogy egy új lény ül vele szemben, egy idegen, egy ismeretlen, ki semmiben sem hasonlít azon fiatal leánykához a kit elvett, s mi több, ki semmiben sem hasonlít azon nőhöz, a kit birni vélt.

Kezét végighuzza forró homlokán és ismét átpillant nejehez.

- Ki volt ma itten? - kérdé, csakhogly valamit mondjon.
- Lóri, Sárosiék four o'clock-theájáról jött, színültig tele pletykákkal.... jól mulattam.
- Nem szeretem hogly ennyire megbarátkoztál ezzel az asszonynyal; a hir nagyon is szárnyára veszi már a nevét, még pedig mindig más nevekkal párosan.
- Úgylátszik szigorúbb vagy a saját férjénél, a ki beismeri, hogly egy asszonynak nem lehet succés-je a világban, ha nehány neves férfi, pénzes mágnás vagy legalább előkelő képviselő, meg nem hódolt neki.
- Én áltáljában nem találom szükségesnek, hogly egy asszonynak succés-je legyen a világban.

Malvin vállat vont.

- Valóságos szerencse, hogly olyan feleséggel birsch, ki akaratod ellenére is becsületedre válik. Csak nem szeretnéd, ha hamupipőke szerepet játszanék a barátnéi mellett?
- Azt szeretném ha semmiféle szerepet nem játszanék.
- Hát mivel foglalkozzék? Tán a „családi tűzhelyért” rajongjon platonice, a tűzhely egyik felén, míg a tűzhely másik felén - nem ül senki?

Béla összerezent.

- A férfi nem lehet mindig otthon. Állása a világban, összeköttetései megkívánják, hogly...
- Éjfélig kártyázzék a kaszinóban. Tökéletesen helyes, semmi kifogásom ellene, de a nő is tartozik magának, sőt férjének is azzal: bebizonyítani, hogly ez a.... természetesen csak látszólagos - elhanyagoltatás a melyben részesítik, nem az ő fogyatkozásainak kifolyása...
- Csakhogly elfelejtet, hogly ezt a bizonyítást rendesen drágán fizeti meg - a jó hirnevével.
- E földön mindent meg kell fizetni.... Különben mi is az a jó hirnév?.... Nehány üresfejű, kikoszorozott dandy és megtért vénasszony, afféle kényszerült Magdolna véleménye.... A tiszta önérzet meg bir vele küzdeni és még inkább - a jó positió.

Béla türelme fogyatékán van. Idegesen rágicsálja bajuszát. Látja hogly ezen az úton nem boldogul a feleségével. Aztán meg annak kérlelhetlen, a cinismushoz nagyon közel járó logikája megijeszti... egy asszony a ki ilyen következetesen okoskodik, nagyon hideg lehet. S eszébe jutnak ennek a hideg asszonynak meggondolatlan, elragadóan kedves bohóskodásai házasságuk első hónapjaiban, gyermeked naivsága, félénk és mégis oly szenvedélyes szerelme.... Eszébe jut az ő saját szerelme, mit a bírás eltompított egész a feledésig... Szeretne a multra hivatkozni és nem mer. Valami felesége arczán elnémitja... fél hogly kinevetik... fél hogly egyenesen, kiméletlenül arczába mondják azt, mi ma oly korán haza hozta... mire csak távolról hallott czélozni, de mi elég volt arra, hogly kényelmes biztosságából felriaszsa.....

A szőke asszonyka az egész társalgás alatt meg se mozdult. Látta, hogly férje izgatott, de ez az izgatottság nem mondott neki semmit, legfeljebb azt, hogly férje jó hirnevét félti, a mi ellen egész büszkesége, önérzete fellázadt... Tud ő magára vigyázni, ezt bebizonyította, elég soká volt magára hagyatva.... Béla ellágyuló tekintete mely egy perczig sajátóságos, vágyteljes kifejezéssel függött arczán, meg épen hidegen hagyta. Egy idegennek tekintete volt ez, kinek érzéseihez semmi köze. Ő nála a múlt annyi keserűség, annyi hiábavaló, gyötrelmes, kimerítő várakozás, annyi benső megaláztatás alá temetkezett, hogly egy emléket sem talált többé szívében, mely megindithatta volna... Még haragot sem érzett, csak teljes, reménytelen közönyt.

Nyugodtan feküdt székében és gunyosan, fásultan mosolygott.

Ez a mosoly a túrhetetlenségig fokozta a férfi ingerültségét. Majdnem indulatosan kapott neje karja után, de még idején fékezve magát, csak a könyv után nyult, mely ölében feküdt.

- Mi ez, mit olvasol? - kérdé fátyolozott hangon.

Malvin odanyújtá neki a könyvet - Fanny volt Feydeautól.

A férfinak elég egy tekintet a czimlapra. Fellobbanó dühvel vágja földhöz a könyvet és reá tapos.

- Ki hozta neked ezt a könyvet, ki merete vele kezeidet, lelkedet beszennyezni?!

A szép asszony hideg felsőbbiséggel nézett végig dühöngő férjén.

- Kár lesz magadat alterálni Béla, - mondá lassan, közönyösen, - mi pedig a könyvet illeti, azt Andor hozta. Igen érdekesnek találom, - pompás jellemfestés.

Béla hangosan, gunyosan felkaczagott.

- S nem jutott eszedbe, hogy tisztességes nőnek, nem szabadna ilyen könyveket kezébe vennie?

A fiatal asszony nagyra nyitá kék szemeit.

- Miért nem? Egy férjnél lévő nő mindent elolvashat.

- Persze, hogyne! Hisz legfőbb bája az, ha észreveszszük, hogy ép oly otthonos a kétértelműségek terén, mint szalonja parkettjén.

- Micsoda új szeszély ez Béla! Nem tudtam eddig, hogy a nő előtted alárendelt lény, kinek semmi köze az élet és az érzelm problémáihoz. Ha így gondolkozol, mindenek előtt nem engem kellett volna elvenned, mert én soha sem tagadtam, hogy nem az előítéletek, de a haladás pártján vagyok.

Béla egy megvető pillantással, egyet döfött lábával a földön heverő könyvön.

- És ezekben keresed a haladást?... Ezekből csak sülyedni tanulhatsz és nem haladni.

A fiatal asszony sértődve veté hátra szőke fejét.

- Légy szives szavaidat jobban megválogatni. Elvekkkel, önérzettel bíró nőket, könyvek el nem ronthatnak.

- Gondolod? Látszik, hogy még nem ismerted fel azt a szubtilis mérget, mely az ilyen könyvekből ereitekbe szívárog. Az ügyesen, briliánsan csillogtatott szofizmák kápráztató báját; az érzékingerlő szenvedélyfestést, azt az egész szív és észrontó hamis érzelmistenítést, melyben az ilyen írók exczellálnak.

- Mintha én mindezt nem tudnám tulajdonképeni értékére leszállítani! Kevés ítélőtehetséget tételezsz fel bennem.

- Keveset? Épen semmit, ha egyszer nem eszed, hanem - idegeid forognak kérdésben. Mert az ilyen írók nem az észhez, hanem az idegekhez appellálnak.

- Nem vagyok ideges.

A férfi fáradt, szomorú tekintettel néz végig a már most felindulástól remegő alakon; szeme egy perczig az apró lábakon akad meg, melyek türelmetlenül tapossák a süppedékes szőnyegget, azután a rózsás ajkakra téved, melyek görcsösen vonaglanak.

- Jó, tegyük fel, hogy nem vagyok ideges és hogy az ilyen olvasmány csak szellemedet depraválja. Nem kár-e ezért is? Midőn szegény anyám meghalt, hatvan esztendő volt és még pirulni tudott egy szó miatt.

- Ah, hát így szoktál az ideges asszonyokhoz! Egy nőnek a ki egy szó miatt pirul, persze nem szabad Feydeaut olvasnia. Én nem vagyok olyan prüde - engem az ilyen könyvek már fel sem izgatnak.

- Nagyon blazirt lehetsz a frivolitás terén.

- Meglehet, de edzve is vagyok a szív meglepetései ellen. Annál nyugodtabb lehetsz te!...

A férfi magánkívül felugrott.

- De ha nekem ez a nyugalom nem kell! De ha én nem azért akarok nyugodt lenni, mert nőm kerüli azt a veszélyt, melynek lételéről sem volna szabad tudnia, de mert szeret és mert föltétlenül bizhatom szívében! Szívében - - haha! Ez a szív hova lett? Hova lett szived Malvin, melyet egykor meleg viaszként formáltam kezemben, a legmagasabb ideál képére?!

A nő sápadtan, sötéten nézett fel férjéhez.

- Elejtetted - mondá tompa hangon - és a föld salakja beszennyezte.

És a férfi érezte hogy elkésett. Mig ő önző céljainak, örömeinek élt, az ifju lélek mely kezeibe adatott, hogy ő legyen vezetője, irányadója az élet tömkelegében, olyan utra tévedt, melyről nincsen visszatérés. Örökre bezárult mögöttük azon tiszta, szent otthonnak paradicsoma, mely minden férfiszívnek legfőbb eszménye és már most mehettek tovább, egymás mellett, de azért még sem együtt, azon sivár ürben, melynek neve - modern-házasság.

SIMILIA SIMILIBUS

Sabina - D. Tomihoz.

Budapest, nov. 10-én.

Én önt szeretem!

Nyiltan, minden álszemérem nélkül, vallom be Önnek azt, a mit féltékenyen kellene titkolnom Ön előtt. Talán ha szemben állnánk egymással, ama nagy világ színpadán, melyhez mindketten tartozunk, lelkem egész erejével fojtánám vissza ezen vallomást, sőt arra törekedném, hogy sohase találja ki titkomat. - De így,... Ön elvonult a világtól halálos sebével, mint a nemes vad, mely végtusájában röstelli a közönyösek kíváncsi tekintetét. Egyedül akar elvérzeni s magányában semmi sem zavarja amaz öldöklő kin kéjes élvezetében, mely most ép oly ellentállhatlan csákkal fonja be lelkét, mint befonta azt ama rövid boldogság, melyet feledni képtelen. S én? Engem felold a conventiók alól az ismeretlenség. Ön nem ismer, nem látott soha, és alig fog valaha találkozni velem. Képzetelemben tehát egyedül vagyok Önnel a végtelenben. A világ elsüllyedt, s mindketten csak elvéve hallunk egyet-mást nyüzsgő életéből, zajából, mint ama magányos hajósok a tenger végtelenjén, kik csillagfényes éjjelen, csodás melódiákat hallanak a mélyből felhangzani, szellemüzeneteket amaz elsüllyedt világrészből, melyről a regék mesélnek.

Ön tán meg fog gyűlölni - már azért is mert nem vagyok Ő, és mégis szeretni merem egy olyan szerelemmel, mely helyet követel magányának elátkozott édenében. Ám legyen! De legalább mondja meg, hogy gyűlöl - és ne üzzön ki néma megvetéssel onnan, hova vágyakozni azért soha meg nem szünnék!

D. Tomi - Sabinához.

P.-Varsány, nov. 29-én.

Nem szép dolog egy magamféle, az étellel meghasonlott szegény fiut így megtréfálni. Soká nem tudtam magamat rászáni hogy soraira válaszoljak, de azután eszembe jutott mindaz, a mit a nők iránti udvariasságról tanultam, de még magam is vallottam akkor, midőn még azoknak hittem önöket, a mik valóban és a miben kételkedni ismét udvariatlanság volna.

Lássa, levele elkésett. Egy félévvel ezelőtt tán még bolondjára talált volna bennem. Azóta, fájdalom! kevesebb maradt meg hiuságomból, mint a mennyi az életre szükséges. - Tudja-e, hogy nem lenne félannyi szerelmes férfi, ha a jó fiuk külsejük vagy szellemi fejlettségük hiányainak tudomásával birnának. Hisz a mely férfit önök nem érzekeinél fogva fognak meg, az hálójukba kerül az ellentállhatatlanság azon édes illuziója által, melyet keblében felkölteni és táplálni kedves foglalatosságuk. Ha néhány hónappal ezelőtt a tükörbe néztem, azt találtam, hogy átkozottul érdekes ficzkó vagyok. - Ma - bah! képzeljen magának egy Romeot sovány, ügyetlen alakkal, ravagiert arczczal, beesett, kialudt szemekkel... haha!... nevetséges! De ne nevéssen, ez a Romeo nem létezik, még akkor sem léteznék, ha az olasz ifjú egész isteni szenvedélyét hordaná is keblében - mert nem találna Juliára.

Hagyja abba ezt a tréfát asszonyom - és keressen magának hálásabb játékszert. Hisz a magyar főváros utczáin talál elég sima arczu gavallért, kikkel labdázni már azért is kényelmesebb dolog, mert a labdák főkellékével birnak - üresek.

Sabina - D. Tomihoz.

Budapest, decz. 9-én.

Ön el van keseredve édes barátom és ezért nem neheztelek. Mi nők betegápolók vagyunk par excellence (ha ugyan legujabb nézetei megengedik, hogy egy-egy jó tulajdonságunkat is elismerje) s hozzá vagyunk szokva a beteg emberek igazságtalanságaihoz. De csak annyi józan ész feltehetően rólam, kedves Don Quixotte, hogy Pestről nem írnék a varsányi pusztára - labdákért. - S azután, azt irtam-e kegyednek, hogy szép arczába szerettem bele? Egy barátnőm rajong a pókokért és egy egész kis kamrát engedett át, e másoknak épen nem rokonszenves állatkák finom szövvényeinek. Hátha nekem is ilyen kificzamodott az izlésem! Hátha lelkemet olyan csodahálóval szőtte be, az Ön lelkéből sugárzó delej, hogy az elfedi előlem alakja hiányait?

Nem tudja-e Ön, hogy az érzelem világából ki vannak zárva a systémák bénító törvényei s hogy azok a legdiadalmasabb érzések, melyek az üstökösök fénylő és szabad utját járják. Ha én megszeretek egy rut embert, valamely kézzel nem fogható tulajdonságáért, mely őt szemeim előtt az egyetlen férfivá teszi a világon, ez csak önámítás vagy tréfa lehetne? Valóban, Ön tán az első férfi, ki azt a nőt, ki neki szerelmet vall - logikára kényszeríti. - Tehát csak-ugyan be kell Önnek vallanom, miért szeretem?

Legyen, bevallom.

Szeretem, mert képes volt megbolondulni; szeretem, mert rajongása elragadja, szerelme rabbá teszi, elvakítja, a porba sujtja és lealázza egész a kétségbeesésig! Szeretem szenvedélyeiért, melyekért a világ Önt megítéli s melyekkel most megbirkózik, mint a gladiátor a puszták királyaival, hogy legyőzve a győzhetetleneket, azt mondhassa magáról - hogy férfi! Olyannyira szeretem, a mennyire unom, egész a gyűlölségig unom a modern józanságot, mely végkép letörli fiatalságunkról az ifjuság zománczát. A mit ezek az ifjak maguknak az érzésből megengednek, attól megdermedne egy öreg asszony vonzódása.

Don Quixotte, nemes lovagom, el kell fogadnia szívem tömjénét. Ha nem is e n g e m szeret - legalább tudom, hogy képes szeretni, és az több, mint a mennyit mindazokról mondhatok, kik valaha szerelmesek voltak belém.

D. Tomi - Sabinához.

P.-Varsány, decz. 25-én.

Első levele után „asszonyom”-nak szólítottam - ma biztosan tudom, hogy Ön egy bájos, kedves, rajongó leány, kit környezetete untat s ki minden áron hőst akar látni bennem, már azért is, mert szüksége van egy hősrre, kihez álmaikat fűzheti.

Kedves gyermekem! Az Ön hőse nagyon nyomorult személyiség. Csak annyiban hasonlít Don Quixotthez, a mennyiben hosszú, sovány alakjával, pompásan személyesíthetné a nemes lovagot, - egy jelmezbálban. Az életben ugyancsak belebuknék e szerepbe.

Hisz én egy nyomorult, gyáva ember vagyok, ki első vereségére összezúzva hever a porban s kinek sem ereje, sem akarata, lealázó helyzetéből felemelkedni. Inkább Tannhäuserhez hasonlítson, de egy olyan Tannhäuserhez, ki mit sem gondol az üdvözüléssel, hanem szüntelenül visszavágyik a kárhozatnak égő karjaiba.

Ha Ön asszony volna és nem egy ártatlan, érintetlen ifju leány, ki a szenvedélynek csak nevét ismeri, elmondanám Önnek szívem történetét. Bele engedném pillantani multam bűvös könyvébe, melynek minden betűje egy-egy láng - egy-egy hamis fényt árasztó, kegyetlen láng, - mely mindörökre elperzselte lelkemet. Bele engedném pillantani, már azért is, hogy

megvessen, megtudva, miért dobtam el magamtól állásomat, carriéremet, hogy e zord magányba temetkezzem. Az Ön gladiátora itt csak a hollók előtt tarthatna előadást, abból a meddő küzdelemből, mely napról-napra jobban fogyasztja erejét. Mert ellenfele hatalmasabb a puszták királyainál. A megsemmisülés utáni vágy az, melyből elvégre is nincs menekülés - csak a halálban.

Adja az ég, hogy ne tudja soha mi az fáradtan, fásultan felébredni, undorral fordulni el a napfénytől és iszonyattal nézni a sivár nap elébe. Szomjazni az örök nyugalmat, mint az eltikkadt vándor az erdő árnyát, égőbben óhajtani a Nirvánát, mint egykor üdvözítő csókját annak, a kit szeretett.

De bocsánat! Érzélgésemmel untatom, pedig azon kellett volna lennem, hogy legalább unalom nélkül ábrándítsam ki. Ennyit megérdemlett volna tőlem rajongó és mégis olyan pikáns leveleért, melynek nem is remélem többé folytatását.

Lássa, ilyen udvariatlan, unalmas emberek az Ön hősei! Higyje el, legjobb lesz, ha feljök se néz többé s megalégszik azokkal, kik - szerinte - nem képesek szeretni s mégis szerelmesek Önbe. - Menjen férjhez, alapítson családot és még álmában se gondoljon azokra, kik képesek megbolondulni; még álmában se tévedjen ki biztos révéből azon szerelemnek holdsütötte tengerére, melynek láthatatlan örvényein csodás kelyhü virágok ringanak s melyben olyan édes volna elmerülni - ha csak a halált találnék odalenn.

De vannak dolgok melyek rosszabbak a halálnál, csak hogy azokról mitsem tud. Örüljön ennek és ne legyen kíváncsi. A mit megtud, soha sem fog felérni azzal - a mit nem tudott.

Sabina - D. Tomihoz.

Budapest, jan. 3-án.

Tapasztaltságának magaslatáról felém röpitett sorain jóizüket kaczagtam!

Milyen fiatalnak látszhattam utolsó levelemben, hogy ily könnyedén bánik el velem és mintegy vissza akar helyezni egy olyan álláspontra, melyen soha sem álltam, még fiatal leány koromban sem. - Mert nem vagyok fiatal leány, (de azért a világért se gondoljon valami különösen öregnek) annyit el szabad árulnom Önnek - többet nem. Különben már abból is láthatja, hogy nem vagyok olyan nagyon fiatal, hogy visszautasító soraira felelek. Az éretlen fiatalság sokkal hiubb és tapasztalatlanabb, mintsem képzelt büszkesége árán szót emelne ott, hol nem akarnak rá hallgatni. Hisz nem ismeri azt a raffinement, mely a megtagadott után való törekvésben rejlik, s melyet csak akkor vagyunk képesek teljesen méltányolni, - ha már sok könnyen elérhető meguntunk.

No lássa! Ez a fentebbi mondat nem egy olyan nőre vall-e, ki megérett arra, hogy elolvassa szerelmének tragédiáját? Nem egy olyan nőre vall-e, ki már sok szerelmi komédián kaczagott, s kit a sok felületes játék után melyet játszott és játszani látott, ellentállhatlan erővel ragadott meg az, a mi i g a z az Ön szerelmében?

Levelének minden sora azt árulja el, hogy jól esnék Önnek, ha gyónással könnyíthetne szívéen. Kérem, beszéljen nyíltan és ne féltse lelkem szeplőtelenységét. Ha a nő lelke nem olyan, mint Szent Bazil a pokolban, ki előtt az ördögök meghunyászkodtak, míg a kárhozat lángjai dicsfényé fonódtak feje köré, - soha sem fogja tisztaságát megóvhatni, e földi lét salakjának közepette.

De azért ne fűzzön reám nézve vérmes reményeket ezen gyónáshoz. Ne gondolja, hogy bármivel elriaszthat magától. - Én Önt soha sem fogom megvetni és soha sem fogok kiábrándulni Önből, mert soha sem láttam Önben ideált. Sőt inkább! A mi engem leginkább

vonzott Önhöz, az férfias lényének Achillessarka, a szenvedély rendkívüli ereje, mely eddig csak mint legyőzhetlen gyengeség nyilvánult tetteiben.

Csakhogy én épen ebben egy szebb jövő kezességét látom, azon szebb jövőét, melyben diadalmaskodni fog önmaga fölött és a „gyáva legyőzött”-ből - hős fog válni!

D. Tomi - Sabinához.

P.-Varsány, jan. 15-én.

Sfinx! kamäleon! minek nevezzem kegyedet Sabina! - Ma ártatlan, gyermekded és hívő, mintha az első ifjuság himpora még érintetlenül remegne lelkén, holnap bölcs és gunyoros, mintha az élet minden gyönyörét és csalódását megismerte volna a megunásig. Szinte látom, szeme mint csügg rajtam ábrándos, tiszta fénynyel - míg ajka körül a guny kígyói játszanak és felbátorítanak akkor, midőn szemei tartózkodást parancsolnak.

Ti kedves, sziszegő kígyók! legyen meg akaratotok - elmondok mindent, elmondom, hogy szirén volt Ő, kinek örvényébe szivem belevesztet. Aranyhaja volt, mint Loreleynak s alakjának rózsás márványa, csak karjaimban vált testté-vérré. Én legalább azt hittem. Pygma-leonnak képzeltem magamat, ki e szobrot a szerelem életére ébresztette. Pedig megfordítva volt. Ismeri azt a borzalmas mesét a kő Venusről, kinek egy szép lovag egyszer éjnek idején tréfából szerelmet esküdött, s ki azóta éjről éjre megjelent és halálra csókolta a könnyelmű lovagot?!

Nem egyszer, százszor, igyekeztem magamat kiragadni azon máorból, mely fogva tartott, s ma, hogy ő bocsátott szabadon, örületes vágyat érzek csábjának üres szemfényvesztése után. Oh Sabina! Tegye hüvös kezét égő homlokomra, és könyörüljön rajtam! Miért kívánja, hogy emlékezzem - ha az emlékezés - visszaesés?

Olyan szép volt! C s a k szép volt - de hát ez a szó nem mond-e mindent? Nem volt lelke, nem volt szive, nem volt érzése, nem volt becsülete - de a természet remeke volt! - Ha saját szemeimmel gyilkolni látom - tovább szerettem volna, mert nem birtam nem szeretni!

Mit használt az okoskodás ezen alakkal szemben, melynek láttára elszedültem és elvesztettem önuralmam. Bolond egy regény volt ez, higgye el, egész lefolyása elcsépett és hősnője olyan nagyon közönséges.

A szinpadon láttam először, művészetének egész hideg fényében, melynek tulajdonképen csakis szoborszerű szépsége kölcsönözte a lelket. Paradoxonnak hangzik és mégis igaz: hogy nála az anyag tökélye képviselte a szellemet... Pár napra rá bálban láttam és féltem tőle, kerültem egész az udvariatlanságig.

Most már tudom, hogy ez egyszerűen az önfenntartás ösztöne volt, egy halálos veszélyével szemben.

Talán tartózkodásom ingerelte, mert mióta tisztán látok, valóban nem bírom elképzelni, mi lehetett n e k i , az istennőnek! egy olyan ember mint én vagyok. Legfeljebb furcsa ritkaságnak tekinthetett áldozatainak gyűjteményében, mely ha nem is ért előtte semmit, de legalább a bizarrnak, a váratlannak ingerével birt. Elég az ahhoz, azon perczen midőn ő a k a r t a , beleestem az örvénybe és a hullámok összecsaptak fejem felett - végkép elmerültem, meghaltam az egész világnak.....

Mit mondjak még? Regényemnek nem voltak érdekes, izgató epizódjai. Szerelmem oly hatalmas volt, hogy megölt bennem minden kételyt s mig ő tovább élte világát, én tovább hittem benne, vakon, akaratlanul, azzal a fenkölt ostobasággal, mely a szenvedélylyel együtt jár... Sőt nem is valami nagy jelenettel ért véget ezen „grande passion”. Mert midőn végre, idő

múltával erőnek, erejével nyitották ki szemeimet és megértettem, hogy nem egy, de egy egész sereg vetélytársam van, halálos lázba estem.... Ő tán jóizüket kaczagott gyengeségemen, Ő, ki csak a férfiasságért, vagyis, mielőtte ugyanaz volt - a nyers erőért rajongott mindig.

Pedig isten tudja, akkor nem hiányzott bennem az akarat ezen erő kimutatására! Megöltem volna, megfojtottam volna, olyan örült boldogsággal, mint Othelló Desdemonát - s csak azon mult, hogy az embernek nem csak akarata - de teste is van. Midőn három hét múlva felocsudtam betegségemből, az ujjamat se birtam megmozgatni s e nyomorult állapot, siralmas ellentétet képezett, nagyszerű érzelmeimhez. Megakartam halni, de természetemnek szívóssága akaratom ellenére megmentett s azóta is rég eldobtam volna magamtól ezt a nyomorult tengődést, ha nem szégyelnék egy ilyen asszonyért meghalni.

Pedig tulajdonképen nem is ő érette halnék meg, de ő miatt - és ez kettő. Meghálnék, mert elvette tőlem mindazt, mi az életet elviselhetővé teszi: a hitet a boldogságban, a reményt a jövőben; megölte bennem az ambíciót, összetaposta a törekvést s nem hagyott hátra bennem egyebet, határtalan undornál, reménytelen ünnél!

Isten áldja Sabina és bocsássa meg, ha várakozásának meg nem feleltem. Egy érdekesítő regény helyett, csak halvány vázlatot nyert, unalmas reflexiók kíséretében. De hiszen nem vagyok sem Feydeau, sem Zola, hogy írói tehetségemet egy ilyen tárgy részletezésére vesztessem.

D. Tomi - Sabinához.

P.-Varsány, febr. 10-én.

Előre tudtam hogy meg fog haragudni leplezetlen vallomásom miatt. De gondolja meg kérem, hogy Ön kényszerített reá. S most miért nem válaszol? Két hét óta ostromlom a postát, s a postamester alkalmasint már azon tépelődik, mikép értesitse a hatóságot arról, hogy végre bekövetkezett, az, a mitől az egész helység már hónapok óta tartott - t. i. D. Tomi csakugyan megbolondult.

Nevetségesen vágyódom a maga kedves, istentelenül rossz kézírása s az ibolyaillat után, mely levélpapírjából felém illatozik; dorgálásai, ábrándozásai, bájos csevegése után, mely álomba ringatja szenvedésemet.

Most, hogy már oly régóta nem irt, napestig csak azon jár az eszem: ki Sabina és milyen? Nagy-e vagy kicsi, szőke-e vagy barna? Komoly, ábrándos szeme lehet és csókra hívó, édes, mosolygó ajka. Egész lénye csupa ellentét, ha ugyan igaz, hogy az irány az ember. Nem bámulja-e, hogy nem kérde: özvegy-e vagy lány? Azért nem kérde, mert elég tudnom, hogy szabad. Ez utóbbiról pedig azért vagyok meggyőződve, mert a milyen tiszta és nemes egész lénye, soha sem irt volna ugy a mint irt, ha le volna kötve.

Maga kedves, kaczer kis jószág! - Ugyan dobja már el csunya álarczát és engedje megtudnom, ki volt az én vigasztaló angyalom. Mert igazán megvigasztalt. Csodálatosan jól esett szenvedésem genezisét elmondanom, s nem hihetem, hogy megsértettem volna vele. Képzelve, hogy egyszer életében elolvasott egy rossz francia regényt.

Vagy talán érdekét végkép lehütötte nyomorult gyávaságom, s csakugyan megveti azt a férfit, ki még mindig szerelmes egy ilyen multba?

Isten tudja, a mióta olyan szívszakadva várom levelét, mintha mind halványabban jelennének meg előttem e multnak kísértetei, s a szívemet emésztő, öldöklő vágyódás, lassan átváltoznék éltető vágyódássá, tiszta, mocsoktalan epedéssé, mint a minőt réges-régen éreztem, midőn az első szerelem tavaszi fuvalma érinté szívemet.

Ma már dolgozni is tudtam. Úgy érzem mintha tennem kellene valamit, hogy megérdemeljem szerelmét, melyet eddig érdemetlenül pazarolt reám. Hisz ha tudnék is szeretni újból - miben kétkedem - Ön be nem érné szerelmemmel. Nem azon nők közül való, kik egyebet sem kívánnak azon férfitől kit szeretnek - csak azt, hogy szeressen.

Lássa mennyire ismerem magát. S minél jobban ismerem, annál inkább szégyelem magam, annál bátoratlanabbá válok. Mert ha le is küzdöm a démonokat, melyek lelkemre törnek - ez sem az én érdemem, hanem a magáé. Úgy járok, mint Dávid a Goliáth elleni harcban - egy angyal vezérli karomat.

Sabina - D. Tomihoz.

Budapest, febr. 22-én.

Hogy miért nem feleltem levelére? Mert ez nem volt levél, hanem az érzéki szerelem dithyrambja.

Nem haragudtam meg érte, csak hallgattam, mert valóban nem tudtam mit mondjak reá. Érvetések ily esetben ép oly hasztalanok, mintha az ember a szélvész akarná kapacitálni, vagy a villámmal akarná megértetni, hogy nincs abban logika, ha agyonsujt egy embert kinek felesége és hat gyermeke van.

De a szélvész lecsöndesül és az égiháboru elmulik - magától. Minden elemi esemény magában hordja a mulandóság csiráját: így az olyan szerelem is - ha ugyan e szent néven akarja nevezni szerencsétlen szenvedélyét - mint a minő a magáé volt.

Ne szidjon hidegnek, ha a sorait átható láng nem gyujthatott szivemben rokon-lángot, s leg-feljebb csodálkozó sajnálkozást ébresztett benne. Előttem az illúzió nélküli szerelem érthetetlen probléma, még pedig olyan, melynek megoldására nem is vagyok kíváncsi. Sőt bizonyos ellenszenvet, undort érzek vele szemben, mint egy abnormitás előtt, mely tán inkább az orvos, mint a bölcsész szakmájába vág.

Csak azon csodálkozom, hogy egy olyan mély eszü, szellemes ember mint Ön, eldobta magától az egyedüli lehetőséget a gyógyulásra. Nem tudja-e barátom, hol buzog Lethe áldott forrása? Nem próbált-e belőle inni és feledve a multat, erőt meríteni a jelen elviselésére, reményt a jövő bevarására; cseppenkint beszívni éltető nedvét és érezni, mint nyugszik le szivének örült dobbanása, mint alszik el a vágy és válik csöndes, komoly megadássá a követelő szenvedély? Nem próbálta-e a munkába ölni bánatát, lelkét eltölteni egy nagy eszmével és boldogsága romjain élni - másokért?!

Igaza van ha azt mondja hogy én többet követelek a férfitől, mint csak azt, hogy szeressen. Hát még az oly nagy tehetségű férfitől, mint Ön! L'esprit oblige. Minden kiválóbb szellemű lénynek, ki van jelölve a maga része a haladás nagy munkájában s akár az elvonultság árnyában, akár a hirnév kétes fénye mellett teljesíti feladatát, de kötelessége annak megfelelni.

Nagy érdekléssel olvastam mindig régészeti dolgozatait és diplomatai pályája is, tudom, rendkívüli reményekre jogosított mindaddig, míg erőszakosan véget nem vetett annak. Ha rá vihethém hogy tanulmányait ismét érdekléssel üzze, ha látnám, hogy ambíciója felébred ismét, de nemesebb, fennköltebb alakban, tisztulva az önzés salakjától, ha megérném, hogy a szenvedély azon intenzivitásával, melyet eddig oly érdemetlenül pazarolt, megragadna egy nagy eszmét és akadályt akadály után legyőzve, diadalmasan sietne egy nagy cél felé - akkor tudnám, hogy mindenkorra meg van mentve és ezen eszmében fellelném boldogságomat!....

D. Tomi - Sabinához.

P.-Varsány, márcz. 1-én.

Kaczer volna-e Ön Sabina? Nem... bocsánat ezen örült szavakért, melyek Önnel szemben szakrilégiumnak hangzanak.

És mégis..... mert szívem keserősége sugallta azokat, s mert hozzászórtam ahhoz, hogy lelkemet leplezetlenül kitárjam Ön előtt, - nem dobtam el ezt a lapot, elküldöm, ha ezáltal neheztelését vonnám is magamra.

Midőn hosszú, türelmetlen várakozás után, levele végre megérkezett, és én mohón bontottam fel azt a boritékot, melyen egy ismert drága kézírást fedeztem fel, úgy jártam, mint a vándor a pusztában, ki égető szomjival küzdve, a távolban egy patak csillogó habját pillantja meg - és közelebb érve, észreveszi, hogy az csak a délibábnak csalékony, szemfényvesztő játéka volt.

Levele minden - csak nem válasz az enyémre. Bátorító, serkentő, lelkes levél, de megfeledezett-e arról, mivel kezdte levelezését? Vagy azok közé tartozik talán, kik előtt az elért cél azonnal elveszti érdekét?

Jól tudja utolsó levelem mit árul el. Éreznie kellett szívem meleg vágyódását midőn elolvasta, azon delejt, melytől kezem reszketett midőn megirtam. - Bolond egy állapot! Tegnap még szerettem egy nőt, ki nem volt egyéb egy lelketlen élő szobornál és ma szeretek egy nőt, kit testi szememmel soha sem láttam, kinek csak lelkét ismerem, mely az enyémmel rokon.

S miért nem akarja magát felfedezni most, midőn látja, hogy a szikra gyujtott? Maga vonzó, bájos, érthetetlen talány! Hisz magához nem lehet hozzáférni! Minél jobban melegedem annál inkább hidegül, minél inkább közeledem feléje, annál jobban hátrál és pajzsul élembe tartja eljátszott életem Meduza-fejét.

De ezen élet nincs még eljátszva, Sabina! Csodálatos erőt érzek magamban, mióta felébresztett lethargiámból. Nem Lethenek kell többé tekintenem a munkát, mióta mindörökre tovaűzte a mult démonjait, de Hippokrénének, melyből mindig új meg új lelkesedést iszom!

Vallja be, micsoda bűbájjal vesztegette meg lelkemet? Hisz ismét örülni tudok a létnek és ez a szép világ, mely csak a minap oly szomorúan, némán terült el előttem mint egy temető, feltámadt halottaiból és ezer édes, csábos hanggal hí magához. A napfény felmelegíti szivemet, könny csordul ki szememből ha kitekintek a messze, hófedett vidékre; az első, a hó alól kiszedett ibolyák asztalomon, elmondják tavaszi regéjüket, és én megértem őket ismét.

De azért ne higgye, hogy ezekhez hasonló bohó ábrándozásoknak engedem át magamat napestig. Tudom, cselekednem kell hogy kielégítsem várakozását s valóságos szenvedéllyel dolgozom, ha arra gondolok, hogy mindezt csak azért teszem, mert meg akarom érdemelni becsülését.

Már irtam is Pestre és mindennap várom kinevezésemet. Nem fognak késni vele, mert ugyancsak nehezen bocsátottak el, igazán csak akkor, midőn meggyőződtek arról, hogy akkori lélekállapotomban épen nem vehették hasznomat.

S ha felmegyek, legelőször is kegyedhez sietek Sabina! Kegyedhez sietek, hogy saját ajkairól halljam azon édes szavak ismétlését, melyekkel legelső levele kezdődik. Pompás dolog az, ha az ember egy ilyen váltó birtokában van, főképp, ha úgy mint én, el van határozva, hogy kérlelhetlen hitelező lesz.

Kérem, ne gyötörjön! Ha tudná, milyen szivszakadva várom kilétének felfedezését, szivének jósága nem engedné, hogy ily kegyetlenül kinozzon egy szegény, lábbadozó betegtet.

Sabina - D. Tomihoz.

Budapest, márcz. 16-án.

Csodálatos ember! Egy nőért tette tönkre multját és egy nőre akarja építeni jövőjét! Gyöngye alap, melyben még azon nő sem bizhatik meg, ki szerinte, oly mély és hatalmas befolyást nyert életére.

Az én kedvemért akar dolgozni, én érettem akarja tehetségét érvényesíteni?..... De ha én ezt nem akarom! Soha se tudnék szeretni egy olyan embert, ki az én teremtményem s kit nem saját jellemzősége tart fönn azon piedestálon, melyen azon férfit látni óhajtom, a kit szeretek.

Tehát pályája, melyen már oly szép sikert aratott, semmi Ön előtt? Hazája, melynek olyanira szüksége van becsületes, önzetlen, komoly munkásokra, nem érdemes arra, hogy neki szentelje életét? Gondolja meg a nő nem lehet életcél - csak kísérő a férfi rögzös útján, csak bátorító a küzdelemben, vigasztaló a bánatban és legfeljebb jutalom a harc után, s hogy Ön lelke minden nemes tulajdonságával, szellemének egész teremtő képességével, tehetségével, munkaerejével nem nekem, sem bármely más nőnek - de hazájának, az emberiségnek tartozik.....

S azután, szenvedélyessége ez egyszer nyugtalanít, megijeszt. Oly gyorsan és oly látható átmenet nélkül lobbant lángra, hogy szinte félek ezen indokolatlan tüztől. Megvallom: egyszerre nagyon kislelkűvé váltam. Hátha nem vagyok sem szép, sem fiatal s állítólagos szerelme mindjárt az első találkozásnál, szétfoszlanék mint a szappanbuborék! Ne csodálkozzék, ha nem tudok bizni Önben s el nem képzelhetem, hogy Ön válhatnék életemnek támaszává. Ön, az a férfi, a ki azt állítja, hogy minden mostani igyekezetének és ambíciójának én vagyok alapja és gyújtója...

Higyje el barátom, jobb lesz, ha egy időre megszüntetjük ezt a levelezést s ha mielőtt megismerne, igyekszik tisztába jönni önmagával és terveivel. Mielőtt Sabinát meglátná, tudnia kell, mit akar - Sabinának pedig tudnia kell: hogy bírása vagy elvesztése, nem tesz különbséget azon férfi komoly céljaiban, kit a szenvedély már egyszer tönkretett.

D. Tomi - Sabinához.

Budapest, ápril 3-án.

Itt vagyok - kinevezéssel zsebemben, s tilalma dacára irok kegyednek.

Ne játszszék velem Sabina, és ne torlaszolja el magát nagyhangzú frázisok mögé. - Észre kellett vennie, hogy lelki betegségemből teljesen felépültem s hogy nem kell visszaeséstől tartania. Mitől fél tehát?

Mindig kötelességszerető ember voltam s mindaddig, míg megőrültem - mert ma már tudom, hogy örült valék - sem az ambícióhiányt, sem a lomhaságot nem lehetett szememre vetni.

De látom, Önnek büszkeségi skrupulusai támadtak és azután - a hiúságát félti. Ön, az én Sabinám, kinek lényé oly teljesen kielégíti vágyaimat, attól fél, hogy külseje nem nyerhetné meg tetszésemet! - Én - nyugodtabb vagyok. Tudom, hogy kellemetlen, minden báj nélkülöző nők, kik soha sem voltak az imádat, a kényeztetés tárgyai, nem irnak olyan kedves, ellentállhatatlan, pezsgő életet és elégedett öntudatot lehelő leveleket, mint a minők - az ön első levelei voltak. Mert az igazat megvallva, én még mindig azokban gyönyörködöm és azokba vagyok szerelmes. Az utóbbi időben nagyon is sokat leckéztet és úgy tesz, mintha azt akarná, hogy mindent jobban szeressek mint magát: hazát, carriéret, tudományt s isten tudja még mi mindent, mit szerinte, kötelességem szerelmem fölé helyezni.

Kedves lelkem, hiszen igaza van és mindez magától értetődik. De ne kívánja egy szerelmes embertől, hogy leveleit nagyravágyásának terveivel töltse meg. - Ha Sabinának írok, Sabinának, életem legtisztább, legfenköltebb szerelmének, azon lénynek, ki szeplőtelen fehér szárnyaival leszállt a kárhozatnak és salaknak legmélyére, hogy lelkemet megmentse: csoda-e, ha lábaihoz teszem le életemet, nem, többet annál, mindazt mi életemnek tartalmát, becsét kölcsönözhet?

Oh hogy vágyom kezét megfoghatni, szemeibe nézhetni, ajkát érinthetni ajakammal; szive dobbanását hallhatni, a mint az az én szívemnek dobbanásával összefoly és örökre összefűz bennünket!

Nem kérem többé, követelem, hogy magához bocsásson! Követelem azon szerelem nevében, melyet nekem bevallott és azon szerelem jogainál fogva, melyet bennem felköltött! Sesame nyilj meg! Nyilj meg csodás tündérvilágom. Sabina szive! nyiljatok meg ti kifogyhatatlan kincseshányák - Sabina szerelmetai karjai!

Sabina - D. Tomihoz.

Budapest, április 10-én.

Rajongó, szenvedélyes leveléből csak egyet értettem meg, az egyetlen a mit belőle megértem - nem szabad, - t. i. azt, hogy visszaérkezett Pestre s hogy állását ismét elfoglalva, megújult ruganyossággal és életkedvvel fog rég elhanyagolt munkájához. Tudom, érzem, hogy ezentúl férfiúi méltóságához hiven, érzelmvilágától függetlenül fogja kötelességét teljesíteni - és ez képezi törekvéseimnek legédesebb jutalmát.

És most, a helyett hogy kilétemet felfedezném Ön előtt - hallja vallomásomat. - E vallomás első perczben méltó felháborodását fogja előidézni és csak később, sokkal később fog igazságot szolgáltatni azon nőnek, ki egy nemes cél felé törekedve, megragadta az egyetlen eszközt mely annak elérésére kínálkozott, habár ezen eszköz több mint kétes természetű volt..... De elébe vágok történetemnek.... hallgasson meg.... ha lehet nyugodtan.... ha lehet megfontolva, hogy eljárásom, ha nem is fedhetetlen, de legalább a tökéletes önzetlenség érdemével bír:

A múlt őszi egy hüvös, fellegetes estéjén, egy fiatal nő ült férjével a Margitszigetről visszatérő, csaknem egészen üres „Fecske” fedélzetén. A kabin körüli padok egyikét foglalták el, s a kabin másik feléről, két férfi élénk beszélgetése hangzott át hozzájuk. A beszélgetők, a kik a császárfürdő állomásán szálltak be, bizonyára egészen egyedül képzeltek magukat, mert nyiltan, minden tartózkodás nélkül társalogtak.

Érdekes társalgás volt - egy fiatal, szenvedélyes kedély kétségbeesett kifakadása egy nagy csalódása fölött, melynek romboló, megsemmisítő hatását, költői ékesszólással festé. Társa, ki nyilván legjobb barátja lehetett, hiába igyekezett őt megnyugtatni; higgadt érvelései csak olajat öntöttek a tüzre, csak inkább fokozták társának legyőzhetlen felindulását.

A fiatal nő, férje vállára hajtva fejét, mohón, teljes odaadással hallgatta e szenvedélyes szavakat, melyek majd úgy hatottak reá, mint Heloise valamely bűbájos, szerelmetai lehelő levele, majd úgy, mint Othello őrvongása, a hűtlennek vélt Desdemona fölött.

Ezalatt a hajó az Akadémiához ért és a társalgás félbeszakadt. A fiatal asszony felállva, még hallotta, hogy bucsúzik el egymástól a két jó barát, kiknek egyike, szavairól ítélve, utra készült; látta két magas férfialak hogy ölelkezik és mint távozik az egyik, ki azonban kiszállva, még egyszer megfordult a hajón maradt társa után.

S a halvány hold fényénél, mely e perczen a távozonak arcát teljesen megvilágítja, felismerte D. Tomit, kivel párszor találkozott társaságban és kinek regényes viszonyát a főváros legszebb divájával ismerte, bár nem tudta, hogy e viszony felbomlása oly végzetes hatással lesz a széptehetségü, nagy reményekre jogosító fiatal ember egész életpályájára.

Kábultan a lángoló szavaktól melyeket hallott, szívében a legmélyebb sajnálkozással, tért haza. És egy izgatottan átvirasztott éj után, megfogamzott benne azon elhatározás, hogy az ifjut megmenti az élet magasabb céljainak, megmenti azon nemesebb, tisztább érzéseknek, melyekre szívünk képtelenné válik, ha egy ilyen csalódás mérge végkép megmételyezte azt.

Megmenti - de hogyan?

Kedves barátom, a fiatal asszony homöopatha volt és ez esetben is elveinek megfelelő gyógyszert alkalmazott:

Szerelmet szerelemmel! - ez volt az ő jelszava.

Még pedig egészen forma szerint járt el, a mennyiben igazi hasonszenvi adagokban adta be orvosságát, e s z m é n y i s z e r e l e m alakjában, mely ártatlan pilulák gyógyhatásában szegény betege - férfi létére - aligha bizott volna, ha ugyan tudtával és beleegyezésével szedi azokat.

A kura várakozáson felül sikerült és Ön ma már nélkülözheti az orvosságot. Hisz az ugyis elveszti minden hatását azon perczen, midőn megtudja, hogy merész, vállalkozó orvos boldog nő, ki szereti a férjét és ki áldott családi tűzhelyéről azt kiáltja Önnek: Okuljon két tapasztalatán! - Mert a valódi szerelem sem tiszta anyag, sem tiszta eszmény, hanem mindkettőnek egyesülése egy édes, szent érzésben, melynek folytatása és koronája - a gyermek.

Szeretőről, ideálról lemondva, keressen magának egy hű odaadó élettársat és felejtse el Sabinát - ki sohasem létezett!

EGY HÁZASULANDÓ ODYSSEÁJA BUDAPESTEN

- Végre, valahára! - kiáltok, kezemet az érkező elé nyujtva. - Egész télen nem láttam. Nos, gratulálhatok?

Barátom arcza, mely a régi, bizalomtelt mosolylyal ragyogott reám, e szavakra elkomorul.

- Hogyne, csak tessék. Már ahhoz is, hogy megmenekültem.

- Hogy megmenekült - mitől? - kérdem mosolyogva.

- Attól, hogy megfogassam ebben az át... városban, - duzzog Ervin barátom még kelletlenebbül.

Én nevetek. - De édes barátom, ha jól emlékszem, maga csak azért jött fel az idén, hogy megfogassa magát - a mi különben harmincezer forint évi jövedelem mellett, polgári és hazafiui kötelesség egyaránt.

- Persze, és harmincezer forint évi jövedelemem csak arra volna jó, hogy magamat feleségem impresszáriójává kiképezsem - ugy-e? - No bizony, ebből nem lesz semmi.

Kétkedni kezdek Ervin barátom józan eszében.

- Diner után van talán? - kérdem félénken.

Ervin felkaczag.

- Azt hiszi, hogy becsiptem, - mond, kezemet megfogva. - Nem, édes barátnóm, egész józanon beszélek, ha azt mondom, hogy nem vagyok sem dilettáns Barnum, sem műkedvelő Strakosch s ennél fogva el nem vehetek egy efféle modern leányt.

- No, de az antikok ellen tán még rosszabb kifogása volna, - mondom hanyagul, tettetett komolysággal.

- Kedves barátnóm, ne bolondozzék, - kiált Ervin felugorva, - nem azért jöttem ide, hogy szatiráját elviseljem, inkább részvételére számítok, mert én valóban szerencsétlen ember vagyok.

- Szegény barátom! A legünnepeltebb epouseur, a legkeresettebb parthie Pesten! Nem csoda, ha saját szerencséjének fényétől megvakult.

- Persze, volt is okom megvakulni. Annyi kosarat kaptam, hogy akár kereskedést nyithatok ezen - nem keresett cikkből.

- Kosarat - maga! - Végig nézek Ervin nyulánk, elegáns alakján, kifejezésteljes, férfias arczába pillantok s hozzágondolom szépcsengésü nevét és ... jövedelmét. - Ez lehetetlen!

- Pedig úgy van. A hányszor háztűz-nézni mentem, úgy jöttem vissza, hogy kosarat adtam magamnak.

- Hja vagy úgy! Most értem. De még sem értem. Miért nem vette el például D. Melaniet - mi kifogása lehetett ő ellene? Farsang elején beszéltek, hogy udvarol neki.

- Nem tagadom, udvaroltam neki - udvaroltam mindaddig, míg a járvány őt is utól nem érte - akkor megfutamodtam. Hisz régtől fogva tudja, hogy irtózom a betegektől.

- Ugyan hagyjon békét, Melanie egészséges mint a makk.

- A műkedvelést kivéve. Abban úgy szenved, hogy a ragálytól tartva, megszöktem előle.

- Micsoda bogár ez megint Ervin? Maga furcsa ember. Még ott is bajt talál, a hol nincsen.

- Nincsen? - haha! Édes barátnóm, nem mondtam-e magának ezerszer, hogy nem vagyok modern ember. Le nem irtam-e magának százszor, mi az én házi tűzhelyem elavult ideálja? Egy szép, kedves, szellemes, kiváló nő - ki azonban az enyém és nem a világé.

- Tudja mit édes barátom - farsangoljon jövő télen Konstantinápolyban. Ott talán talál magának való feleséget.

- Köszönöm szépen. Elég volt az egyik szélsőségből. Én az utcza és a hárem között oda vágyom, hova minden jóra való férfi és művelt gentleman - a házba és a házban a salonba.

- Az utcza és a hárem között! Hát maga az utczán nézett feleség után?

- Hát hol néztem volna, ha ott nem a hol mutogatják őket. A kereskedések kirakataiban a demi-monde szépségei mellett; a színházak és vendéglők nagy termeinek műkedvelő színpadán; zenetanárok és akadémiák nyilvános hangversenyein; bazárokon, közvacsorákon, bálokon, piknikeken, a jégen, a váczi-utczában, a korzón, a tömegnek odavetve, kíváncsi és szentelen tekinteteknek célpontul oda dobva, mindenütt, csak nem otthon!... Fialat leánykák, kiknek arczán mohón keressük azt a névtelen zománczot, mely a férfiszívnek olyan, mint a paradicsom visszaigérése!... Fialat leánykák, kiknek hasonlónak kellene lenniök Évához, teremtése reggelén mielőtt Ádámot meglátta, s egész lényén még előmlött tudatlanságának s érintetlenségének szivigező csábja!... Szent isten! Hova lesz minálunk ez az érintetlenség!... Hisz már tizennégy éves korukban oda ültetik őket a zongora elé, hogy művészi pretenziójukkal nyilvánosan agyonkinozzák a szerencsétlen hallgatók mátyrfüleit... A kedves ártatlan angyalkák! Hisz tizenhat éves korukig elfelejtik mi a pirulás, s midőn bemutattnak, edzve vannak a férfiszemek tüze és a nem kívánatos parthiek kísértései ellen, s bátran mehetnek kézzől-kézre délután a jégen s éjjel a bálban és ismét délután a jégen és éjjel a bálban, s így végig egész télen, míg úgy néznek ki mint elnyütt báliruhák, melyeket szellőztetés végett kiaggattak az indiscrete napfényre.

- De Ervin, mi lelte magát? Soha sem láttam ilyen szenvedélyesnek! Gondolja meg az istenért, hogy a nőknek is hozzá kell járulniok a társadalmi élet élénkítéséhez, emeléséhez. Sőt tagadhatatlan, hogy nekik abban kiváló szerep jutott.

- Hogyne, ezt soha sem tagadtam - azonban nem az a maguk szerepe, a mit itt Pesten játszanak. Azon nők, kik más országokban oly sokat tettek és tesznek a társadalmi élet emelésére, nem az utczán töltik idejüket. A salon azon hely, a hol a nő a társadalomra hathat, ez az ő birodalma, melyben mindenható.

- Ha mindazon nők, kiket most alig lehet otthon találni, fogadási napjaikon, kedélyes estéiken, a fél várost is látnák maguknál, salonjukban, mit tehetségök szerint, szépségük és egyéniségük méltó keretévé tettek, nem lenne semmi kifogásom. Minden tulzás megrovandó, de ez esetben legalább természetes hatáskörükben tuloznának. Ha már szerepelniük kell, szerepeljenek úgy, mint Recamierné, Girardinné, Potocka grófné Párisban, mint Rachel Levin a szellemes zsidóné Berlinben, mint mindazok a nők, kik határozott befolyást gyakoroltak korukra és annak erkölcséire, kiknek otthonát a férfiak valóságos menhelynek tekintették az élet küzdelmei és fáradalmi közepette; kiknek szalonjában a költők lelkesedést, a művészek buzditást, az államférfiak és üzletemberek szórakozást találtak, azon nemesítő légkörben, mely bájos alakjaikat környezé, egy-egy boldog perczre elfeledve a nyüzsgő élet gondjait, a külvilágot és annak árnyoldalait. Lássá, ez a nők szerepe a társadalomban - és nem elvegyülni a tömeggel, nem ellepni az utcákat és nyilvános helyeket, míg a férfi különbséget nem bir többé tenni köztük és azon nők között - kiknek ez természetes légkörük.

- De Ervin - ez mégis tulzás! Hogy lehet az ember ilyen elkeseredett?

- Hogy ne lennék elkeseredett, ha minden meglehetne a boldogsághoz és még sem tudok boldog lenni? Lássá, most bevallom, Melanie igazán tetszett nekem, vagyis inkább mindkét testvér tetszett. Camilla hallgatóságát kedélymélységnek, Melanie elevenségét romlatlan nyíltságnak vettem. Farsang előtt volt s D.-éknak ismerősei még meg nem érkeztek vidékről. Sokat jártam oda és majdnem mindig otthon találtam azt a két szép, distinguált leányt. Karácsonyra haza utazom, s mire január közepén visszajövök, a pár heti távollét annyira felcsigázta érzéseimet, hogy el vagyok határozva - elveszem Melaniet. A szerelmes ember sietségevel mindjárt megérkezésem napján látogatást teszek D.-éknél. Nincsenek otthon - a jégen vannak. Este még egyszer oda megyek. Nincsenek otthon színházba mentek. Fáradt vagyok s unok színházba menni - hazamegyek és lefekszem. Másnap délelőtt megint ott vagyok D.-éknél. Nincsenek otthon - próbán vannak. Ez a háromszoros vak vizit meglehetősen leüti elragadtatásomat. Hazamegyek és asztalomon látok egy levelet - Melanie kézírásával. Azonnal lángra lobbanok ismét. Vajjon mit irnak nekem? Reszkető mohósággal bontom fel a levelet - nyomtatott szinlap esik ki belőle, D.-né névjegye és egy jegy az ...i egylet által rendezendő műkedvelői előadásra. A czimlapon ott vannak Camilla és Melanie nevei is. Képzelteti kellemes meglepetésemet! Mindazáltal még eléggé rajongok Melaniért, hogy az előadásra elmenjek, azon elhatározással azonban, hogy ha egyszer feleségem lesz, majd elszoxtatom a műkedveléstől.

- Mit mondjak még? Ez az est határozott életem fölött.

- Camilla a szinpadon ügyetlen és darabos volt. Lényének egész kellem- és szellemtelensége kitünt az áruló deszkákon, melyek a világot jelentik... De Melanie! Melanie úgy játszott mint egy kész színésznő. Minden mozdulata öntudatos volt és játéka kifogástalan. Kaczér szerepét olyan tökélylyel, olyan chic-kel, olyan csodálatos fesztelenséggel adta, hogy az egész közönség belébolondult és én - kiábrándultam. Azóta se beszéltem a D. lányokkal.

Beismerem, hogy Ervinnek igaza van és - hallgatok.

Hosszu szünet után, mely alatt barátom, látható felindulása jeléül néhány erős füstkarikát bocsátott ki cigarettjéből, folytatom a társalgást.

- De tudja min csodálkozom leginkább? - mondom a hamutartót oda nyujtva Ervinnek, - hogy ennek az S. Annának udvarolt. Azt mondják, szerelmes volt belé és minden látható ok nélkül, ott hagyta a faképnél. Az utóbbit értem - az előbbi nem. Hisz ez a leány egy közönséges, műveletlen teremtés, kin, bár kamarás az atya, rendkívül meglátszik hogy az anyja szakácsné volt. Talán irni se tud!

- Hiszen épen ez a primitiv nevelés vonzott engem oda. Ugy meguntam az ugynevezett „művelt” leányokat, hogy parasztossága szinte jól esett nekem. Megmondom miképen jutottam S.-ékhez: - Egyszer délután meglátogatom Emma cousineomat. Bemegyek a salonba - senki; bemegyek az ebédlőbe - senki; benyitok a boudoir-ba, ismét senki. Azonban a boudoirban hangokat hallok. Emma bizonyosan a gyermekszobában van. Kinyitom az ajtót. A mindig oly rendes gyermekszoba, valóságos lomtárhoz hasonlít, nincs egy szék a hova le lehetne ülni, s Gizikére, az én szép kis kedvencemre, ki élémbe szalad, - épen nem bírok ráismerni... Tökéletes kis francia marquise, a hajporozott fejtől le a csattos rózsaszín selyemcipőig. A kis jószág lábujjhegyre áll, hogy megcsókoljam, de kezeit védőleg tartja élémbe, hogy ruháját össze ne gyűrjem. A szoba közepén egy asztalon áll Emma másik bébéje - mint toroczkói parasztasszony - azt még öltöztetik.

- Ej, ej, Gizike, miféle maskara ez? - mondom, a kis leányt ellenzése daczára felkapva és megcsókolva.

- Emma hozzánk rohan. - Az istenért, Ervin, bocsásd el a gyereket. Még összekuszálod a frizuráját, mely pedig annyi bajomba került. Tudod ma van az a nagyszerű táncpróba az ....i egylet javára. Remélem van jegyed és eljössz?

- Én szó nélkül rogyok egy pouffra. Meg vagyok semmisítve! Gizi hét, Emmike hat éves és nyilvános táncpróbán szerepelnek! Neki esem Emmának. Micsoda gondolat ez! Hogy ronthatja így a gyermekeit. - De persze, - mondom végre dühösen - egész nyilvános tanfolyamot akarsz velök végeztetni. Hat éves korukban: nyilvános táncpróba; tizennégy éves korukban: nyilvános zenepróba; tizenhat éves korukban: nyilvános színelőadás, vagy mire felnőnek tán már divat lesz a nyilvános kötél tánc, a szép Helena jelmezeiben, és így tovább. Igazad van, ez a nő rendeltetése, erre kell őt nevelni.

- Emma felbigyeszti ajkát. Hisz ismeri Emmát, őt nem lehet kapacitálni, igazi asszony.

- Ugyan ne dühöngj úgy édes Ervin, - feleli csipősen. - Hisz régtől fogva tudom, milyen vaskalapos vagy s mennyire ellenzed a nők művelődési törekvéseit, (figyeljen jól, Emma előtt a művelődés és nyilvános szereplés egyértelmű dolog), s mindig óvakodtam magamat általad befolyásoltatni. Különben most rá nem érek a vitatkozásra, - folytatja gúnyosan, - s csak azt sajnálom, hogy előbb nem jöttél. Volt itt egy leány, kiben biztosan feltaláltad volna ideálot. Csodaszép s nem tud még helyesírást sem, zongoráról pedig szó sincs a házuknál.

- Felugrom. - Hogy hívják, hol lakik? - kiáltok lelkesedve. - Nincs zongora a házuknál - hisz ez valóságos Eldorádó!

- Emma még gúnyosabban néz végig rajtam, megmondja S. Anna nevét és lakását, azután hátat fordít és befejezi műkedvelő békéjének toalettejét. Én pedig elrohanok és még aznap találok valakit, ki S.-éknél bemutat.

- Emma nem tulozott. A leány valóban gyönyörű s modorának ügyetlensége, észjárásának kezdetlegessége csodálatosan felfrissít... Majd kinevelem, gondolom magamban, s ha műveletlen is, legalább érintetlen, a mi előttem többet ér a műveltségénél. Néhány bálban feltűnően kitüntettem Annát és tapasztalom, hogy elég kedvezően néz reám. A házhoz is járok s bár a leányt a léha udvarlók egész raja környezi s észreveszem mikép otthon mindig hanyagul van öltözve s a szállásban is határtalan rendtelenség és tisztatlanság uralkodik, azzal vigasztalom magamat, hogy majd megtanítom a tartózkodásra és rendtartásra.

- Egy reggelen levelet kapok S.-étől. A jó asszony hihetetlen ortográfiával, de czimeres levélpapíron aznap estére - próbára hí meg.

- Mi a ménykő? - kiáltok fel. - Ugyan miből tarthatnak ezek próbát, hisz Anna hál' Istennek semmit sem tud, a mit próbálni lehetne.... No de tán nem is ő róla van szó. Ezzel nyugtatom meg magamat és este pontosan megjelenek S.-éknél. Belépek a salonba, mely tele van fiatal urakkal s alig bírok keresztülhatolni a tömegben, hogy a háziasszonyhoz jussak. Ekkor meglepetve, nem, megbüvölve állok meg!

- Egy nagy fekete keret közepette, áll az első császárság jelmezében, egy csodaszép nő. Elöl, majdnem az övig kivágott testszinü ruháján, mely oly szűk, hogy szoborszerű alakját a legkisebb részletig érvényesíti, csillog az aranyhímzés, dus szőke haján nagyperemű kalapot visel.... Csak nagynehezen bírok ráismerni Annára.

- Tudja az ...i egylet élőképeket rendez, - sugja fülembé S.-né magyarázólag, - és Annát is felszólították a közreműködésre.

- Hát ez a próba! Nem tud semmit a mivel szerepelhetne és így önmagát adja oda egy estébe - jótékony célra.

- Én gépiesen mondok néhány elismerő szót, azután tekintetem visszatér arra a fél-öltözetlen igéző leányalakra ott a keretben.

- El sem pirul tekintetem alatt, fel sem indul a huszonöt férfiszempár tüzetől, mely szemtelen mohósággal függ gyönyörű nyakának leplezetlen haván. Önelégült, öntudatos nyugalommal áll ottan, szépségének diadalmas érzetében, mint bűvös-bájos személyesítője a szellemtelen, szemérmetlen, érzéketlen anyagnak.

- Akkor este, sokan megittasodtak ettől a látványtól - én kijózanodtam. Nem udvaroltam többé Annának.

Ervin elhallgat.

- Szegény Ervin barátom, magából agglegény lesz, mondom végre rövid szünet után. - Az az eszménykép, a mit maga keres, nem létezik a tizenkilencedik században.

- Dehogyan nem létezik, csak hogy másnak a felesége, - felel Ervin elmélázva.

- Lehetetlen! Létezik és maga megengedte, hogy más vegye el? Nem ismerem magára Ervin!

- Mit csináljon az ember - a trónörökösrel csak nem rivalizálhat! Pedig Stephanie főhercegnő már tizenhat éves volt, midőn még szülővárosából sem látott egyebet néhány templománál! - De a hol egy ilyen volt, tán több is lehet. Isten áldja édes barátnőm, holnap Belgiumba indulok - háztűz nézni!

A HALHATATLANSÁG REGÉJE

Volt, hol nem volt, réges-régen, mikor Byron és Shopenhauer még nem tették divatossá a pesszimizmust, a pesszimizmus pedig az életuntságot - egy csodaszép fiatal királyleány. Olyan szép volt, olyan szép, mint Makart legszebb asszonya, ha letöröljük róla a rizsport, és olyan boldog, hogy mikor egyszer könyeket látott egy koldusasszony arcán, azokat odatapadt gyémántoknak vette. Márványpalotájának termei visszhangzottak csiripoló kacagásától, aranycipős piczi lábát, mintha csak örök mozgásra, tánczra teremtette volna az Úristen.

Mikor a szép királyleány tizenhat éves lett, öreg keresztanya pompás ünnepélyt adott s szép keresztleányát megajándékozta gyémántokkal kirakott ifjúkori arczképével. A királyleány megköszönte az ajándékot, megcsókolta keresztanya kezét, azután az arczképre nézett, majd keresztanyjára nézett és egyszerre csak felkaczagott.....

- Ez volna a keresztmama? Oh dehogy! - kiáltá vidám nevetéssel. - Hisz ez egy sima bőri, fehér arcú szép leány és a keresztmama arcza barna és ráncos; ennek haja szőke mint a folyó arany, és a keresztmama haja fehér mint a hó; ennek piczi gyöngyfogai vannak és a keresztmamának nincsenek is fogai. Ez és a keresztmama, haha, nevetséges!

És a szép királyleány még jobban kacagott és minthogy ő kacagott, kacagott az egész udvar, de még a zöld frakkos inasok is az ajtóban kacagni kezdtek.

Ez felbőszítette az öregasszonyt. Felemelte botját és hallgatást parancsolt. Azután kezénél fogva odavezette keresztleányát a tükör elé, és mondá:

- Nézd meg magadat jól - és nézz meg engem. Ma szép vagy és fiatal, ma még hived a szépség, az ifjuság és a szerelem, de eljön az az idő a mikor mind a három el fog hagyni, a mint elhagytak engem. Most kacagsz - de akkor sirni fogsz; most folyó aranyként csillog fürtöd - de akkor fehér lesz mint a galamb szárnya; most még virul arczodnak rózsája - de el fog hervadni mint a kóró. Rövid lesz virulásod - hosszú lesz hervadásod, mert így van az az élet könyvében megírva.

Ezzel az öreg asszony megfordult és elhagyta az udvart.

S a szép királyleány, mintha a villám csapott volna le mellette, oly fehér és oly komoly lett. Nagy, ijedt szemekkel nézett körül, azután leborult arany kerevetére és sirni kezdett. Hiába vigasztalták hölgyei és édesatyja, az öreg király, hiába vették körül mulatsággal, szórakozással, a szép királyleány csak sirt és szomorkodott, napokig, hetekig, vigasztalanul, kétségbeesetten.

Ekkor a király szomorúságában nagyhangzú körlevelet bocsájtott ki és küldött szét világszerte, minden király udvarába. Kijelentette, hogy az a lovag, legyen az bárkinek fia, ki a szép királyleánynak megszerzi az örök szépséget, ifjuságot és szerelmet, kezét, koronáját és országát nyeri el.

Ezen időtől fogva, a király udvara élénkebbé vált mint valaha. A legtávolabb országokból jöttek oda királyfiak, lovagok, bölcsészek, tudósok, de egy se tudta a végzetes rejtélyt megfejteni, egy se tudta felfedezni: hol rejlik az örök szépség, örök ifjuság és örök szerelem titka.

És a szép királyleány ezalatt folyton sirt és bánkódott, míg arczának rózsái liliomokká váltak, karcsu termete még légiesebb lett és szemeinek ragyogását bádgyadtá tette a könyvek patakja. Az öreg király pedig nagyon elbusulta magát egyetlen gyermeke szomorú sorsán.

Ekkor egy szép reggelen szőkefürtös ifju kért engedélyt a bebocsáttatásra. Köpenye piros, arcza, mint a felkelő nap, hangja mint a csengetyűszó, kezében aranylant. S az ifju viruló

parasztmenyecskét vezetett kezén, ki pirospozsgás csecsemőt tartott karjai között. Az egész udvar csodálkozva nézte a sajátságos párt, a szép királyleány pedig mélyen elpirult, midőn szeme az ifju lángtekintetével találkozott.

S az ifju térdet hajtva a királyleány előtt, odamutatott a fiatal anyára és mondá:

- Szépséges királykisasszony, ime az örök szépség, az örök ifjuság és az örök szerelem. Szeress - és lesz arcz, melyen szépséged megujul; szeress - és lesz lény, melyben ifjuságod rózsái tovább virulnak; szeress - és lesz szív, melyben szerelmed tovább él!

S minthogy mindenki azt találta, hogy az ifjunak igaza van s minthogy a szép királyleánynak különösen jól esett minden szavát elhíhetni - összekeltek és ha eddig meg nem haltak, most is élnek, ha nem is személyesen, hát gyermekeikben.

A SZÖKTETÉS

„Ritka ember, ki a boldogságot türelemmel
elviselni képes.”

Paradoxonnak látszó bölcs mondás.

Még azt a sűrű fátyolt és a sealskin karmantyut. Készen van.

Emma tétovázó tekintettel néz körül szobájában. Nagyon halvány, és a sötét karikák nagy ibolyakék szemei körül álmatlan éjjelekről tanuskodnak. Habozva tesz néhány lépést az ajtó felé, midőn tekintete egy életnagyságu férfiarcképre esik, melynek deli alakjára és klasszikus szépségü arcvonásaira rózsás fényt vet a függőlámpa.

A fiatal asszony daczosan fordul el a képtől és szemei haragos könnyekkel telnek meg.

Nem akarja többé látni ezt a nyugodt arcot, ezeket a mosolygó szemeket, melyek le nem tudták olvasni szenvedő, kimerült arczáról az elmúlt hetek küzdelmeit. El akarja szakítani azt a lánczot, mely egy érzéketlen szoborhoz füzi, mely mellett szive jéggé dermed. Elég soká türt, elég soká szenvedett - legyen vége a habozásnak. Szép szerével nem sikerült, jó, majd drasztikus módon tanítja meg férjét arra, hogy értéke szerint megbecsülje. Nem, értékén felül fogja megbecsülni - ha egyszer elvesztette. S ez lesz az ő boszuja!

Mily édes őt egyszer kiragadni érzéketlenségéből s oly csapást mérni reá, mely még az ő elviselhetetlen hidegvérét is tönkre teszi! Mily édes tudni, hogy egyszer végre ő is úgy fog szenvedni mint szenvednek azok, kiket szívtelen közönyével megaláz. Egy Achilles sarka van - az a becsülete! - ott fogja őt megsebezni, s csak azt sajnálja, hogy nem láthatja a kítőző düh és szenvedély kifejezését szép közönyös arczán, ha nejét nem találja többé otthonában.

Igen, azt sajnálja, sokkal jobban sajnálja, mint örvend annak, a mi reá ezentul várakozik.

A fiatal asszony erre a gondolatra összeborzad és egy lépést tesz visszafelé; de csakhamar erőt vesz magán s mintha időt sem akarna többé hagyni magának a meggondolásra, felrántja az ajtót és a félhomályos lépcsőn leszaladva, a kapu előtt álló bérkocsiba veti magát.

- A központi vasúthoz, gyorsan! - kiált lelkendezve, s prémes köpenyébe burkolódzva, sűrűbben vonja össze arczán a fátyolt.

Emma a világ legszerencsétlenebb asszonya volt!

Mint gazdag édes atyjának egyetlen, elkényeztetett szép leánya, azon emberhez adták férjhez a kit szeretett, s ki különféle más rossz tulajdonságok mellett, még azon megbocsáthatatlan hibával is birt, hogy nagyon előkelő és nagyon gazdag volt, s ennél fogva imádott nejének minden legtulzottabb kívánságát azonnal teljesíthette.

Nem csoda tehát, ha Emma pár évi házasság után igen boldogtalannak érezte magát, olyan boldogtalannak, hogy nem volt reggel, melyen felébredve, ne kívánta volna, bár örökre tovább alhatnék.

Ne nevéssen senki a szegény asszony szenvedésein, melyek igen reálisak voltak. Hisz tulajdonképen nincs is képzelt szenvedés, csak az ok, mely azt előidézte lehet a képzelet szüleménye; a miatta való fájdalom azonban ép oly valódi, mintha bármilyen kézzelfogható szerencsétlenségnek volna következménye. A lélek szemcsalódása ez, mely elferdítve tüntet fel mindent, a kedély daltonizmusa, mely még a rózsaszínt is feketének látja.

Eljött az az idő, midőn Emma felfedezte, hogy férje tulajdonképpen szörnyen közönséges ember; egy szellemes, kissé nagyravágyó asszonyra nézve pedig semmi sem lehet kinzóbb, mint egy olyan emberhez lánczolja lenni, ki azt hiszi, hogy megtette kötelességét ha pontosan végzi dolgát, jószágait rendben tartja, példás háziéletet él és azt a sok jót a mit tesz, ki nem kürtölteti az ujságok által.

Ha Emma férje hatalmas, vállas alakján végignézett, mély keserőséggel gondolt arra, hogy ez a deli alak mily kevésbé felelt meg utóbb azon eszményképnek, mit magának felőle alkotott. Leánykorában afféle Artus királyt látott benne, afféle „vád és félelem nélküli lovagot”, ki tettei által dicsfényt fog szőni neje aranyszőke feje köré.

Ezen dicsfénynek elmaradása nagyon bántotta Emmát, még jobban pedig az, hogy Miksa ép oly kevésbé sejté, hogy nejevel szemben szószegő, mint sejté ama bálvány, mit a vadak fából vagy kőből faragnak és dühösen szétrombolnak, midőn azt tapasztalják, hogy alkotásuk meg nem felel azon igényeknek, miket az ember egy tisztességes, teljhatalmú istennel szemben jogosan formálhat.

Szegény Miksa! A milyen jól megtermett, egészséges egyensúlylyal bíró ember volt, észre nem vette, hogy a fellegekéből alkotott piedesztál melyen neje szívében áll, inogni kezd. Egy gyöngye lökés, és az isten porban hever; a legnagyobb baj a dologban pedig az volt: hogy sem az ég sem az asszonyszív, el nem lehetnek istenek nélkül.

Emma szép és szellemes volt és sokkal többet járt a világba, mintsem hogy észrevétlen maradhatott volna. Azonban erősen kifejlett, finom izlése nem engedte, hogy az őt környező közepszerűségek közül valakit kitüntessen. Férje legalább külsőleg hasonlított egy olimpusi istenhez, s a ki vele mérközni akart, annak mindenek előtt határozott fölénylyel kellett bírnia a többiek felett.

Magától értetődik, hogy egy napon mégis csak megtalálta azon egyéniséget, kit legalább izléstelenség nélkül állíthatott szembe férjével.

Edgar báró, az államférfi és szónok, mindazon fényes tulajdonságokkal bírt, miket Emma Miksában oly fájdalmasan nélkülözött. Ékesszólásával, hangjának érczes csengésével, melylyel elbűvölte az országházat, őt is megbabonázta; sötét tekintetének delejes ragyogása megremegtette szívet s a hírnév koronájától mely homlokán ragyogott, szinte káprázott a szeme.

Edgar báró határozottan eszményképnek termett és legyünk méltányosak - ennek teljes tudatával bírt.

Különben még egy kevésbé képzelődő ember is észrevette volna azt a hatást, a mit a fiatal asszonyra tett, s miután Emma szépsége és társadalmi állása folytán, épen nem volt megvetendő hódítás, Edgar báró elhatározta, - hogy imádatni fogja magát. Egy perczig sem kételkedett abban, hogy czélt ér nála ha egyszer rászánja magát az ostromra, s meghittjeinek körében már ugy beszélt Emmáról, mintha csak kezét kellene kinyujtania hogy övé legyen.

Mi tagadás benne! Ezen ragyogó jelenségnek és káprázató szellemnek, nem volt erős oldala a discrétió. Sőt ő maga volt saját hódításainak leghüségesebb krónikása, s ezenkívül taktikájához tartozott, azon nőket kiket kitüntettet, egymásnak feldicsérni, egy olyan hadicsel, mely elcsépeltségénél fogva már csak a nagyon tapasztalatlanoknál vezet sikerhez.

De épen Emma nagyon fiatal és nagyon tapasztalatlan volt s így Edgar magaviselete ingerelte. Reá eleinte még hatást tett az a fogás, hogy míg epedően az ő szeme közé nézett, Clarisse vagy Marianne tökélyeinek dicséneket zengte az az ember, a kibe szerelmesnek hitte magát.

A fiatal asszony egy ideig valóságos lázban élt, melyben nagy része volt az Edgar által folyton felidézett féltékenységnek, de tán még nagyobb része a szinte gyűlölséggé fokozódó

dépit-nek, mit férje ellen táplált. Emma akkor a világerért se tudta volna megmondani, mi bosszantja és ingerli jobban: Edgar kaczerkodása, vagy Miksa zavartalan nyugalma. Mert Miksa bizony nagyon nyugodt, nagyon higgadt volt. A férjek ezen példányképe észre sem vette, hogy Edgar mindennapossá vált házánál, s nyilván ideiglenes siketségben szenvedett, különben nem maradhatott volna oly egészen érzéketlen, a pletykákkal és czélzásokkal szemben, melyek az ő házi boldogsága fölött, a társaságban keringtek.

Emmának ez a zavartalan nyugalom imponált. Be nem vallotta magának, de akarva nem akarva el kellett ismernie, hogy ez a „közönséges ember” nem törpül jelentéktelen semmivé új ideálja mellett. Sőt inkább! Edgar nőies kaczerkodása, mely eleinte annyira felizgatta, lassanként elveszté előtte érdekét Miksa hidegvére mellett, olyannyira, hogy a férje ellen táplált dépit végre győzött azon ingerrel párosult érdekelttség fölött, mely Edgarhoz vonzotta.

Ez volt az igazi veszély percze és egyszersmind Edgar diadaláé is.

Azon lázas izgatottság, melyben Emma a napokat tölté, majd Edgar jövetelét lesve, majd dobogó szívvél tanulmányozva Miksa férfias arcát, míg jelenlétében Edgart a legfeltünőbbben kitüntető, végre elviselhetetlenné vált a fiatal asszonyra nézve. S ugyanakkor, midőn életét adta volna oda, hogy Miksában a szenvedély egy szikráját fellobbanni lássa, elhitette magával, hogy Edgar nélkül nem tud tovább élni, s elhatározta, hogy elmegy vele bárhova, csak ne lássa többé azon ember gyülvöl arcát, ki szerelmére olyan érdemetlenné bizonyult!

Igen, otthagyja őt, Edgar lovagiasságára bizva magát, ki tiszta szerelmével nem fog visszaélni. Megmutatja Miksának, hogy van egy ember, még pedig egy nálánál sokkal különb ember, ki azon kincsért mit ő értékelni nem tudott, odadob pályát, hirnevet, dicsőséget, egyszóval sok mindent, mit ő nem vethet a latba, miután birásukkal nem dicsekedhetik.....

A szöktetés eszméje, valljuk be őszintén, soha sem jutott volna Edgar eszébe. De midőn ama bolond kis szőke fejben megfogamzott, eredetinek s főkép hizelgőnek találta és nem mondott ellent. Hisz hozzá volt ő ahhoz szokva, hogy a nők szerelmökkel üldözzék, s ha eszeágában sem volt is, mint Emma naivul képzelte, pályáját ezen pikáns kalandnak feláldozni, egy pár hónapot rá akart szánni, azon eshetőség higgadt megfontolásával, hogy Miksával meg kell majd verekednie.

Igy történt, hogy Emma ama ködös őszi estén, prémes felöltőjébe burkoltan, a vasut felé robogott.

A második csengetés elhangzott és az utasok apró podgyászukat összeszededgetve, sietve tolongnak a kijárat felé.

- Csak gyorsan kedvesem, kitűnő kupét biztosítottam, hol egyedül leszünk, - susogja gyöngéden egy feltünően érdekes arczu férfi egy mélyen elfátyolozott hölgynek, ki ideges reszketegséggel simul karjához. A sűrű fátylon keresztül is látni, mily halvány a nő arcza és mily kisírtak szemei.

E gyöngéd biztatás még növeli idegességét és a mint a kijárat felé közelednek, csaknem visszaborzad a férfitől.

- Ne egyedül! Minek tette ezt Edgar? Feltűnő lesz.

A férfi arcán futó, diadalmas mosoly vonul el, s felelet helyett a nőt magával vonva, gyorsabban siet egy első osztályú kocsi felé. Már épen fel akarja oda segíteni társnőjét, midőn egy impozáns alakú, sealskin bundás úriember, tör magának utat a kijáratot még mindig betöltő tömegen keresztül és a beszállásra készülő párhoz rohan.

- Csakhogy el nem késtem! - kiáltja lelkesedve és stentorhangon. - Minden összeesküdött ellenem, nem bírtam szabadulni. No de hisz tudtam hogy jó kezekben hagytam Emmát s hogy mindenesetre külön kupét fogsz nekünk rezerválni. Mégis csak pompás gyerek vagy te Edgar!

Ezzel karjaiba emeli a majdnem elaléoló hölgyet és felszállva, a kupéba ülteti. Majd visszafordul a szinte kővé meredt Edgarhoz.

- Au revoir édes barátom, s ha épen a Riviera mellett vinne el az utad, szívesen látunk második mézesheteink alatt. Eljössz, ugy-e?

- Mindenesetre - felel a másik gépiesen s látható igyekezettel összeszedve magát, szinte hülye mosolylyal kalapot emel. Véghetetlen zavarában észre sem veszi, miképp a vonat mozogni kezd, s a vonatvezetőnek kell őt figyelmeztetnie, hogy lépjen vissza.

Ekkor, mintha csak most jutna neveltséges helyzetének öntudatára, fejére csapja kalapját és egy elfojtott káromkodással, majdnem szaladva hagyja el a pályaudvart.

Mig Edgar reszketve a dühtől, az első bérkocsiba veti magát s azon tépelődik, hamarjában hova menekülhetne neveltséges kudarcza elől, Miksa kényelmesen helyezkedik el a kupéban és szivarra gyujtva, kedélyes bonhomióval fordul nevéhez, ki némán, mintegy álomban ül vele szemben.

- Milyen ritka szeretetreméltósággal gondoskodott rólunk az az Edgar! Ragaszkodása valóban megható, hisz folyton csak velünk foglalkozik. Tegnap este például, egyedül vagyok a kaszinó olvasótermében, midőn a mellette lévő „chambre séparée”-ban beszélgetést hallok és felismerem Edgar hangját, ki néhány pajtásának részletesen mondja el mai elutazásunk programját. Nagy érdeklődéssel hallgatták s nem képzelheted milyen finoman fűszerezett, pikáns megjegyzésekkel szakasztották olykor félbe, mulatságos elbeszélését.

Emma biborvörösén, egész testében remegve, felugrik.

Ő az egészből csak annyit ért meg, hogy férje kijátszotta s hogy mind a mellett nyugodtabb és közönyösebb, mint valaha. Edgar nyomorult eljárásával nem is gondol.

- Nem hiszem! Koholmány! - kiált fel szikrázó szemekkel.

Azután tehetetlenségének és szégyenének érzetében, indulatosan veti magát egy sarokba és keserves könnyekre fakad.

Ekkor egy hatalmas kéz ragadja meg karját, olyan erővel, hogy felsikolt s egészen közel magához látja Miksának a felismerhetlenségig eltorzult arcát. Teljesen átváltozott hangon sziszegi fülébe.

- Csak nem ő miatta sírsz?!

Ez a durva érintés, ez a halvány, indulattól rángatózó arc, ez az átváltozott, sziszegő hang, egészen másképp hatnak a fiatal asszonyra, mint várható volna. Könyei hirtelen felszáradnak és arcát rózsás pír özönli el.

- Miksa, te féltékeny vagy, te szeretsz! - kiált fel ujjongva és sirva és nevetve, kitörő boldogsággal, a férfi karjaiba veti magát.

Vagy egy órai, csókkal fűszerezett magyarázat után, a kimerült asszonyka, fejét férje vállára támasztva elaludt s Miksa szokott hidegvérével, nyugodtan néz le rá.

- Mégis csak jó - mormogja fogai között - hogy ily ügyesen mentettem meg a látszatot és le nem lőttem ezt az embert. Még azt merték volna hinni, hogy okom volt a féltékenységre.

DRÁMA A BÁLTEREMBEN

Első bálja volt a mióta menyecske. Kis fürge lábai egy egész álló évig pihentek, ha ugyan pihenésnek lehet nevezni azt az örökös nyugtalanságot, a melyben Ella élt. Ő híres volt arról, hogy nem bir soká egy helyen maradni, s ha csak szerét tehette és asszonyi méltóságáról megfeledkezett - mi, köztünk legyen mondvá, gyakran megtörtént - a közönséges lépést mindig egy pirouettel toldotta meg. Lánykorában ugyancsak kapós volt a bálokon, pedig legkevésbé sem volt szép. De hát ki tudott volna ellentállni az ő villyszerű repülésének, mely nem volt táncz, de lebegés. Karcsu, finom alakját úgy ringatta a zene rhythmusa, mint a virágszálat a szellő, s lábainak oly természetes volt a kötött lépés, mint a költő gondolatának a kötött szó.

S ha nem tánczolt - kaczagott. Kaczagott azzal a zeneszerű, tiszta, elragadó kaczagással, mely a gyermekek és a nagyon boldog emberek sajátja. A ki őt egyszer nevetni hallotta, érezte, hogy egy olyan lényvel áll szemben, ki nem tudja mi a szenvedés s ki az élet gondját oly kevésbé ismeri, mint a pillangó, mely virágról virágra röppen és nem gondol azzal, hogy az a nap melynek sugarában fürdik, le is fog áldozni egyszer.

A kis asszonyka megfogadta, hogy nagyon szépen fogja magát a bálban viselni; csak néhány tóurt tánczol s azután oda ül az asszonyok közé s szép, komoly képeket vág, a hogy ez egy tisztességes matrónához illik.... Jaj, de Ella nyilván a cigány nélkül számított! Megfeledkezett arról, hogy soha se tudott lábaival birni, ha a puszták barna fia egyszer rá kezdte a frisset, s hogy ilyenkor a: „szabad kérem nagysád”, ellentállhatatlan syréndalként hangzott füleiben.

S csakugyan nem telt bele egy fél óra s épp úgy megforgattatta magát mint lánykorában; fürtei elszabadulva röpködtek körül pikáns arczocskáját s tánczközben mint egy boldog madár csicsérgése, hangzott fel minduntalan az a kedves, elbájoló kaczagás.

Olykor helyére visszatérve, ott találja férjét, a széke mögött egy oszlophoz támaszkodva, s a magas, komoly férfi hideg arczán, gyöngéd mosoly vonul el, a mint lehajol kis nevéhez.

Majdnem atyai az a gondoskodás, melylyel vállalai köré teszi beléptijét, s kezével kisimitja homlokából zilált fürteit. A kis asszonyka elégedetten néz fel reá, s óh! hogy szeretné most karját nyaka köré füzni. De a milyen elkényeztetett, akaratos kis jószág, mégis tudja, hogy az ilyet bálban tenni nem szabad, s így csak nagyon szerelmesen néz fel reá, olyan szerelmesen, hogy a férfi felkapja fejét s arczán ismét feltűnik az a fásult, hideg vonás, melyet egy percze elüszött onnan Ella kedves enyelve.

S a bál tovább foly.

Polka után csárdás következik, egy hosszú, gyakran ujrázott csárdás; csárdás után keringő. Ella kézről-kézre jár; ő a bál legünnepeltebb tánczosnéja. Piczi lábai csaknem szikrákat szórnak már az örült rohamban s nincs a ki ezt megakadályozná. Ahányszor most visszatér helyére, hiába keresi a férjét, ő a ki mindig olyan figyelmes szokott lenni, ma megmagyarázhatatlan módon eltűnt.

Ella röstel utána kérdezősködni, szégyeli magát hogy egyedül hagyja, ma, első bálján, s az első perczet felhasználva, melyben azt háborítlanul teheti, elvegyül a tömeggel, s maga indul keresésére.

A másik teremben whisteznek, de férje nincs ott, hisz soha sem szokott kártyázni. Egy mellékszobában senkit se talál, az üres, s onnan egy kabinetbe akar lépni, melynek bejáratát nehéz bársony függönyök árnyalják, s melynek fehér atlasz pamlagára antik formájú

függőlámpa vet rózsás világot. Ellát vonzza a derengő félhomály és nyugalom, már-már ott áll a küszöbön, midőn egyszerre ijedten visszahököl.

A kabinet mélyén, egész exotikus viráglugas közepette, áll egy második pamlag s azon egy fiatal párt vesz észre. Illedelmes, feszes távolságban ülnek egymás mellett, mindazáltal bizonyos ösztönszerű érzés készíti a visszalépésre, bár a férfiban férjére ösmer. A leány, ki mellette ül, a legszebb nő kit valaha látott. Valóságos junói alak, vállaira lebecsátott gesztenyeszín hajjal, s nagy sötét szemekkel, melyek merengően néznek maguk elé, míg az üde ajkak körül fáradt, bánatos mosoly játszik.

A fiatal asszony maga sem tudja mit tesz, midőn a függöny mögé, egy szék mellé rejtőzik, hogy észrevétlenül megfigyelhesse a párt. E mozdulat egészen ösztönszerű, nem tudna számot adni róla, s szokásos, gyermekded módjára felkaczagna, ha valaki azt állitaná - hogy féltékeny. A kételynek még árnya sem fért soha lelkéhez. Olyannyira hozzá van szokva a szeretet-hez, a fellegetlen boldogsághoz; húsz éves szívének zománcza még oly érintetlen, hogy a legérthetőbb célzat is visszapattanna, tapasztalatlan ártatlanságáról.

S mi az mégis, hogy összerezzen, midőn a szép barna leány megszólal?...

- S lássa Endrey - mondja halk, fátyolozott hangon - én rég azt hittem, hogy végkép elfelejtett, hittem és belenyugodtam.

A férfi előrehajol és szenvedélyesen megragadja a leány kezét:

- Éva!

A leány nem vonja vissza kezét. Hosszan, szomorúan néz a férfi arcába, s így maradnak mozdulatlanul, szó nélkül, perczekig.

Ella egész alakjában megrendül. Öntudatlanul, még semmit sem értve abból, a mit lát... de egy villamos folyam árad ki onnan a lugasból s megremegetti minden idegét, úgy hogy fuldokolva felzokog... Félős tekintetet vet körül... Nem hallotta senki... Aztán pillantása ismét visszatér figyelme tárgyaihoz. Még mindig mozdulatlanul ülnek egymással szemben, csakhogy vonásaik sajátságosan meglágyultak... mintha megittasodtak volna egymás nézésétől...

A fiatal asszony mereven, kíváncsian nézi férjét... Ez a nézés nagyon fáj neki s még sem bírja szemeit elfordítani... néz és bámul... Ugyanazon arc-e ez, melyet oly régen ismer; ugyanazon szemek-e ezek, melyeknek fényét mindig oly bágyadtnak, hidegnek találta; ugyanazon ajkak-e ezek, melyeket ezerszer csókolt?... Most egy ismeretlen, sóvár mosoly remeg rajtuk s ettől a mosolytól Ella tagjai elzsibbadnak, feje szédül, térdei roskadoznak... A mit most érez, hirtelen, minden átmenet nélkül érez, azt soha sem érezte eddig férje iránt..... Végtelenül gyenge lesz... egész akarata elhagyja... egész lénye elolvad, elvész - ő b e n n e. Nem látja többé azt a szép leányt mellette, nem lát semmit, egyedül csak őt látja s szemeivel mohón szívja magába átszellemült arcának minden vonását, míg keze görcsösen fogódzik a szék támlájába, hogy oda ne rohanjon s lábaihoz ne vesse magát.

Fáradtan támaszkodik a falhoz, midőn férjének hangja üti meg fülét. Feje ugy szédül, szive oly örületesen dobog, hogy első szavai érthetetlen morajként hangzanak el előtte. Lassanként azonban mégis megérti, mit beszél; egy egész epizódot mond el életéből, melyről Ella mit sem tudott eddig, s szavai mindörökre tönkre teszik azt a rövid multat, melyben oly kimondhatatlanul boldog volt.

- Értse meg Éva - mondja a férfi végre fáradt, töredezett hangon - nem lehettem háládatlan nagybátyám iránt, kinek neveltetésemet, carriéremet, mindenemet köszönhettem! Tudtam, hogy csak ugy hal meg nyugodtan, ha egyetlen leányának ki árva és vagyontalan, oltalmamat

biztosítja s az ő ártatlan gyermekszívét, mely oly rajongó szerelemmel csügg rajtam, kezeim közé teszi le. Nem-et mondhattam-e, tudva, hogy ezzel azon ember leányának szívét töröm meg, ki több volt mint jóltevőm, ki atyám és igaz barátom volt?... Hisz elvégre is jó kis asszonyka - folytatja keserű nevetéssel, - s igyekszem is boldoggá tenni... Csakhogy ez persze kissé egyoldalú boldogság....

A sápadt leány mellette, e vallomásra összerezzen és még sápadtabb lesz. Kezét kiragadja a férfi kezéből és feláll.

- Elég! - mondja határozottan. - Önnek ott a helye és kötelessége, az enyém pedig szegény beteg anyám mellett van, és ha ez elhal.... akadozik s nagy szemei szomorú, révedező tekintettel néznek maguk elé.

S most egyszerre minden elhomályosul a fiatal asszony szeme előtt... Annyit még lát, hogy férje egy elfojtott kiáltással karjaiba kapja a leányt s arczát, nyakát, szenvedélyes csókokkal borítja, azután forró borzongás fut végig tagjain, a vér mind szívéhez tolul és kezei, arcza jéghidegekké válnak, s körülötte minden égni kezd... A csillárok egyes lángjai egész tűzszlopokká lesznek, melyek mind feléje törekszenek s zúgva csap össze felette a tűztenger.

Midőn magához tér, a kabinet üres s ő még mindig a falhoz támaszkodva áll, csoda, hogy össze nem rogyott. Isszonyúan fáradt és egész testében fázik és remeg. Szívét görcs szorítja össze, melytől nem bír szabadulni... pedig oly elviselhetetlen érzés ez, melyet perczekig kiállani is gyötrelmem.

A nagy teremben épen egy eszeveszett galoppot járnak.

Ella az ajtóhoz rohan. Félig eszméletlen, de az indulat emberfeletti erőt kölcsönöz neki. Mindjárt az ajtónál elkapja egy tánczosa. Ah! milyen jól esik neki ez az örületes repülés! Kézről kézre megy, s bár lélekzete elakad, s arcza ólomszint ölt, az a görcsös nyomás szívében egy perczig sem hagyja nyugodni...

A halálra sebzett vadnak rohanása ez, tüskön-bokron keresztül, míg végre összerogy, hogy páráját kiadja.

- De most elég volt Ella, - mondja egyszerre mellette egy nyugodt hang, mely a milyen kedves és megszokott, most mint egy éles tör járja át egész valóját.

Iszonyúan lankadt, de csodálatos önuralommal tartja fenn magát. Egy vad sugár villan fel szemeiben, a mint felnéz Endreyre... a körülállók észreveszik - de a férj nem. Endrey szeme addig is a míg nejevel beszél, ott jár a közeli ablakmélyedésben, hol viruló narancsfák alatt, mozdulatlanul mint egy márványistennő, ül egy csodaszép barna leány.

Ella szemeivel követi férje tekintetét és a görcs szívében még elviselhetlenebbé válik. Kis kezével olyat szorít férje karján, hogy az felsziszeg.....

Ez a sziszegés magához téríti Ellát s arcza rögtön átváltozik. A szenvedély egy pillanat alatt, tökéletes színésznővé teszi az ártatlan gyermeket. A régi kedves mosolylyal arczán néz fel férjéhez.

- Csak még egy keringőt Béla, még pedig magával!

A férj sokkal közönyösebb, mintsemhogy nem-et mondana. Apathiájában hozzászokott neje minden kívánságát parancsnak tekinteni, már azért is, mert Ella nem mondhat olyat, a mit megvitatásra érdemesnek találna.

Nem látja a fekete karikákat a fiatal asszony szemei körül, azt sem látja, hogy ajkai szederjések, mint egy halottéi... Karját dereka körül fűzi és elindul vele a Coppélia-keringő ringató zenéjére.

Neki is jól esik, így tánczolva kitombolni szenvedélyét, s nem veszi észre, hogy tánczosnéja mindnehezebben támaszkodik karjára s hogy utoljára már csak viszi, ragadja magával a levegőben, mint egy élettelen terhet.....

Végre az ő lélegzete akad el, nem bírja tovább, s míg szemei mohón futnak végig a termen, hol nyilván nem találják többé azt a kit keresnek, neje karját karjába fűzi és a buffet felé vonszolja őt.

Ella a táncz alatt nagyon nyugodt lett. Fuldoklása megszűnt, sőt a lélegzet is alig emeli keblét. Mig férje leülteti, egy mozdulatot tesz, mintha kis prémes gallérkáját keresné. Endrey, ki ugyanis egy ürügyn törli fejét, hogy oldala mellől szabadulhasson, azonnal elindul a gallérkáért.

Alig ért azonban a buffet ajtajához, midőn egy velőtrázó sikolyt hall, s mig megfordul, már rémült kiáltások töltik be a termet.

Ella lecsuszott a székről és a földön elterülve fekszik.

Kezében egy kiürített vizespoharat szorit görcsösen, s alakjának merevsége, az élettelen, nyitott szemek, a violaszín száraz ajkak, elárulják a megrémült társaságnak, mely sűrű tömegben gyűlt a fekvő köré - hogy ez nem ájulás.

Az esetleg jelenlevő orvos, már is feltépte a fiatal asszony ruháját.

- Meghalt - szivszélhűdés! - mondja néhány pillanat mulva, a pohárra mutatva, mit a halott még mindig kezeiben tart.

És a mig Endrey kétségbeesetten borul a holttestre, egy fehérarczu, szép barna leány, térdre veti magát a tömeg között és arczát kezeibe rejtve, esküt tesz magában, hogy egy élet lemondásával fogja levezekelni azt, a mit ma este akaratlanul e halott ellen vétett.

IN VINO VERITAS!

- Mégis csak szeretném tudni, maga miért nem házasodott meg? - kértem Marczel bácsit, ki lassan fel alá járt a boudoirban, míg a salonban élénken csevegtek és még élénkebben tarokkoztak.

Marczel bácsi megállt előttem és mosolyogva, lassan eregette a füstöt félnyitott szájából, melynek még mindig ép fogsorai, vakitón csillogtak ki az őszbecsavarodott bajusz alól.

- Miért? Hja lelkem, mert egy ideáлом sem állta meg a pezsgő-próbát - felelé szokott vontatott, indolens hangján, és tovább folytatta sétáját.

- A pezsgő-próbát! Hát ez micsoda próba? - kértem nevetve. - Kifogás, légből kapott üres kifogás, melylyel inquisitori szeszélyem elől ki akar térni. De ez egyszer nem sikerül. Megfogadtam és... ce que femme veut Dieu le veut!... hogy ma este nyomára jövök annak, egy ilyen érdekes, szeretetreméltó, ellentállhatatlanul kiálthatatlan és azonfelül jómódú ember mint maga, hogy maradhatott agglegény.

Marczel bácsi eldobta szivarát és mellém ült a kis diványra.

- Becsületszavamra, úgy volt mint az elébb mondtam, - szólt ünnepélyesen mellére téve kezét - ha nem hiszi, elmondom hogy történt.

- De nem ültet fel, nem gondol ki valami bolondos történetet, csakhogy megszabaduljon kíváncsiságomtól?

- Maga kis skeptikus. Jól van, hát esküszöm, azon szerencsés szerencsétlenségre, vagy szerencsétlen szerencsére, melynél fogva egy leány sem tudott végkép hálójába keríteni, hogy minden szó a mit mondani fogok, olyan igaz, mint a szentírás.

- Huh milyen ünnepélyes eskü! főképp ha az ember tudja, hogy Marczel bácsi körülbelül úgy hisz a szentírásban, mint én a férfihűségben. De azért csak beszéljen, majd kiszedem én magamnak valahogy az igazságot a maga szatirikus rhapsodiáiból.

- De ha mondom, hogy ez egyszer nem fogok improvizálni, hanem szent igazat beszélek, olyan igazat, a milyen igaz, hogy Leontine a legszebb leány volt kivel életemben találkoztam. Egészen az én izlésem - mindenek előtt magas...

- Ejnye beh goromba Marczel bácsi!

- Ha mindig szavamba vág, semmit sem fog megtudni kicsi húgom, - felel Marczel bácsi kedvetlenül, - különben legyen, tegyük úgy, hogy egészen akkori izlésem, - maga még akkor rövid ruhát viselt s így nem apprehendálhat - magas, nyúlánk, a legszebb szoborszerű termettel és olyan nyakkal!.... A milói Vénus hozzá képest valóságos fatuskó, már azért is, mert nincsenek karjai, míg Leontine karjai még szebbek voltak mint a nyaka... Hát még az arcz! Az a nemes, bájos Madonna-arcz, a nagy ábrándos kék szemekkel és gyermekded ajkakkal, melyeknek ártatlan kifejezéseért „Szeraf”-nak keresztelte őt el a fiataltság!

- S csakugyan volt valami angyali, érintetlen, meghatóan ártatlan Leontine megjelenésében, mely engem, a nagyvilág raffinement-jaival jóllakott világfit, teljesen megbabonázott... Ábrándossá, rajongóvá lettem, mint egy tizenhét éves fiú, ki első ideálja előtt nem meri elárulni szerelmét, félve, hogy ez a tulvilági lény szárnyra kél és elröpül, földi szenvedélyének profán érintése elől.

- És aztán, az a háziasság, az a szorgalom, az a bájos, keresetlen szendesség!

- Egy bizalmas perczen bevallotta nekem, mennyire gyűlöli a társaságot, a nagy világ zaját és felületességét; bevallotta, hogy egyetlen vágya egy szerény, csendes otthonnak boldogító nemtője lehetni! Ha délutánoként meglátogattam, mindig kézimunkával volt elfoglalva, kis nővéreinek ruhákat varrt, vagy pedig a szegényeknek készített meleg öltönyt s valahányszor így elfoglalva láttam, eszembe jutott Penelope, Cornélia, az ó-kor valamennyi eszményi nőalakja, melyek a milyen istenien szépek voltak, a női erények mintaképei gyanánt szerepeltek! Mindennap hálát adtam istennek, hogy egy ilyen kincset találtam, és százszor megkértem volna, ha biztosabb lettem volna vizsontszerelméről.

- De ezen szűziesen tiszta arczról semmit sem birtam leolvasni s ha olykor képzeltem is hogy melegebben, gyöngédebben pillant reám, még sem mertem nyilatkozni, félve, hogy elriasztom, megijesztem.... Egy szóra vártam, melylyel némikép elárulja vonzalmát, ébredő szívének egy jelére, melyhez vallomásomat fűzhetem, midőn, ezen gyötrő bizonytalanságom közepette, farsang elején egy nagy estélyen találkoztunk.

- Tudva Leontine milyen vonakodva jött el e zajos multságba és látva, milyen hideg közönnyel bánik a fiatal emberekkel, kik örömet körülrajongták volna, egész estémet neki szenteltem. El nem mozdultam oldala mellől és kimondhatatlan gyönyörrel hasonlítottam össze ezt a bájos, szende jelenséget, egyszerű, keresetlen öltözetében, a felpiperézett, kaczer asszonyokkal, és feltűnő, öntudatos fellépésű leányokkal körülöttünk. Souperhoz is én vezettem és egy kis sarokasztalka mellett foglaltunk helyet, egyedül, fejünket összedugva, édesen csevegve, mint két boldog szerelmes.

- Vidám zaj volt a teremben, egész kis bachanal. A pezsgő csak úgy folyt s bár én soha sem nyulok hozzá, bőven töltöttem belőle Leontinnak, ki mint minden asszony, szerette az édes bort. Elragadtatva néztem mint pirul fehér arcza az illatos nedvtől, és tán - legalább úgy képzeltem, - az én tekintetemtől; hogy ragyognak fel ábrándos szemei a társalgás hevében; - egy kézsoritást koczkáztattam, az visszonzva lőn; bátrabb, ékesszólóbb kezdtem lenni, vallomásom ajkamon lebegett.... midőn a Szeraf egyszerre eltolta tányérját és egy fesztelen, nála egészen szokatlan mozdulattal hátravetve magát székében, felkiáltott:

- „Pompás egy pezsgő, soha sem ittam jobbat! S ez az egész multság is milyen fesch! Lássá Marczel, ez nekem való élet, ez a zaj, ez a vigság, ez a fényüzés, ez a pompa!”

- A szó ajkamon akad - kővé meredten bámulok szép vis-a vis-mra, ki mintha egyszerre kicserélték volna, csöppet sem hasonlít többet a Szerafhoz.

- Leontine hangosan elkaczagja magát.

- „Haha, milyen képet vág Marczel, mintha kisértetet látna. Hát van abban valami, ha egy szép leány szereti a vig életet. Nézzen meg jól - s azzal egy kaczer pillantással végig nézett királynői alakján - apácának teremtett engem az Uristen, így, jó kedvében?”

- De - rebegtem, mindjobban elképedve, - csak az imént mondta, mily rosszul esik ez a zaj, ez a vigság, mennyivel boldogabb otthon, testvéreivel, a csendes házikörben.

- „Mondtam? hogy ne mondtam volna, - felel a Szeraf vállat vonva, - hisz mama mindennap huszonötször ismétli, hogy sohse kapok férjet, ha elárulom mennyire szeretem a gyémántokat, szép lovakat és multságot, s így engedelmes leány létemre, maga előtt az ellenkező extrembe csaptam át. Mert maga jó parthie, ugy-e?” - folytatá, egy bizalmas fejbőlintással szemem közé nézve s felém tolva poharát.

- Én gépiesen töltögetek neki, ő fenéig üríti a poharat és kezeibe csap.

- „Oh be jó volt, oh be pompás! Ha a maga felesége leszek, mindennap champagnit iszunk és azután milyen házat viszünk, milyen soirékat adunk! Az egész arisztokratia hozzánk fog járni, mert a mama mondta, hogy a maga mamája báróné volt és ennek a révén...”

- De Leontine nagysád, - feleltem végre, meglepetésemből felocsudva - nem ezerszer mondtam-e önnek, hogy rangirozni akarom magamat ha megházasodom, hogy csöndes falusi életet akarok élni, szűk családi körben, a mint az izlésemnek megfelel? És ön úgy tett, mintha rá akarna állni.

- „Hogyne, persze. Mindenre rá kell állni, ha az ember jó parthiet akar csinálni. Hanem aztán - és a Szeraf a legbájosabb szemtelenséggel orrom alá tartá fehér kezeit, egy kecses mozdulattal jelezvén, hogy fog majd később az ujjá köré tekerni. - Már annyi idős és még sem tudja, hogy a férj csak eszköz.”

- S mi a cél, kisasszony?

- „Hát az minden leánynál más. Mama azt állítja, hogy nekem nincs temperamentumom... mintha mi azt, ha van is, a mamáink orrához kötnők... s ennél fogva rossz célra nem fogom magát felhasználni. Igaza van mamának. Olyan ambíciózus vagyok, hogy fedhetetlen asszony leszek, mert fájdalom, csak így csinálhat magának az ember positiót, ha nem mágnásnő, vagy egy pénzt kölcsönző milliomos felesége... a kik nem szorultak az ilyen önmehtagadásra...”

- És a Szeraf mélyen felsóhajtott.

- S ön ezt az önmehtagadást, csak positiója kedvéért gyakorolná... Hát irántam való szerelme, ha egyszer nőm lesz?

- „Mikor mondtam én magának, hogy szeretem? Nem hiszem, hogy szeretni tudok, de ha tudnék is, nem egy olyan blazirt, kiélt ember volna az izlésem. A nyáron Görzben voltunk és egy csomó marineur udvarolt nekem. Azok aztán a chic emberek, azokban van tűz, merészség, szenvedély. Az egész esztendőt a tengeren töltik s ha egyszer szárazra jutnak, annyira el vannak ragadtatva az asszonyoktól, hogy az embert tökéletesen kiforgatják valójából. Jaj milyen jól mulattam!”

- És a Szeraf újból elémbé tolja poharát.

- De már akkor felállunk. Én visszavezetem a salonba és leültem. Azután szót sem szólva, engedelmet sem kérve, fogom a kalapomat és megyek. Másnap korán reggel utban voltam hazafelé s úgy utaztam el, hogy hat évig nem látott a pesti társaság.

- Nos, és ez mit bizonyít? Talán csak nem azt akarja ezzel az épületes történettel kimutatni, hogy igaza volt, midőn meg nem házasodott? Hála istennek, nem minden leány Szeraf.

- Persze hogy nem, unalmas volna. A hány a leány, annyi a szerepök.

- Marczel bácsi, maga túloz. Mit bizonyít egy példa? az kivétel is lehet.

- Kivétel - haha! Tudja hugocskám, hogy ama végzetes est óta legkedvesebb sportom: az asszonyok és leányok megpezsgőztetése. Szavamra mondom, még egyszer sem történt, hogy ezen próba következtében nem jutottam valami olyan hibájuk vagy legalább olyan gyengeségök nyomára, mit feleségemben kifogásoltam volna.

- Csitt! - mondom, szájára téve kezemet s a salonra mutatva, hol a tarokkozók épen felálltak, - tartsa titokban veszedelmes felfedezését, mert ha sokan megtudják és a maga csele követőkre talál.... attól tartok, hogy kihal a világ....

NYÁRÉJI ÁLOM

Hedvig épen le akarta oldani csolnakát lánczáról, midőn a holdfényben egyszerre egy fekete alakot látott szaladva közeledni, ki kalapjával integetett. Azt a fiatal münchenit ismerte fel az alakban, ki rendesen szomszédja volt az asztalnál, s ki pár nappal ezelőtt egy krajnai kirándulásra indult. Boszankodva, hogy az épen holdfény-sétáját zavarja meg, meglehetősen durczás arczzal várta be a fiatal embert, ki végre lihegve ért eléje és egy csomó harangalaku virágot nyomott markába.

- Lássá, - kiáltá lelkendezve, - ennyit találtam abból a virágból, a mit az az ügyetlen, álomlátó „Minnesänger”, még az ördög segélyével is hiába keresett. Lábaihoz teszem le a boldogság virágait, melyek olyan kékek, olyan kékek, mint az ön.....

Azonban eszébe jutva, hogy Hedvignek történetesen macskaszeme van, egyszerre csak fennakadt.

- Mint az én harisnyáim, - egészíté ki a leány szárazan. - Köszönöm - és milyen frissek! - folytató, csakhogy valamit mondjon.

- Hogyne, egy Selterviz palaczkban hoztam haza, egyenesen Hermagorból.

A „boldogság kék virágai”, melyeket egy köpczös, egészséges képü uri ember Selterviz palaczkban hozott le a vadregényes Hermagor meredekeiről, tán elbájoltak volna más halandó hölgyeket. Hedviget azonban a festői holdfény-staffage daczára, sem hatotta meg table d’hôte-lovagjának hőstette, sőt rendkívüli megkönnyebbülésére szolgált, midőn az fáradság ürügye alatt, mely különben meg is látszott rajta, elbucsuzott tőle hogy hálósapkáját feltegye, mely bizonyára jobban illett hozzá mint az a dicsfény, mit a hold zsemlyeszőke fürtei köré szótt.

A leány ismét egyedül maradt a holdsütötte tóparton, a virágokkal kezeiben, melyek, midőn a müncheninek prózai alakja a távolban eltűnt, mégis némileg érdekelni kezdték.

Hermagorról, Krajna e szép, vadregényes tájáról beszéli a monda, hogy sziklás bércein nő a boldogság virága, az a mesés virág, melyről a német mesterdalnokok regélnek és melynek keresésére indult Heinrich von Ofterdingen kobozzal egyik, karddal másik kezében. Maga a sátán volt vezetője - de a csodás virág, melynek kelyhében nyugszik az ember legfőbb vágyainak teljesülése, az ő számára is csak álom maradt és ábránd. Ő lett a mesterdalnokok Byronja és dalaiban sir és zokog az a névtelen epedés és ki nem elégített vágy, melyről közönséges emberek oly kevésbé birnak fogalommal, hogy magát a varázsos kék virágot vélik feltalálni, midőn egy csokor gencziánát szakasztanak egy meredek sziklafalon.

Mert gencziánákból állt az a csokor, mely Hedvig ölében feküdt, a mint künn himbálózott az ezüsthényben uszó tavon és midőn álmodozó mosolylyal letekintett reájuk, arra gondolt: mily könnyen válhattak volna e virágok az ő számára a német rege varázsos virágaivá, ha egy más, egy kedves kéz szakította volna azokat. S a virágokról szeme a ragyogó mélységre tévedt, melyből ezer meg ezer fénylő szempár vágyva tekint más ezer meg ezer fénylő szempárra odafönn, onnan pedig fáradtan szegződött a partra, melynek villái és házikói a kísérteties fényben, mind sajtósabb, fantasztikusabb alakot kezdtek öltetni.

Festői lovagvárákká váltak, meredek sziklafalakra épített bástyákkal és csipkézetes diszű tornyokkal, melyeknek vadszólóval benőtt erkélyein fehér ruhás nőalakok tüntek fel. Öveiken csillogott a drágakő, hosszan lelógó haj fonataikba gyöngy és gyémánt volt fűzve, szemükben méla ábránd, ajkaikon szerelmes, igéző mosoly, a mint letekintenek a ragyogó vértekben küzködő lovagokra, a czimerekkel és lobogókkal ékített köröndben. Távolabb, mintha maga a

Wartburg omladozó falait látná, puszta termeivel, magányos bástyaival, melyeknek fokán egy sötét alak áll, annak az alakja, ki már a középkorban elénekelté azt, a mit későbbi költő-nemzedékek csak variáltak:

„Denn alle Wollust auf Erden
Ist gemenget mit Bitterkeit!”

Az alak int neki. Arcza idegen, de mégis ismerős, szeme azt a nyelvet beszéli, melyet úgy tanult meg, hogy soha nem felejtí el többé. És e szemek ékesszóló, parancsoló pillantása hívja, vonzza maga után, fel a vár omladozó lépcsőin, tekervényes kertjeibe, melyekben egykor dalnokok hangja szólt, madárdal helyett. De nem is egykor, most e perczen, mintha felelevenednék a rég elhangzott zene alvó visszhangja és újra szólna az ujjongó tavaszi dal, az epedő szerelmes ének. A tekervényes, mohval benőtt utak megnépesülnek és himezett ruhás, bársony föveges nyulánk alakok jelennek meg Hedvig előtt. Mind ifju, mind szép, mind kobozt tart kezében és mind virággal kínálja meg a leányt .....

Az egyik rózsát nyujt neki és megénekli a szerelmi kéjt, a másik narancsvirágból koszorut fon és két szív örök egyesülésének örömét zengi, egy szép ifju leveszi fövegéről sötétvörös szegfűjét és fülébe súg egy édes dalt, tiltott boldogságról, melyről álmodni sem mert eddig.... mindenünnen dal, virág, illat veszi körül, megigézve, csodahálóba fonva meglepett szívét....

S nem bír menekülni, pedig menekülni szeretne, ki e mesés tömkelegből, mely idegeit felizgatja, de szívét oly hidegen hagyja, ki és vissza a magányos várfokra, hol az a sötét alak áll, néma ajkakkal, üres kézzel, de melynek szeme édesebben szól az édes dalnál, mig ujjá a távolba mutat, hol egy holdfénybe burkolt sziklacsúcson, magányosan ringatózik egy nagy égkék virág.

Hedvig szívét egyszerre végtelen, ellenállhatatlan vágy tölti el a virág után és szalad, rohan ki a varázskertből, le az omladozó lépcsőkön az éjjeli harmattól ázó országútra.... Letün a hold és megvirrad .....

A virradat hidege átjárja egész valóját, ruhái nedvesen csüggnek le róla, czipőjét szaggatja az ut köve és tövise,... de ő csak megy tovább, arra, merre a sötét alak a várfokon mutat, a sziklás bércz felé, hol a kék virág virul. Nem érzi a felkelő nap melegét, sem a dél epesztő hőségét, mely a mind meredekebbé váló utakat égő, tikkasztó lángba borítja, csak megy, vonszolja magát feljebb, mindig feljebb, mig elaléló tekintete sóváran függ az égkék szirmokon. Érzi, hogy el kell érnie a virágot ha mindjárt belehal; érzi, hogy kezében tartani, illatát beszívni, tekintetét kelyhébe mélyeszteni - annyi lesz, mint elérni azt a boldogságot, melyet más halandó ember nem ismer és a költő is csak álmodik!

Még egy hegy előtte és most még egy sziklafal; véző lábakkal vonszolja magát odább, agya ég, lélekezete eláll, mig közelebb és közelebről mosolyognak reá az égkék szirmok, mint egy hívó, igéző, szerelmetes szempár .....

És most csakugyan fenn van, még csak egy lépés és a virág el van érve, - de e lépést nem teheti többé. Előtte mély, irtózatos örvény tátong és mellette két oldalt hajmeresztő ut vonul lefelé, mit izzó fénybe burkol a déli nap kegyetlen sugára .....

De ha az örvényt át nem lépheti is, átér rajta keze, mit reszketve a sóvár vágytól, a vad, végtelen gyönyörtől kinyujt a virág felé.... Már csaknem megragadta... már érinteni véli nyulánk szárát és édes illatának szelid csókját érzi arczán... ekkor a virág kiterjeszti égkék pillészárnyát - és felszáll az égbe .....

Hedvig szívét éles fájdalom hasítja át, kiáltani akar, de nem bír, futni szeretne, de lábai mintha odanőttek volna a puszta sziklafalhoz és a mig így küzködik szívének kétségbeesett viharával, egyszerre zengzetes, keserü kaczagás üti meg fülét és ismét maga előtt látja a magányos

várfokot és rajta a sötét alakot, mely kiterjesztett kezével a tátongó örvényre, a hosszú, meredek, reménytelen utra mutat előtte... És most, mintha inogni kezdene alatta a talaj, szédülve támasz után kapkod a levegőben, és míg tovább hangzik a halk, a keserű kaczagás, a tátongó mélység előtte lassanként átváltozik holdsütötte, ezüstcsillámos habbá, melyen lassu, egyforma mozgással ringatózik csónaka .....

Másnap reggelinél, a fiatal müncheni ékesszóló leírását adja azon veszélyeknek, melyeket kiállott, midőn Hedvig számára a boldogság kék virágaira vadászott Hermagor meredekein. S míg a leány szórakozott mosolylyal dicséri hőstetteit, esze a mesés vidéken jár, mit a mult éjjel átzarándokolt, vérző lábakkal, de reménytel szívvvel, hogy elérje azt a virágot - melynek szárnya nő, ha leakarjuk szakítani.

VARGA PALI BOSZÚJA

Ma öt éve!

Varga Pali ökölbe szorított keze görcsösen nehezedik az asztalra, míg nyílt, jóságos vonású arcza sötét, komor, szinte fenyegető kifejezést ölt és szemeiben baljóslatu fény lobog fel.

Ma öt éve!

Vasárnap volt mint ma, és itt, ugyanebben a szobában, két szőke-fürtös, eleven gyermek játszadozott térdei körül, csicsergő édes hangon szólva hozzá, majd meg ölébe kapaszkodva és puha, meleg karjait nyaka köré fűzve. Ő dajkálta őket akkor délután, ő vigyázott reájuk, várva édes anyjukat, ki vásárfiáért ment el, és még mindig nem jött haza. Alkonyodni kezdett, épen úgy mint mostan; odakünn kigyultak a csillagok, épen úgy mint mostan; csak itt a szobában, nem volt ilyen halottias, kísérteties csend. A két kis gyermek soká csicsergett, de csicsergésük utoljára zokogássá vált. Hiába csititgatta őket, hiába mesélt nekik aranyos meséket, ők az anyjuk után sírtak, csak arra vágytak, még ha vásárfia nélkül jönne is vissza.

Ma öt éve!

A férfi összeborzad. Kegyetlen hűséggel tér vissza emlékébe az az iszonyu, átbolyongott éjszaka, midőn fedetlen fővel, pihegő, kékülő ajkakkal, hideg verítékkal homlokán tévelygett a főváros utczáin, minden boltba, minden mulatóhelybe betekintve, minden kocsit után futva; órákat töltve a vasuti állomásokon, majd meg kétségbeesetten minden nőalak, minden vig-ságról visszatérő pár után rohanva, keresve, mindhiába, mind nehezebbé, mind reménytelebbe váló szívvel keresve azt a szeretett alakot, mely így szó nélkül, búcsu nélkül, tűnt el gyermekeinek bölcsője mellől.

Reggel volt, midőn hazavetődött. A két kis gyermek aludt s mellettök egy jószívű szomszédnő ült, ki tegnap este ráállt, hogy gondjukat viselje, míg ő feleségének keresésére indul. Midőn belép, az asszony ráemeli szemeit és Varga Pali azonnal látja, hogy mindent tud. Hja, az a szép fiatal ur odaát a sarokházban! Régen tudják, hogy a Katalin után jár, de azért senki sem gondolt semmi rosszat, a Katalin mindig olyan tisztességes volt. S most mégis csak vele ment el. A Pista gyerek, ki az úr után kivitte a podgyászt a vasutra, együtt látta őket - azonnal ráismert az ifiasszonyra, fehér-piros orcájáról, mely a fátylon keresztül is csakugy ragyogott a szépségtől.

Ma öt éve!

Varga Pali mélyen, keservesen felsóhajt. Hogy ordított akkor dühében, hogy sirt és káromkodott, ő, a ki eddig nem is tudta mi a bánat. Reggeltől estig dalolva dolgozott kőfaragóműhelyében s este dalolva jött haza szép, tiszta otthonába, mit az a szépséges piros arczu menyecske egész mennyországgá varázsolt át számára. S mikor aztán még az a két szőke angyal is lejött hozzájuk az égből, Varga Pali elbámult volna, ha valaki azt találja mondani, hogy a király aranykoronástul, ő nálánál boldogabb ember.

S mindez a boldogság semmivé lett egy pár óra alatt.

Két gyenge nőkéz rombolta le egész világát és taszította ki a sötét, reménytelen ürbe. Mert csakhamar ür, iszonyu, félelmetes ür lett körülötte. A két kis gyermek elbetegesedett s nem volt anyjuk, a ki gondolja őket. Ő hiába ápolgatta őket, hiába virasztott mellettök - előbb az egyik, azután a másik mosolyogva szállt vissza az égbe, nem hagyva egyebet árva atyjára, hideg, merev kis testénél - s még ezt is visszakövetelte a föld.

A férfi lehajol és kiterjeszti kezét. Olyan mozdulatot tesz, mintha két gyermekfejet simogatna, azután bátortalanul bocsájtja le kezeit oldalánál.

Ma öt éve!

S bekövetkezett az az idő, midőn hírét vette, hogy az anyjuk is meghalt. Ez tán legkeserveesebb emléke. Most is fejéhez kap, mint az örült, ha reá gondol. Felesége meghalt szegyenben, nyomorban, elhagyatva, megvetve azon ember által, kiért szenvedélyének vakságában, feláldozta mindenét. Meghalt, az ő bocsánatát kérve. - Bocsánatát! - Megbocsájtott, azon borzasztó esküt téve magában, hogy megboszulja összetiport ifju életét, megboszulja azt a négy örökre lezárt gyermekszemet, mely arra volt hivatva, hogy még számos esztendőn át lássa a ragyogó napfényt és e földnek mosolygó szépségét. A boszu reménye tartotta benne eddig is a lelket, ő benne, a ki semmiben sem talált vigasztalást. Reá nézve nem léteztek társainak durva örömei és a zöld szemű varázsló, mely feledést töltöget az ő fajtájabeli embereknek, csak undort ébresztett lelkében és soha sem szennyezte be ajkát.

De tisztább volt-e az a mámor, mely lelkét fogva tartja, mióta halált esküdött élete megrablójának?

A férfi felugrik és sötéten, majdnem félősen néz körül, míg egy hosszú, éles kést huz ki kabátja alól. A kés láttára arcza iszonyuan eltorzul és a mint fogait csikorgatja, szinte látni, mint ébred fel benne a vadállat. Vagy egy hete hogy megtudta, mikép az a kit keres ismét Pesten van, nejével és két gyermekével s megtudta azt is, hogy egy nagy építkezési vállalatnak főnöke. Este hét órakor szokta hivatalát elhagyni... ezt már személyesen leste ki, fél napokig ott lebzselve a hivatal ablakai alatt.... S most alig várja azt az órát, alig várja a percet, midőn árvákká teheti annak az embernek a gyermekeit, ki öt év előtt árvákká tette az övéit, azt az órát, midőn megbánás, vezeklés nélkül oda küldheti őt, a hova fekete lelke rég való - a pokol legmélyére!

Ma öt éve!

Az az ember ma fog bűnhődni vétkeiért. Ma fogja vére pirosra festeni a havat körülötte, még ha neki aztán saját vérével kell is megfizetnie, a boszu isteni gyönyörét. De bánja is ő - minek éljen?... Körülnéz a tág, üres szobában, és hangosan, keserüen felkaczag. Igen, minek éljen, kinek éljen? Annak a két kis sirnak odakünn, mit ma teletüzött friss, illatos fenyőágakkal?

Varga Pali ismét magához dugja a kést és mind komorabbá, merevebbé váló arcczal, gombolja reá vastag, hosszuszőrü kabátját. Még egyszer körülnéz a homályos szobában, mit csak az átellenben, az utczán pislogó légszeszlámpa világít meg. Vissza fog-e még jönni ide, meglátja-e még ezt a békés fészket, melyhez annyi emlék, annyi bánat fűzi - őt - a gyilkost?

Varga Pali összeborzad - de a másik perczben mintha megelevenednék a sötét, magányos szoba és valaki fülébe sugná ezt a három szót:

Ma öt éve!

A férfi szívéhez kap és keblén érezve a kés keménységét, elégedetten bólíngat fejével.

Aztán lassan, óvatosan kinyitja az ajtót, maga után zárja azt és gyors, nehéz léptekkel távozik. De korántsem a falak mellett oszon el, mint valami gonosztevő; biztosan, emelt fővel halad át a külváros szennyes utczáin, az uriasabb negyedek felé, melyekben sűrög-forog a finom öltözetű, vásárló tömeg, mitsem gondolva az állig begombolt, magányos alakkal, mely végre egy szűk utczában áll meg, villogó szemekkel pillantva fel, egy magas ház első emeletének világított ablaksorára.

Nagy, diszes hivatal van ottan s onnan, az utcza tulsó feléről tisztán kivehetők az íróasztalok felső részei, a reájuk hajló férfialakok fejeivel együtt. Varga Pali szinte remegve, feszülten kísér szemmel egy bizonyos ablakot, mely mellett nemsokára egy zömök férfialak vonul el. Akkor megkönnyebbülten felsóhajt. Itt van!... el nem kerülheti...

Kihuzza az óráját... igen, egy félóra mulva már biztosan lejön.... Még egy egész félóra! Varga Pali ökölbe szorítja kezeit és indulatosan toppant lábával. A mit évek óta oly türelmesen várt és lesett, azt alig bírja még egy félóráig várni. A mint a zömök alak árnyát megpillantja, olyan vérszomj, oly kegyetlen düh fogja el, hogy akár felrohanna a lépcsőn és nyomban, ott, társai között, szurná át azt az álnok, gyűlölt szívet, mely életét tönkretette. Fogait csikorgatja és a falhoz kell támaszkodnia, mert szédül és szemei előtt vérvörös felleg vonul el. Kabátja alá nyuló keze szinte vad gyönyörrel ragadja meg a kés markolatát, azután dédelgető kéjjel vonul végig a jéghideg aczélon....

Mi az?!

Valami felrázza rettentő mámorából - egy kéz - igen - egy kéz, mely kabátját meghuzza.

Varga Pali iszonyuan összerezzen s vére megfagy ereiben. Egy vad, indulatos mozdulattal fordul meg, míg keze még görcsösebben fogja a kés markolatát kabátja alatt .....

Ekkor maga előtt, a hóban állva, egy parányi, alig öltözött, didergő leányalakot pillant meg, arczába lógó fürtös szőke hajjal és nagy, égkék szemekkel, melyek kérve, esdve néznek fel reá.

Varga Pali úgy bámul a gyermekre, mintha kísértetet látna, de minden mostani vadsága daczára, arcza egyike azoknak, melyeket gyermekek és kutyák egyaránt szeretnek. Az a parányi jószág mellette sem ijed meg tőle, hanem vékony kendőcskéjét, mely meztelen vállait takarja, jobban összevonva bizalmasan megszólal:

- Bácsi, hideg van - éhes vagyok.

Varga Pali megrázkódik. Ez az édes, kérő gyermekhang olyan varázsszal vonul be fülein át szívébe, hogy szinte fájdalmas gyönyört érez. Egy perczig teljesen elfeledi véres szándékát és leguggol a gyermek mellé a hóba.

- Hova való vagy - hol az anyád?

A kis leány szomoruan rázza meg fürtös fejét és a kis didergő száj még jobban kezd remegni, az elfojtott sirástól.

- Mamát elvitték a fekete emberek, mert egészen hideg lett és nem akart többé beszélni - elszaladtam, mert félttem tőlük - azután éhes vagyok - olyan régóta - a mióta mama nem adott enni... neki sem volt, azért nem adott...

A férfi nem tudja mit beszél a gyermek, csak hangját lesi, csak piczi alakját nézi, melyhez nem mer hozzányulni... Nem mer?... Miért nem mer...

S ezzel visszatér emlékezete.

Homlokához kap, felugrik, s vad, ijedt szemmel bámul fel az ablakra. Hátha elmulasztotta a várva várt perczet - hátha egyetlen megmaradt reménye a földön: a véres, kegyetlen boszu kisiklott kezéből, míg egy koldusgyerekekkel vesződött? - De épen most vonul el ismét az ablak mellett ama gyűlölt zömök alak árnya. Türelmetlenül toppant lábával és mind feszültebben, mind vadabbá, ingerültebbé váló szemmel nézi azt az ablakot odafönn. Mikor fog már lejönni?! - Már századszor kérdezte magától, s szinte érzi, hogy esze megbomlik, ereje nem képes többé féken tartani kitörő indulatát, midőn egy apró, hideg kis kéz csuszik érdes

markába és újra megszólal az az édes ezüstcsengésű angyalhang, mintha vissza akarná csábítani lelkét a pokol kapujától, a hol kopogtat.

- Bácsi, hideg van - éhes vagyok.

A hang remeg és tele van elfojtott könnyekkel. Varga Pali megfordul, lenéz a kis kérőre - és nem bír ellentálni. Mint egy varázsütésre nyugszik le a vihar bensejében - és újra megfeledezik iszonyu tervéről.

Lehajol és a gyermeket ölébe véve egy közellévő kávémérésbe viszi. Azonban alig ért oda, midőn már újra kikapja óráját - még tíz percze van - de hátha ő addig elmegy, hátha elmulasztja egyetlen életcélját! .....

Egy lépést tesz vissza az ajtó felé, de a gyermek, kinek eddig már meleg kávé hoztak, nem bocsátja el kabátját, nem akar inni, míg mellé nem ül. És Varga Pali leül... Valahányszor belenéz e kérő, esdő kék szemekbe, valahányszor hallja ezt az édes, ezüstcsengésű hangot, elhagyja emlékezete és elfelejt - mit? -

Felugrik és egész testében remegve az ajtóhoz rohan...

De a kis leány addig már lecsuszott a székről, utána szalad és térdeit karjaival átölelve:

- Ne menj el bácsi, - mondja sírva.

Az óra reszket a férfi kezében.... Egy pillantást vet ki az utcára, azután vissza a kis könyező gyermekarczra, mely mintha perczről-perczre kedvesebbé, ismerősebbé válnék; a szőke fürtökre, melyek hasonlóak azokhoz, melyekkel egykor oly boldogan játszott .....

S egyszerre csodálatos átalakulás történik bensejében; iszonyat, leirhatatlan iszonyat fogja el önmaga és azon tett előtt, mit el akar követni és mint a vízbe fuló, ki egy fűszálba kapaszkodik hogy megmentse életét, egy elfojtott kiáltással ölébe kapja a gyermeket s kirohan vele a boltból, végig a hófedett utcákon, egy pillantást sem vetve többé a világitott ablakra - melyben e perczen elalszik a fény.

Egy óra mulva, Varga Pali a földön ül a szobájában és csendes mosolylyal hallgatja a kis szőkefürtös leányka vidám csevegését. Dióval, mogyoróval játszanak s megesik, hogy Pali bácsi egy-egy diót fel is bontogat a kis leánynak, még pedig egy nagy, éles késsel mit kabátja alól vett elő.

Nem vezett kárba az a kés - mégis hasznát veszi az este.

EGY MODERN ÉVA GONDOLATAI

Emlékezni könnyebb mint felejteni.

A szív sok olyat hisz, mit az ész tagad.

Az elvnelküliség, a legjobb uszóöv az élet tengerén.

A ki vágyakozik sóhajt; a ki vágyát elérte ásit; a ki nem vágyakozik semmire, alszik. A három állapot közül minden kinja mellett, a legelső tán mégis a legirigylendőbb.

A férfi a szerelemben olyan mint a gyermek, ki a játék után sír mit anyja elzár előle. De ha megkapja, összetöri és ha összetörte - megveti.

Csak egy módja van annak, hogy egy gondolkozó ember megelégedett lehessen - el kell felejtenie azt a szót: „Miért?”

A kaczerködás néma ígéret, mit nincs szándékunk beváltani.

Van valami erősebb a férfierőnél, és az - a női gyengeség.

Az emberiség nagy szellemei mind az igazságot keresik és elfelejtik: hogy mióta a világ áll - csak illúziók boldogították az embereket.

Azt állítják: a szerencsétlenség a barátság próbaköve. Pedig inkább a szerencse az. Mert a szerencsétlenség csak hamis barátoktól szabadít meg bennünket, míg szerencsénk ellen még legjobb barátaink is fellázadnak.

A férfiaknak felsőbbségük érzete és éreztetése olyan életszükség, hogy szinte jól esik nekik, ha valami megbocsájtani valót találnak azon nő életében, a kit szeretnek. Ez azon tartós ragaszkodás titka, mit némely ledér nő, a legtisztességesebb ember szívében ébresztetni képes.

Leány: „Álmodni akarok!”

Férfi: „Élvezni akarok!”

Ezt nevezik két szívnek, mely egyetért.

Vannak nők kiknek erénye számítás, mások kiknek erénye véralkat, meg mások kiknek erénye meggyőződés eredménye. A három között csak a legutolsó érdem és az is csak akkor, ha a szenvedély próbatüzén ment keresztül.

A föltétlen női erényre nincs kritérium. Soha sem tudjuk, hányat buktattak el a körülmények, sem azt, hányan álltak volna ellent hasonló körülmények között.

A nők nem ismernek abszolút őszt. Náluk az első meleg fuvalomra itt a másodvirágzás, és az ákácok illatoznak és a pacsirták zengenek - ép úgy, mint husz évvel ezelőtt.

A nő rizspporral tölti be ránczait és ezalatt örök tavaszról ábrándozik.

A férfiaknál a hiuság ép oly szenvedélyes és féltékeny, mint a szerelem.

Egy férfi életnézletéből egész biztossággal következtethetjük: milyen lehetett az a nő, ki a legnagyobb, vagy éppen döntő befolyást gyakorolta életére.

A prüderia spanyolfal, mely mögött sok minden történik, mit a prüderia megró.

A férfi két nő között rendesen azt fogja inkább szeretni - a ki ezt kevésbé érdelemi meg.

Szegény asszonyok! Ha „nem”-et mondanak, a teremtés urai kijelentik, hogy szivtelenek vagy gyávák; ha „igen”-t mondanak, vállat vonnak és azt találják - hogy gyengék.

A mely szerelem nem bir szárnyakkal mint az angyalok - hüllővé vál, mely a porban csuszik.

A szerelem fejti meg azt a problémát: mint lehet pazarlás mellett meggazdagodni.

A szerelem szenvedés, mely felér a boldogsággal; nyomorúság, mely dúsabb a dűsgazdagságnál és kárhozat, melyért érdemesnek találjuk odadobni magát a mennybeli üdvösséget.

Minden ifju szív a mesebeli „Csipkerózsza”, mely a szép királyfi csókjára életre ébred. De jaj a Csipkerózsának, ha a szép királyfi - szinpadí herczegnek bizonyúl.

Egy összetört nőszív! Mily gyakran hasonlít a szőlőhöz, mely összezúzva, a legédesebb italt nyújtja.

A tisztességes nők a civilizáció védbástyái.

A boldogság főföltétele a megelégedés. Minden haladás csirája az elégedetlenség. S az emberiség e két ellentét között hányódik évezredek óta. Ebben rejlik minden küzdelmének nyitja.

A szaporaság magában véve mit sem számíthat egy író értékének meghatározásában. Ezer meg ezer tengeri nyúl nem ér fel - egyetlen egy oroszlánkölyökkel.

Egy szellemes asszonynak igen sok szívvvel kell birnia, hogy szellemét megbocsássák neki, viszont egy jószívü férfi meglehetősen adag észit igényel, hogy jószívüségéért ki ne nevéssék.

Mindenki örökre szeret - egy időre.

A komoly munka az a bűvszer, mely a boldogságot táplálja és a szenvedést emészti.

Az, a mit diplomáciának neveznek, egyszerűen abból áll: hogy az ember ott tudjon aratni, a hol mások vetettek és a kórót művészi csokorrá kötve, úgy tudja elfogadtatni az ellenféllel - hogy még az érezze magát lekötelezve.

A ki tapasztal nyer is veszít is és önkénytelenül kérdezzük: a nyereség felér-e a veszteséggel?

Ha egy embernek nincsen jelleme, tökéletesen mindegy akár jó ember, akár rossz ember.

Minden kiváltság megszűnik, ha nincs a ki elismerje.

Az olyan nő, ki a kezdeményező szerepét vállalja, várhoz hasonlít, mely kaput nyit az ellenfélnek, mielőtt ostromolnák. Dicstelen hadjárat a férfi számára.

A mit rendesen szerelemnek neveznek, az képzelődés, hiuság, szenvedély, makacsság, érzékiség - de még tunyaság is; egyszóval minden, csak az nem a minnek keresztelték.

A szerelem csak olyan örök és csak olyan mulandó, mint minden a mi létezik.

Vannak érzékeny, könnyen hevülő természetek, melyek egy bizonyos exaltált izgatottságot összetévesztenek a szerelemmel; pedig nem a szívek remeg - csak idegeik rezegnek.

Minden elért szerelem elveszteti velünk a paradicsomot és midőn az „angyal” lassanként asszonynyá, az „isten” férfivá válik, ezen átalakulással együtt elsüllyed az a csodakert is, örök tavaszával és hervadhatlan virágaival, melyben csak addig birunk eligazodni, a mig - csodálatos de igaz - a kis pajkos isten befogva tartja szemeinket.

Egy ember kinek nincsen komoly életcélja, nem egyéb játékszernél - a mely játszik.

Az öröm láncz, mely a lelket a földhöz köti; - a szenvedés szárny, mely azt fel viszi a mennybe.

A szerencse éri az embert, a boldogság vele születik.

Az egyetlen boldogság mit el nem veszthetünk, melyben nem csalódhatunk az - a mit másoknak szerzünk.

A modern férfiak nagyravágyása nem abból áll, hogy nagy dolgokat tegyenek, de abból hogy nagyoknak lássanak. Ez az ambíció szédelgése.

Azt mondják: a szerelem vak. De a legvalódibb szerelem mégis csak az, mely lát és még sem szűnik meg.

Ha valamely vágyunk teljesül, többnyire csak egy csalódással lettünk gazdagabbak és egy reménnyel szegényebbek.

A szerelem párbajában rendesen az győzetik le - a ki erősebb a szerelemben.

A férfiak nem tudják megérteni, hogy egy nő gyakran sokkal nagyobb áldozatot hoz azzal a mit megtagad, mint azzal a mit ad.

Némely ember egész életén át szerelmes és mégis meghal, a nélkül hogy tudná mi a szerelem.

A férfi úgy itéli meg a nőket a minőknek tapasztalja, a nő úgy itéli meg a férfiakat a minőknek képzei.

Minden remény egy-egy ígérvény a boldogságra, de vajmi kevesen nyerik meg a nagy sorsot.

A szerelem szellemesekké teszi az ostobákat és ostobákká a szellemeseket.

Nem az a mit átélünk, de az a mit átérzünk, képezi örömeink és szenvedéseinknek összegét.

A férfi megmosolyogja elvesztett illuzióit - a nő megsiratja azokat.

A magányban sokkal több a kísértés, mint a nagyvilágban.

A ki a kísértés elől kitér, még nem erényes - csak óvatos.

Semmi sem bántja a nőket jobban, mint a visszaemlékezés oly előzékenységekre, miket közönyös férfira pazaroltak.

Csak egy tükör van, mely egy bizonyos korban megmondja a nőknek az igazat és az - a férfiszem.

A házasságban két fél vajmi ritkán képez egy egészet.

Az ész véges, az ostobaság végtelen.

Nem szeretnék meghalni - de halva szeretnék lenni.

EGYEDÜL

Teljes estélyi öltözetben állt meleg, félhomályos kis salonjának ablaka mellett, s kibámult a holdfényes, csillogó téli éjbe. Gyémántok ragyogták körül mindenütt, fönny, a sötétkék tiszta égen örökfényűek, igazak és elérhetetlenek, lenn a befagyott utakon elérhetőek, de hamis csillogásuak, miket az első napsugár sárrá olvaszt. - Az ablak egyik oldalát a jég egész fantasztikus flórával vont be, egész sűrű, rovátkos levéltömkelegbe veszett a szem, s közbe nagy, fénylő csillagvirágok nyitották ki élettelen kelyheiket, virágok, melyek soha se voltak bimbók, melyeket soha se ringatott ölében a nyárej titkos, sejtelmes fuvalma és csókolt virággá az arany napsugár.

Virágok voltak.

De - jégvirágok.

szólt halkán a leány s azután összeszorította ajkait és szeme még merőbben, sötétebben nézett ki a fénylő éjbe.

Jól esett neki ez a fagyos ragyogás ezen a szent estén; a természetnek ez az üres élczelkedése csillagokkal, virágokkal, levelekkel, melyek egy lehelletre semmivé olvadnak, és melyekben kevesebb a lényeg, mint a pezsgő habzó gyöngyeiben, vagy egy salontársalgás pikáns ötleteiben.

Alig várta az órát, mely estélyre szólítja... szomjazott a társaság, a zaj, az esztelen, üres, bohó csevegés, a cigarette és Ixora-illat terhes lég mámorító hatása után... Egy kis bolondságot a boldogságért, egy kis pohárcsengést fűrtös gyermekek csengő kaczagása helyett, egy pár cseppet Lethe áldott habjaiból, mely elfeledtesse vele a multat és jövőndőt!

Szilajon felkaczag - valami bohó tréfa juthatott eszébe, azután a tükör elé lép s kaczerán igazgatja a csipkefodrokat nyulánk nyaka körül. Az órára néz - nyolcz óra és csak kilenczkor jönnek érte. Oh be hosszú ez az est! - Mit csináljon a mig elmegy? A kandalló melletti alacsony karosszék olyan hivólag kínálgatja duzzadó párnáját; de hiszen csak az imént ugrott fel onnan, hogy megmeneküljön... mitől?

Ismét az ablakhoz lép. Valami különös igézet vonzza őt oda ma este, pedig ablakaiból ugyancsak nincs kilátás: keskeny utcza és épen vele szemben egy rozoga, alacsony házikó. Szegény hivatalnok család lakik ebben a házikóban és a legjobb szoba ablaka, mely rendesen sötét szokott lenni, ma szokatlan fényben úszik. A leány az imént elfordítá szemeit e fénytől, elment az ablaktól s most ujra visszatért.... nem birt ellentállani a kedves képnek odaát.

Látja, szomszédainak három piros pozsgás leánykája, mily vidáman tánczolja körül az asztalt, melyen szerény karácsonyfa áll; látja a kékszemű kis fiucska az apa ölében, milyen tuláradó gyönyörrel kapdos kövér kacsóival a piros almák és aranydiók felé, melyek hivólag csillognak a sötétzöld ágak között és az anyát is látja, a mint mosolyogva nézi a gyermekek örömet, s majd egyet igazit leánykáinak himezett köténykéin, majd helyrehuzza a hófehér gallérkát, mely szilaj vigságuk közepette félre csuszott. Sovány szóke kis asszonyka, halvány, finom arczczal, melyről az élet gondja rég lehervasztott minden virágot. De ő ezzel nyilván nem törődik. Simára fésült haján, öltözetének egész keresetlen egyszerűségén meglátszik, hogy saját személye az, a mivel legkevesebbet gondol, s a mit gyermekeiért elfeledni, mindennap megújuló gyönyöre.

A magányos leány a csipkefüggönyös ablak mellett, végignéz suhogó selyemuszályán s gúnyosan felkaczag. Mennyi fejtörésébe került ez a toilette!

Azután gépiesen fordul íróasztalához. Maga sem tudja mit tesz, midőn kihuzza azt a fiókot, melyet évek óta oly féltékenyen zárva tartott. Mintha érezte, sejtette volna, hogy ez az ő Pandora szelenczéje, melyet kinyitnia annál veszélyesebb, minél üresebb azon jelen, mit a mult kísérteteivel szembe állithat.

Szórakozottan keresgél a levélcsomagok között, míg megtalálja azt a mire vágyik. Volt életében egy epizód, melynek úgy kellett volna végződnie, mint az a boldog családi kép odaát az alacsony házban, s midőn felbontja a kék szalagot, mely azt a három-négy rövid, de bensőségteljes levélkét összecsatolja, maga előtt látja a férfias barna kezét, mely oly idegesen reszketett, valahányszor kis fehér kezét belétette; azokat a komoly kék szemeket, melyek olyan odaadással függtek az ő arcán. F fiatal orvos volt, pályája elején, sok tehetséggel, de a gyakorlatnak még csak reményével. A leány szerette, de keveselte azt a mit neki a szeretett férfi nyujthatott, félt a küzdelemtől, a szegénység ezer apró bajától és gondjától, melyet összeférhetetlennek tartott azon eszményi fogalommal, mit magának a házasságról alkotott.

Pedig melyik most kettőjük között az eszményibb alak?

Ő, elegáns toilettjében, fáradt, fásult arczával, mely szinte ijesztő hűséggel tükrözi vissza fáradt, fásult belsejét, vagy az a szelid szőke nő odaát, kinek igénytelen alakját beragyogja a szeretet örök tavasza?

A leány érzi mint fakadnak fel a könnyek fájó, izgatott szivéből, s daczosan leküzdi felindulását. Nem tartozik azok közé, kik jajgatva tördelik kezeiket életboldogságuk romjain; ő mosolyogva rántja ki a tört szivéből, és azt mondja a sorsnak: - „nem fáj!”

Leteszi a leveleket az asztalra és tovább kutat a fiókban... Egyszerre elmosolyodik. Igazi, őszinte mosoly ez, de mely merengő mélasággá változik, a mint szétbontja a kezében levő levelet és letekint a nagy, darabos, de határozottan férfias írásra. Ismét elmosolyodik, ugyane perczen azonban fénylő könycsepp hull a sárgult papírra. Bohó, boldog idő az, a mit ez a papirdarab emlékében felidéz! Látja magát első hosszú ruhájában, mely korszakot alkotott életében, s lát egy izmos athleta alakot, mely jóakaró elragadtatással néz le reá a mint megforgatja a csárdásban, minduntalan azt mondogatva, hogy „épen a szivéig ér neki.” - Mennyit dicsérik előtte az athletát. Milyen becsületes ember, milyen jó gazda és - milyen vagyonos!... A „backfisch” azonban mindezzel nem igen törődik, de még azzal sem, hogy az athléta a szó legteljesebb értelmében tenyerén hordja s galambszelidséggel türi szeszélyeit, kinzásait. Nagyokat nevet áldozatkészségén és milyen jó izüket kaczag azon a komoly levelen, a melyben megkéri kezét! Mert az athléta nem tud helyesírást s a midőn elmegy a feleletért szeszélyes kis imádottjához, az az álmodott „igen” helyett - szép kötésű magyar nyelvtannal fogadja őt... Ez a nyelvtanban nyujtott kosár, ugyancsak pikáns dolog volt akkor, de isten tudja, a leány most nem tud rajta nevetni. Ama jóságos sziv, mely a teljes odaadás türelmével viselte el az ő ezer apró fogatkozását, elvesztett kincsként tűnik fel előtte, s kimondhatatlan vágyódással gondol arra, mily jó lett volna megnyugodni azon erős karokban, melyek megvédelmezték volna mindattól, a mit azóta szenvedett.

Hiábavaló tépelődés! Hisz ennél ezerszer fényesebb sorsot dobott el magától - csakhogy épen ezt az egyet nem bírja sajnálni. Felkap egy illatos levélcsomagot, melyből arany karikagyűrű hull ki és gurul lábaihoz. A leány lehajol s vontatva, két ujjá hegyével szedi fel a gyűrűt és az asztalra dobja azt. A csomagot fel sem bontja és hideg nyugodt arccal néz le reá. Kissé elpirul midőn arra gondol, hogy egy ideig még is habozott, és elfogadta az öreg bankár visszataszító hódolatát - egész a gyűrű cseréig. De hogyne? Ily nagy vagyon! Ő ki mindig olyan nagyravágyó volt s ki tudja, hogy a pénzzel annyi mindent meglehet szerezni, például - őt magát is!

Ez az utóbbi gondolat jutott eszébe egyszer éjnek idején s következménye az volt, hogy másnap visszaküldte az öreg Krózusnak az „előpénzt”, pompás gyémántos nyakláncz és gyűrű alakjában.

Akkor visszaküldte.

Akkor, midőn még a világnak minden kincse, csekélynek, méltatlannak látszott neki ahhoz képest, a mit büszke, szeplőtelen szívével cserébe nyujthat. Ma, összetiport szívével, elfásult kedélyével, talán vissza nem küldené, talán megtartaná, azon öntudattal hogy ad érte - semmit.

„Ugye?” szól halkan, szemeit egy kis kék börszekrénykére függesztve, mely oldalt áll az íróasztalon. Egész este nem egyszer lopva pillantott a szekrénykére, kaczerkodott vele s keze olykor ott reszketett a sajátságos bronz-záron, melynek titkos rugóját csak ő ismeri. Most egyet nyom rajta, habozva, akadozva s e nyomásra a szekrény négyfelé nyilik. Üres - csak legfenekén fekszik egy hervadt ibolyacsokor.

A leány lázas mohósággal kapja fel a csokrot és hátradőlve az íróasztal előtti karosszékből, fejét kezére támasztja és nézi, mereven, mindjobban halványuló arczczal nézi a csokrot, míg hideg borzongás fut végig nyulánk alakján.

E perczben nyilik az ajtó s a szobaleány nesztelen léptekkel közeledik feléje.

„A kocsi lenn vár nagysád” szól halkan.

A leány meg se fordul.

„Küldd el, itthon maradok.”

„De nagysád a...”

„Nem hallottad - itthon maradok!” szól indulatosan s a szobaleány, ki jól ismeri ezt a hangot, vállat vonva távozik.

Tehát ez volt életének „grande passion-ja,” az egyetlen férfi, a kit valaha szenvedéllyel, alázattal szeretett!

Szellemes férfiú volt, a legvonzóbb, legérdekesebb csunya arczczal. Társalgása csak úgy szikrázott a finom gúny-tól s a csiszolt világfi nonchalance-a mögött, valódi, mély tudományosság, a legélesebb ítélőtehetség rejlett. Ha valaha nő feltalálta ideálját, úgy ő volt az a boldog s szeretett is a bálványozásig. De a bálványok ősidőktől fogva hamis istenek voltak, megbizhatatlan istenek, önző szenvedélyekkel, kikben csak az tudott hinni, kit a fanatizmus elvakított.

S a leány érzi, tudja, hogy a fanatizmus ez a vaksága még most, évek multával sem szünt meg nála. Nem bírja őt sem feledni, sem megvetni, de még kárhóztatni sem azért, hogy szerelmét feláldozta nagyravágyásának, s ma még karjaiba szoritotta a mindenható szenvedély egész tüzével s másnap - elvett egy milliót, hogy megaranyozza vele halványuló czimerének hétágu koronáját...

A leány hideg kezeit száraz szemekre szoritja és mélyen felsóhajt.

Nem volt joga sem a megvetésre, sem a panaszra... Visszatorlás volt ez a sorstól s életének szomorú jelmondata: elhagyni és elhagyatni!

Feláll, és kezét végigsimitva izzó homlokán, fel-alá kezd járni a szobában.

Odaát lecsendesült minden, a gyermekek aludni mentek... Az asztalon alacsony lámpa áll, melynek fénye mellett a férj fennhangon olvas, míg neje kezét tartva, vállára nyugtatja szőke fejét.